Inhoud

1. Openingsverklaring/Inleidende woorden: 2
2. Rode draden / hoofdboodschappen aan de hand van de 4 onderzoeksvragen: 3
3. Globale tijdlijn kinderopvangtoeslagaffaire 7
4. Betrokkenheid AZ 15
   4.1. Tijdlijn 15
   4.2. Belangrijkste passages uit Debat TK 21 januari 2020 20
   4.3. Kamerstukken 23
   4.4. Persmomenten (zie ook bijlage) 31
5. MCF 32
6. Factsheets 35
   6.1. Ombudsmanrapport "Geen powerplay maar fair play" 35
   6.2. Interimrapport Donner 36
   6.3. Eindrapport Donner 38
   6.4. Eerdere signalen over hardheidstelsel 41
   6.5. Opzet/grove schuld 45
   6.6. Verruimingen/toezeggingen na kabinetsreactie op commissie Donner 46
   6.7. Organogram hersteloperatie 47
   6.8. Etnisch profileren en Zwarte lijsten 48
   6.9. Business Case 49
   6.10. Factsheet – CAF genoemd in rapportages rijksbrede aanpak fraude 51
   6.11. Belang fraudebestrijding in Toeslagen (bruikbare tekst uit eindrapport Donner) 52
   6.12. Recente Uitkeringsfraude UWV 53
   6.13. Ministeriële verantwoordelijkheid en informatiepositie Kamer 54
   6.14. Voortgang hersteloperatie. 57
7. Bijlage MCF 59
8. Bijlage MR notulen vanaf 2017 60
9. Overige documenten 61
10. Stenogram debat TK 21 januari 2020 62
11. Transcripten mediamomenten MP 80

1. Openingsverklaring/Inleidende woorden:

PM: Empathie uitspreken, Omgang met beraadslagingen in de ministerraad, Voorafgaande verhoren

- Op 20 januari van dit jaar een indrukwekkende bijeenkomst gehad met de ouders.
- Als je de politiek ingaat, doe je dat om goede dingen te doen. Ik denk dat dat voor ons allemaal geldt. Je kunt dan nog verschil van mening hebben over wat "goed" is.
- Als je de politiek ingaat, realiseer je je dat er in een rechtsstaat in de kern één heilige zaak is. Dat is dat in een rechtsstaat de overheid de burger beschermt tegen de almacht van de overheid.
- Die overheid is in staat om onnoemelijk veel goeds te doen in een land. Dat is wat we proberen te doen. Maar die overheid kan ook, met alle macht die zij in zich heeft, zorgen voor enorme gevolgen in het leven van mensen.

2. Rode draden / hoofdboodschappen aan de hand van de 4 onderzoeksvragen:

1. Tragiek van het dossier is dat pas in een (heel) laat stadium de omvang duidelijk wordt, waarbij het beeld eerst is dat het (alleen) om CAF-11 ouders gaat - en dus onterechte fraude beschuldigingen - , vervolgens ook andere CAF zaken aan het licht komen, en daarna / mede daardoor ook duidelijk wordt dat er grote groepen ouders de dupe zijn geworden van de hardheid van het stelsel (de alles-of-niets-benadering in de KOT en AWIR wetgeving), los van CAF en dus los van de fraude aanpak.

Toelichting

- De CAF-11 ouders betreft een relatief beperkte groep (ongeveer 300), die inmiddels allemaal gecompenseerd zijn. In mei/juni 2019 wordt bij Menno Snel de omvang en ernst van de CAF-11 echt duidelijk. Daarvoor was bij Wiebes en Snel wel bekend dat de balans in de CAF-11 zaken te veel was doorgeslagen (mede naar aanleiding van het rapport van de Ombudsman in augustus 2017 en Kamervragen van Omtzigt), maar niet dat de fouten zo groot / fundamenteel waren.
- Het eerste Kamerdebat over de problematiek vindt plaats in maart 2019, maar daar is het beeld van Financiën nog dat het gaat om het tekortschieten van het informatiebeheer binnen Toeslagen, gebrekkige informatievoorziening richting ouders en TK, het te snel en groepsgewijs stopzetten van KOT en lange bezwaarprocedures. In dat debat zegt Snel toe dat de ADR ook naar mogelijke andere CAF zaken te laten kijken.
- In mei 2019 komt het onderwerp voor het eerst in de MR aan de orde, waarbij Snel aankondigt de commissie Donner in te stellen.
- Op 4 juni 2019 wordt bij Financiën duidelijk dat er meer aan de hand is dan eerder gedacht. In CAF-11 heeft een welwillende blik ontbroken (later door Donner institutionele vooringenomenheid genoemd) en het stelsel pakt disproportioneel hard uit.
- In de kamerbrief voor dit debat wordt ook aangekondigd dat met SZW de mogelijkheden worden onderzocht voor aanpassing van de rigide wetgeving, in de context van CAF-11.
- De visie op de "hardheid van het stelsel" kantelt echt als in oktober 2019 de Raad van State terugkomt op eerdere uitspraken en stelt dat de "alles of niets benadering" kan en moet worden losgelaten.
- In november 2019 verschijnt het interim rapport van Donner, dat zich geheel richt op CAF-11.
- Pas in het najaar worden ook de harde gevolgen van de kwalificatie opzet/grove schuld duidelijk (zie factsheet)
- In maart 2020 verschijnt het eindadvies van Donner, waarin hij – mede op basis van het ADR onderzoek – constateert dat de werkwijze van CAF-11 "helaas niet uniek, maar ook zeker niet normaal" was.
- Daarnaast constateert Donner dat een grote groep ouders in ernstige en soms blijvende financiële problemen is gekomen door de reguliere werking en handhaving van de regelgeving en de uitleg die daaraan in uitvoering en rechtspraak is gegeven (de "alles of niets benadering"). Donner stelt

een tegemoetkoming voor deze laatste groep voor vanaf 10.000,- misgelopen toeslag en maximaal 5 jaar terug.
- In de kabinetsreactie wordt de 5 jaar losgelaten en de ondergrens verlaagd van 10.000,- naar 1500,- Ook worden verbeteringen in de wetgeving aangekondigd.

2. Voor de eerste MR behandeling in mei 2019 was het dus logisch / begrijpelijk dat MP/AZ niet op de hoogte was van de ernst van het dossier; de ernst was immers ook bij Financiën zelf nog niet duidelijk.

3. Vanaf mei 2019 heeft het kabinet Menno Snel volledig gesteund in zijn aanpak om de CAF 11 ouders tegemoet te komen (NB: beeld in media daarover klopt dus niet)

4. Van belang onderscheid te maken tussen

- CAF-11 en vergelijkbare zaken (institutionele vooringenomenheid)
- Hardheid stelsel
- Opzet/Grove Schuld

CAF-11 en vergelijkbare zaken

- Bij CAF-11 echt fouten gemaakt door de Belastingdienst (presumptie van schuld)
  - De collectieve stopzetting zonder voorafgaande individuele beoordeling die dit rechtvaardigde (onrechtmatig volgens de RvS uitspraak van maart 2017),
  - Breed (meer dan in het regulier toezicht) uitvragen van bewijsstukken over één of meerdere jaren;
  - gevolgd door een *zero tolerance*-onderzoek naar fouten, tekortkomingen en ontbrekende bewijsstukken met veelal een tweede check wanneer bij eerste lezing geen grond voor afwijzing was gevonden;
  - het niet nader uitvragen van informatie bij gebleken tekortkoming daarin en
  - het afwijzen of reduceren van de KOT-aanspraak bij de minste of geringste onregelmatigheid in de stukken.

Hardheid stelsel

- Bij hardheid stelsel problematiek ingewikkelder: belastingdienst voerde wetten uit, die door TK zijn aangenomen. De Belastingdienst zag geen ruimte voor proportionaliteit: als ouder niet elke euro ontvangen KOT kon verantwoorden, werd recht op KOT altijd op 0 gezet ("nihilstelling"). De Awir dicteerde vervolgens dat volledige bedrag moest worden teruggevorderd. De rechter bevestigde deze harde uitleg. Dus weeffouten in stelsel / systeem. Gezamenlijk verantwoordelijk voor politiek, Het kabinet en de Kamer.
- Hoogleraar Marseille stelde tegenover de POK dat hij in de Awir inderdaad geen ruimte ziet, maar in de KOT wel. De Belastingdienst had dus volgens

hem anders kunnen handelen en niet het recht op KOT op 0 hoeven stellen, als bv. slechts 20% niet verantwoord kon worden. Marseille zei daarbij wel dat de rechter consequent de ingezette interpretatie van de Belastingdienst bevestigde, en er dus begrijpelijkerwijs geen "mentale ruimte" meer was voor een andere interpretatie. Ook in overleggen met de opdrachtgever (SZW) werd deze harde lijn bevestigd. [redacted] (de "huisbaas van het CAF-11 team) gaf in zijn verhoor aan dat hij buikpijn had van deze harde interpretatie – en hierover ook meerdere keren signalen heeft afgegeven, die via zijn [redacted] ook bij Wiebes landden – maar dat er echt geen ruimte werd gevoeld voor een andere uitleg.

Opzet/ Grove schuld

- Een categorie die hier tussen invalt zijn ouders die de kwalificatie opzet/ grove schuld hebben gekregen. Normaal hebben ouders recht op een persoonlijke betalingsregeling waarbij na 24 maanden naar draagkracht betalen het resterende bedrag de facto werd kwijtgescholden. Ouders met de kwalificatie opzet/grove schuld moesten het gehele bedrag in 24 maanden terugbetalen, en als dit niet mogelijk was, werd overgegaan tot invorderingsmaatregelen.
- Hierbij speelt dat het systeem hard was, maar ook dat de Belastingdienst slecht heeft gedocumenteerd waarom iemand deze kwalificatie heeft gekregen en dit in de massale processen oplegde zonder rekening te houden met het individuele geval.
- De werkinstructies van de Belastingdienst hielden bovendien geen rekening met het individuele geval. Als het teruggevorderde bedrag bijvoorbeeld meer was dan €10.000, was automatisch sprake van opzet/grove schuld.
- Het was burgers veelal niet duidelijk dat ze deze kwalicatie hadden gekregen en wat de gevolgen daarvan waren. De gebruikelijke rechtsmiddelen (bezwaar/beroep) stonden weliswaar open, maar konden hierdoor niet daadwerkelijk worden gebruikt.

5. Waarom "pas" in januari 2020 gesprek MP met ouders en dus persoonlijke betrokkenheid? Omtzigt vraag in juli 2019 al om bemoeienis. Nederland heeft echter geen presidentieel stelsel, alle steun voor aanpak Snel.

6. Lessen voor de toekomst. PM

Onderzoeksvragen Parlementaire ondervragingscommissie

- In hoeverre waren de bewindspersonen op de hoogte van de fraudeaanpak kinderopvangtoeslag en van de signalen over (mogelijke) gevolgen voor ouders? In hoeverre hebben de bewindspersonen de fraudeaanpak kinderopvangtoeslag actief geïnitieerd en/of goedgekeurd?
- Hoe is door de bewindspersonen en topambtenaren omgegaan met de volgende belangrijke elementen in de fraudeaanpak en uitvoering van de kinderopvangtoeslag:
    - De '80/20' benadering, waarbij het risico is genomen betrouwbare ouders aan te pakken, die geen kans hadden om hier onderuit te komen;
    - De 'opzet/grove schuld' benadering, waardoor geen betalingsregeling kon worden getroffen
    - De 'alles-of-niets' benadering, waardoor bij onvolkomenheden het recht op toeslag voor een langere periode kan komen te vervallen?
- Waarom is op basis van de beschikbare inzichten en signalen het beleid voor de kinderopvangtoeslag gehandhaafd? En waarom is niet eerder overgegaan tot tegemoetkoming van getroffen ouders?
- Welke lessen trekken de getuigen naar aanleiding van de harde aanpak bij de uitvoering van de kinderopvangtoeslag?

3. Globale tijdlijn kinderopvangtoeslagaffaire

2010	**Appelbloesem** Voorafgaand aan de Bulgarenfraude hebben andere fraudezaken media-aandacht gekregen. De casus Appelbloesem is in eerdere verhoren aangehaald. In deze casus uit 2010 adverteerde het gastouderbureau met gratis kinderopvang. Dit geschiedde door de eigen bijdrage van de vraagouder door de opvangouder terug te laten 'schenken', hetgeen met gesloten beurze geschiedde.
4-05-13	**Bulgarenfraude** Kamerbrief Weekers bevat een feitenrelaas over de vraag wie van het kabinet wanneer wat wist rondom de fraude met toeslagen (huurtoeslag, zorgtoeslag, KOT) door Bulgaren en kondigt maatregelen aan om herhaling te voorkomen. De brief kondigt een strengere aanpak aan, en erkent dat burgers daardoor soms met een 'minder dienstverlenende Belastingdienst' geconfronteerd zullen worden. Citaat: Tot nog toe heeft het kabinet bij het bestrijden van fraude in overleg met uw Kamer bewaakt dat de dienstverlening aan burgers daarbij zo min mogelijk in het gedrang zou komen. Een effectievere aanpak van systeemfraude vergt maatregelen die ertoe zullen leiden dat burgers onder omstandigheden met een minder dienstverlenende Belastingdienst worden geconfronteerd. In de praktijk zal dit ook goedwillende burgers raken, bijvoorbeeld omdat zij als gevolg van door de Belastingdienst uitgevoerde controles langer op een toeslag moeten wachten. Dit betekent overigens niet dat de Belastingdienst zijn dienstverlenende houding geheel moet laten varen. Wel betekent het, dat de balans in de weging tussen dienstverlening en fraudebestrijding vaker in het voordeel van fraudebestrijding zal moeten doorslaan.
10-05-13	**Opschorten toeslagen bij twijfel** Brief van Stas Fin beschrijft een aantal fraudemaatregelen die het kabinet neemt n.a.v. de toeslagenfraude door Bulgaren, o.a. een versterking van het toezichtinstrumentarium van toeslagen, zoals het verlengen van de beslistermijn bij twijfel over de aanvraag, het opschorten van uitbetalingen bij twijfels en het niet-uitbetalen van voorschotten bij onvoldoende gegevens van de aanvrager.
13-06-13	**Context: Oprichting MCF** • Niet gesproken over CAF, maar illustreert tijdsbeeld.
19-08-13	**Instelling CAF-team door MT Fraude** Door het managementteam Fraude van de Belastingdienst wordt het Combiteam Aanpak Facilitators (CAF-team) ingesteld, met als doel om facilitators van fraude zo snel mogelijk te detecteren en zo vroeg mogelijk te stoppen. Het CAF-team doet op basis van signalen van de GGD in 2013 en 2014 onderzoek naar een gastouderbureau in Eindhoven. Als gevolg van dit onderzoek wordt de kinderopvangtoeslag van de klanten van dat gastouderbureau in 2014 stopgezet. Deze zaak is later in het nieuws gekomen onder de naam CAF-11 of CAF Hawaii.
20-09-13 - 18-12-13	**Vooringenomen handelswijze** Citaten uit de Weekverslagen CAF: • We gaan massaal de toeslagen van een gastouderbureau stopzetten. Indien een klant kan bewijzen (niet waarschijnlijk) dat het in zijn geval ten onrechte is moet hij daar maar mee komen. Motto wat wij willen uitstralen dat we in dergelijke meer dan reële twijfelgevallen niet uitkeren voordat bewezen is dat het wel klopt. • Het vermoeden bestaat dat alles fake is, maar om het stopzetten te rechtvaardigen moeten we een paar concrete gevallen hebben. Als dat is vastgesteld gaan alle kranen dicht (130 gevallen). • De Toeslagen zelf zijn niet allemaal 100% fout. Via een steekproef van 20 dossiers gaan we beoordelen in welke mate de Toeslagen fout zijn. Is dit

	significant dan worden de toeslagen dichtgedraaid volgens het adagium bij twijfel stoppen met betalen
3-02-14	**80/20-benadering** Notulen Management Team Fraudebestrijding maandag 3 februari 2014. Citaat: De facilitators waar zij (CAF) mee aan de slag gaan hebben een voor 80% fout klantenpakket maar voor 20% is het goed. CAF is gefocust op het feit dat 80% fout is en wil de facilitator aanpakken. Dit kan ongewenste gevolgen hebben voor de 20% goed. NB; in zijn verhoor geeft Blokpoel aan dat deze opmerking bedoeld was als signaal / waarschuwing dat onschuldigen de dupe zouden worden.
7-11-16	**Eerste contact Nationale Ombudsman met Belastingdienst** De Nationale Ombudsman informeert zijn contactpersonen bij de BD Toeslagen dat een onderzoek wordt gestart naar de gang van zaken ten aanzien van ouders die in 2014 en 2015 kinderopvang afnamen bij [redacted]gastouders BV te Eindhoven.
Samenvatting periode maart 2017-mei 2019 In 2017 veroordelen de RvS en de Ombudsman de aanpak van de Belastingdienst in de CAF-11 zaak. De Belastingdienst erkent dat fouten zijn gemaakt. De toeslagen voor een gehele groep hadden niet mogen worden stopgezet op basis van deelwaarnemingen en de bezwaarprocedure heeft (veel) te lang geduurd. Hiervoor worden naar de toenmalige inzichten in de ogen van Financiën passende oplossingen geboden: De CAF 11-zaken worden opnieuw beoordeeld nav de laatste jurisprudentie en schadevergoedingen worden verstrekt voor de lange duur van de bezwaarfase. De institutionele vooringenomenheid en de hardheid van het stelsel is nog geen onderwerp van discussie. NB: In oktober 2020 verschijnt een interne memo uit 2017 waarin een vaktechnische coördinator (mevrouw Palmen; gehoord op 17-11) gezien deze tekortkomingen pleit voor compensatie door middel van vaststellingovereenkomsten ipv opnieuw beoordelen. Door het MT-toeslagen is hier toen echter niet voor gekozen.	
8-03-17	**Raad van State veroordeelt werkwijze Belastingdienst** Raad van State veroordeelt de door de Belastingdienst gevolgde procedure in 2014 in een CAF 11-zaak (mevrouw Gonzalez, gehoord op 16-11, is de advocate): • De Belastingdienst had bij de beëindiging van het toeslagvoorschot niet de vereiste zorgvuldigheid in acht genomen. De toeslagen zijn voor een gehele groep stopgezet, zonder dat dit op individueel niveau is getoetst. • Het kan ouders niet worden verweten dat zij na de stopzetting niet langer voldeden aan de vereiste voor de KOT (zoals betalen eigen bijdrage). Indien ouders voor de stopzetting voldeden aan de vereisten behouden zij recht op de KOT.
9-08-17	**Publicatie rapport van de Nationale Ombudsman "Geen powerplay, maar fair play".** Naar aanleiding van het onderzoek door het CAF-team besloot de Belastingdienst/Toeslagen medio juli 2014 om het recht en het lopende voorschot van de kinderopvangtoeslag voor ongeveer 232 gezinnen te beëindigen per 1 september 2014. De NO constateert dat Toeslagen buitenproportioneel hard heeft ingegrepen en daarbij het perspectief van de betrokken ouders onvoldoende heeft meegewogen. Daarnaast kregen ouders onvoldoende kans om de benodigde bewijsstukken aan te leveren om hun recht op toeslag te onderbouwen. Toeslagen zette de toeslag stop voordat vast stond dat ouders geen recht hadden. Veel ouders kwamen hierdoor in de financiële problemen. De Nationale ombudsman beveelt Toeslagen aan om de vraagouders die overlast hebben ondervonden door de aanpak van Toeslagen excuses aan te bieden en een tegemoetkoming te bieden voor het aangedane leed.
9-08-17	**Wiebes voor het eerst geïnformeerd nav rapport Nationale Ombudsman.** • Stoppen van gehele groep op basis van deelwaarneming • Verwijzing naar de uitspraak RvS dd. 8 maart 2017 • Toeslagen gestopt voordat bewijsstukken zijn gevraagd • In beschikking niet concreet aangeven welke bewijsstukken ontbreken • Lange doorlooptijd bezwaren

	Staatssecretaris Wiebes schrijft op deze interne notitie dat de balans tussen fraudeaanpak en de zorg voor goedwillenden achteraf gezien niet goed is geweest.
14-09-17	**Eerste Kamervragen (Omtzigt)** over de opschorting en stopzetting van KOT aan een groep ouders in 2014. Reactie: • De Raad van State heeft in haar uitspraak van 8 maart 2017 geoordeeld dat het stopzetten van kinderopvangtoeslag voordat het onderzoek naar het recht op toeslag was afgerond, niet in overeenstemming is met de systematiek van de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen. • Vanaf medio 2016 is werkwijze aangepast; alleen stoppen toeslagen na opvraag bewijsstukken en vaststelling geen recht. • Werkwijze 2013/2014 paste in politieke en maatschappelijke context van destijds
7-11-17	**Brief van DG Belastingdienst aan Nationale Ombudsman**. Een afschrift van deze brief is aan de Tweede Kamer gezonden. • Balans te veel doorgeslagen naar het tegengaan van misbruik, onvoldoende oog burgerperspectief. • Aan vraagouders van wie een lopende voorschotbeschikking in 2014 is stopgezet en die daarvan overlast hebben ondervonden, is of wordt excuses aangeboden, waarbij het bezwaar respectievelijk het beroep is gehonoreerd (15-5-18 worden excuses gemaakt aan alle ouders die bezwaar hebben gemaakt). • Betrokken vraagouders staat het vrij een schriftelijk verzoek tot schadevergoeding in te dienen. • Alle lopende beroepszaken zijn nogmaals beoordeeld en getoetst aan de uitspraak van de Raad van State.
15-05-18	**Antwoorden op Kamervragen door Snel.** • Er wordt op dit moment geen aparte schaderegeling voorgesteld. Wel hebben ouders recht op een materiële schadevergoeding, die bestaat uit de wettelijke rente die verschuldigd is wegens de vertraging waarmee zij uiteindelijk hun kinderopvangtoeslag hebben ontvangen.
11-10-18	**Gemaakte fouten en schadevergoeding van €500 per half jaar** Kamerbrief Snel beschrijft drie tekortkomingen in CAF-11 project: • te snel stopzetten • tekortschieten informatiebeheer binnen Toeslagen; en • gebrekkige informatievoorziening richting ouders en TK. Maatregelen: • schadevergoeding vanwege schending van de redelijke termijn bij bezwaarafhandeling; Voor ieder (deel van een) half jaar dat de behandeling langer heeft geduurd dan twee jaar wordt een vergoeding van € 500,- toegekend. • intern onderzoek naar het informatiebeheer bij Toeslagen, uitgevoerd door EDP-auditors; • verbeteren vaktechnische inbedding van Toeslagen in de Belastingdienst.
21-03-19	**Eerste Plenair debat** over de kinderopvangtoeslagaffaire. Staatssecretaris Snel zegt toe om ADR te laten kijken naar andere CAF-zaken.
8-05-19	**Eerste vermelding commissie Donner** Interne notitie aan Snel waarin opties worden verkend voor een passende afhandeling van de CAF-11 zaken. Notitie stelt extern advies van de heer Donner voor.
10-05-19	**Eerste bespreking kinderopvangtoeslagaffaire in de MR met aankondiging commissie Donner**
29-05-19	**Kamerbrief: Instelling adviescommissie uitvoering toeslagen (Commissie Donner)** Onderzoeksopdracht: 1. Beleids- en beoordelingsruimte Toeslagen inzake verdere afhandeling CAF 11-zaken

	2. Oordeel algemene zin over handelen Toeslagen in andere zaken met vermoeden van georganiseerde fraude 3. Gesteldheid van de praktische rechtsbescherming van toeslaggerechtigden.
In mei/juni 2019 wordt bij Financiën duidelijk dat het probleem groter is dan eerder gedacht. Uit bestudering van brondocumenten en gesprekken met ouders blijkt de institutionele vooringenomenheid (ontbreken welwillende blik). Ouders werden onderworpen aan een strikter toezicht dan gebruikelijk vanwege een aanname van schuld (ipv onschuld). Daarnaast het besef dat de Belastingdienst mbt de hardheid van het stelsel (tot op dat moment) het recht aan zijn zijde had, maar dat het recht onrechtvaardig uitwerkt. In deze tijd beginnen ook de harde gevolgen van opzet/grove schuld duidelijk te worden.	
5-06-19	**Vooringenomen handelen** De directeur Toeslagen sprak op 15, 17 en 22 mei met ouders. De Directeur Toeslagen doet op 5 juni verslag van haar gesprekken aan de staatssecretaris. Duiding van tunnelvisie en erkenning dat een welwillende blik heeft ontbroken.
7-06-19	**Intentie om ouders tegemoet te komen** Bespreking CAF-11 in MR, Stas fin spreekt de intentie uit om de getroffen ouders tegemoet te komen.
11-06-19	**Kamerbrief 'Richting een oplossing voor ouders in de CAF 11-zaak'.** • Context: grote focus op fraudebestrijding, rigide wetgeving en te weinig oog menselijke maat. Ook aandacht voor nationaliteit in de systemen. Hierin is ook het volledige proces rondom CAF 11 omschreven. • De staatssecretaris geeft aan de ontstane situatie te betreuren en te willen herstellen. • Toezeggingen: o In afwachting van adviezen adviescommissie is (dwang)invordering met onmiddellijke ingang opgeschort. o Met SZW mogelijkheden onderzoeken voor aanpassing rigide wetgeving. o Belastingdienst werkt mee aan onderzoek mbt etnisch profileren.
4-07-19	**Tweede debat over de kinderopvangtoeslagaffaire.** Stas fin belooft dat er een schadeloosstelling komt voor de gedupeerde ouders. De staatssecretaris kwalificeert het optreden van de Belastingdienst in de CAF-11 zaak tijdens dit overleg als 'onrechtmatig'. De staatssecretaris zegt ook toe de ADR te vragen of in andere CAF-onderzoeken op vergelijkbare wijze is gehandeld.
Najaar 19	**Door vragen van commissie Donner worden harde gevolgen opzet/grove schuld duidelijk bij Fin**
23-10-19	**Uitspraken van de Raad van State over hardheid stelsel** Teruggekomen wordt op de eerdere uitspraken. Alles-of-niets-benadering wordt losgelaten en Belastingdienst kan/moet rekening houden met proportionaliteit van de gevolgen voor de burger. Belastingdienst/Toeslagen stelt vanaf dit moment de kinderopvangtoeslag proportioneel vast op het moment de ouder de eigen bijdrage niet volledig heeft betaald. Interimrapport Donner wordt uitgesteld aangezien arrest eerst dient te worden bestudeerd.
5-11-19	**Pauzeknop voor invordering** • Invordering van Toeslagenschulden van ouders in CAF-zaken, met Opzet/grove schuld kwalificatie en ouders die zich gemeld hebben met hoge kinderopvangtoeslagschuld en zeggen in zelfde situatie te zitten als CAF, wordt stopgezet.
14-11-19	**Interimrapport Donner** Op 14 november publiceert de Adviescommissie Uitvoering Toeslagen het eerste deeladvies, getiteld 'Omzien in verwondering'. Het eerste deeladvies gaat alleen over de CAF-11 zaak. De belangrijkste conclusie van het deeladvies van de Adviescommissie is dat de Belastingdienst in de CAF 11-zaak vooringenomen heeft gehandeld en dat de gebruikelijke middelen van rechtsbescherming (bezwaar en

	beroep) daar geen of onvoldoende bescherming tegen boden. De Adviescommissie spreekt daarbij van institutionele vooringenomenheid. De grenzen van de handhaving zijn doelbewust opgezocht. Deze handelwijze heeft ingrijpende gevolgen gehad voor de getroffen ouders. De Adviescommissie adviseert een compensatieregeling.
15-11-19	**Kabinetsreactie Interimrapport Donner** Het voorstel van de compensatieregeling wordt overgenomen. Daarnaast bevat de kabinetsreactie een uitgebreide weergave van de bevindingen uit het rapport en worden een groot aantal maatregelen aangekondigd om herhaling te voorkomen: 1. Verbetering van cultuur en leiderschap 2. Meer maatwerk 3. Betere juridische waarborgen 4. Verbetering van de aansturing van de BD (dit onderzoek leidt later tot het besluit van ontvlechting van de BD). 5. Verbeteringen in de wetgeving, o.a. naar aanleiding van de uitspraken van de Raad van State van 23 oktober. 6. Een pauzeknop voor gedupeerde ouders die nu nog toeslagenschulden hebben 7. Herziening van het fraudebeleid van de BD.
29-11-19	**Staatssecretaris Snel in problemen wegens gelakte brieven en doorgaan invorderingen** Kamerbrief: • Met betrekking tot het pauzeren van dwanginvordering wordt gemeld dat de signalen dat nog steeds toeslagen worden verrekend kloppen. Verrekening in de maand november kon in het massale proces niet meer tijdig ongedaan worden gemaakt. De toeslagen die in de maand december worden uitbetaald zullen niet worden verrekend. • Het beleidsbesluit Compensatieregeling CAF 11 is als bijlage bijgevoegd.
17-12-19	Kamerbrief: • De brief gaat in op gelakte dossiers die ouders hebben ontvangen. Ouders zijn telefonisch benaderd om met toeslagen in gesprek te gaan over hun dossier. • In de brief worden de volgende lopende acties opgesomd. ○ Vóór het einde van het jaar worden CAF 11-ouders zo snel en volledig mogelijk gecompenseerd. ○ De ouders worden persoonlijk benaderd en indien gewenst zal een gesprek plaatsvinden met Toeslagen om vragen te beantwoorden. Dit zal ook gebeuren bij de 150 andere dossieraanvragen. Ook leidinggevenden binnen Toeslagen zullen deelnemen aan deze gesprekken. ○ Het opzetten van een nieuwe projectorganisatie waarin door de inzet van honderden nieuwe mensen substantieel meer capaciteit ingezet wordt op de afwikkeling van zaken uit het verleden, zonder dat de dagelijkse werkzaamheden daaronder lijden. ○ Het omvormen van Toeslagen tot een uitvoeringsorganisatie waarbij de menselijke maat als norm wordt gehanteerd. Een goed voorbeeld hiervan is het stopzetten van de alles-of-niets-benadering door over te gaan op proportioneel vaststellen. ○ Uiteraard zal ook de compensatie van de ouders buiten CAF 11 zo spoedig mogelijk na publicatie van het eindrapport van de Adviescommissie uitvoering toeslagen en de ADR worden opgepakt.
18-12-19	**Debat TK: aftreden Menno Snel**
24-12-19	**Ouders CAF 11-zaak gecompenseerd** Brief van de minister van Financiën waarin de Kamer wordt geïnformeerd over de uitbetaling van compensatie aan gedupeerde ouders in de CAF 11-zaak. Bij 280 ouders was het gelukt om voor Kerstmis uit te betalen, in totaal hadden 287 ouder recht op compensatie. In het geval van 22 ouders oordeelde een onafhankelijke commissie dat zij geen recht op compensatie hadden.

20-1-20	**Gesprek MP en Hoekstra met gedupeerde ouders** (zie verslag bijeenkomst dat naar TK is gestuurd en statements media hierover in dossier)
21-1-20	**Debat TK: MP en Hoekstra over reorganisatie Belastingdienst** (zie meest relevante passages in dossier en volledig stenogram in bijlage)
26-1-20	**Aantreden Van Huffelen en Vijlbrief**
12-03-20	**Eindrapport commissie Donner** Geconstateerd wordt dat werkwijze van CAF-11 'helaas niet uniek, maar ook zeker niet normaal' was. Ook in andere CAF-zaken zijn signalen dat er vooringenomen is gehandeld, waardoor ouders de dupe zijn geworden. Op basis van de analyse van de ADR wijst de AUT een aantal zaken aan waarbij mogelijk of waarschijnlijk ook vooringenomen is gehandeld (mogelijk zo'n 3000 gedupeerde ouders). De AUT adviseert om deze zaken nader te onderzoeken en waar passend compensatie te betalen, net als bij CAF-11. De AUT heeft een aantal criteria geformuleerd voor deze beoordeling. Ten tweede constateert de AUT dat een grote groep ouders die zich nu als gedupeerde meldt, in het verleden niet betrokken is geweest bij een CAF-onderzoek. Grote aantallen huishoudens zijn in ernstige en soms blijvende financiële problemen gebracht, door de reguliere werking en handhaving van de regelgeving rondom de Kinderopvangtoeslag en de uitleg die daaraan in uitvoering en rechtspraak is gegeven. Voor deze ouders ligt de oorzaak van de problemen niet bij de werkwijze van Toeslagen, maar bij de harde wetgeving (de 'alles of niets benadering'). Om deze ouders tegemoet te komen, stelt de AUT voor om voor de afgelopen vijf jaar alle terugvorderingen KOT van €10.000 of meer per berekeningsjaar te herzien in lijn met de nieuwe jurisprudentie van de Raad van State (zie 23 oktober 2019). Dit kan bovenmatig hard zijn jegens personen die in een verder verleden, met vergelijkbare disproportionele beslissingen, zijn geconfronteerd. Voor die personen zou een 'hardheidsregeling' kunnen worden ontworpen. Die zou een aanvullend karakter moeten hebben en personen betreffen voor wie de werking van de vijfjaarstermijn tot bijzondere hardheid leid
12-03-20	**ADR-rapport – vergelijkbare CAF-zaken** Het ADR-onderzoek kijkt in de eerste plaats of er aanwijzingen te vinden zijn dat in andere CAF-zaken op het terrein van toeslagen op eenzelfde wijze is gehandeld als in het CAF-11 dossier. Hiervoor kijkt de ADR bijvoorbeeld naar het aantal stopzettingen zonder het opvragen van bewijsstukken, het gelijktijdig stopzetten van grote groepen en andere indicatoren die duiden op een vooringenomen aanpak. De ADR heeft hierbij niet gekeken op een individueel dossierniveau, maar gebruikt een kwantitatieve methode om vergelijkbare zaken in beeld te brengen. Dit onderdeel is input voor het rapport van de AUT.

	<table><tr><th>CAF-zaken</th><th>CAF 11-zaak</th><th>148 overige CAF-zaken</th></tr><tr><td>Aantal betrokken burgers</td><td>309*</td><td>9.402</td></tr><tr><td>Stopzetten toeslag voordat onderzoek was gedaan* Aantal burgers van wie ten minste één toeslag is gestopt voordat onderzoek bij de burger was gedaan.</td><td>163</td><td>1.151</td></tr><tr><td>Stopzetten toeslag nadat onderzoek was gedaan* Aantal burgers van wie ten minste één toeslag is gestopt nadat onderzoek bij de burger was gedaan. Deze behandelstap heeft betrekking op alle burgers in een CAF-zaak, waaronder de burgers bij wie de toeslag al was gestopt voordat onderzoek was gedaan.</td><td>280</td><td>3.428</td></tr><tr><td>Indienen bezwaar door burger* Aantal burgers die ten minste één CAF-gerelateerd bezwaar hebben ingediend.</td><td>247</td><td>1.428</td></tr><tr><td>Overschrijden behandeltermijn bezwaar door Belastingdienst* Aantal burgers met ten minste één CAF-gerelateerd bezwaar waarbij de behandeltermijn van 84 dagen bij ten minste één bezwaar is overschreden.</td><td>232</td><td>994</td></tr><tr><td>Kwalificatie 'opzet/grove schuld' Aantal burgers met kwalificatie 'opzet/grove schuld'.</td><td>35</td><td>577</td></tr></table>
13-03-20	**Kabinetsreactie eindrapport commissie Donner** De staatssecretaris neemt – kort gezegd – het advies van de AUT over maar laat voor de herzieningen in het kader van de 'hardheid van het stelsel' de geadviseerde grenzen van vijf jaar en €10.000 voor herzieningen los. Ook oudere zaken en lagere terugvorderingen (€1.500 en meer) komen in aanmerking voor een herziening/tegemoetkoming. Voor de uitvoering van het herstel wordt een hersteloperatie Toeslagen ingericht, onder aansturing van een crisisorganisatie. De totale kosten voor de hersteloperatie worden geraamd op € 500 miljoen. Daarnaast komt er nieuw beleid voor opzet/grove schuld. Bij toeslagen heeft iedereen recht op een persoonlijke betalingsregeling. Fraude wordt vanaf nu alleen met een vergrijpboete bestraft. Nieuwe beleid gaat ook gelden voor oude gevallen.
18-6-20	**Compensatie regeling uitgebreid naar opzet/grove schuld** • Bij de behandeling van het wetsvoorstel Wet hardheidsaanpassing Awir is het amendement van het lid Leijten c.s. over een O/GS-tegemoetkoming ingediend en aangenomen. • Hiermee is geregeld dat aan een belanghebbende tegemoetkoming kan worden toegekend indien voor een terugvordering een persoonlijke betalingsregeling is geweigerd vanwege een onterechte O/GS kwalificatie. • De bewijslast voor de kwalificatie opzet of grove schuld ligt bij de Belastingdienst/Toeslagen. Bij twijfel beslist de Belastingdienst/ Toeslagen in het voordeel van de belanghebbende. • De O/GS-tegemoetkoming is forfaitair en bedraagt 30 procent van het bedrag

	van de terugvordering inzake de kinderopvangtoeslag ten aanzien waarvan geen persoonlijke betalingsregeling is toegekend.

4. Betrokkenheid AZ

4.1.Tijdlijn

Onderstaande documenten zijn gedeeld met de parlementaire ondervragingscommissie.

5-9-18	SGO • Eerste melding van de toeslagaffaire in het SGO. [redacted] laat weten dat binnenkort een plenair debat zal plaatsvinden. In afwachting van antwoorden op aanvullende Kamervragen wordt het debat later uitgesteld tot 21-3-19. • Volgende keer dat in het SGO over de affaire wordt gesproken is 12-6-19. Deze overleggen zijn niet opgenomen in dit overzicht (zie bijlage).
12-10-18	Woordvoeringslijn persconferentie na afloop MR • Naar aanleiding van een brief die Snel die week heeft gestuurd over de toeslagaffaire is een woordvoeringslijn voorbereid. Deze is niet uitgesproken. • Volgende keer dat een woordvoeringslijn is voorbereid is 29-5-19 (instellen commissie Donner). Latere woordvoeringslijnen zijn niet opgenomen in dit overzicht (zie bijlage voor integrale documenten)
10-5-19	Ministerraad • Eerste keer dat kindertoeslagaffaire wordt besproken in MR. Aankondiging van het instellen van een adviescommissie.
24-5-19	Ministerraad • Mondeling vraag van Leijten naar etnisch profileren door de Belastingdienst wordt besproken. Zie ook factsheet etnisch profileren • Dhr. Donner bereid gevonden om adviescommissie voor te zitten.
29-5-19	Ministerraad • Instelling adviescommissie toeslagen
7-6-19	Ministerraad (NB: over deze MR is het onjuiste beeld ontstaan dat compensatievoorstel van Snel werd tegengehouden) • Signalen die aanleiding waren tot het stopzetten van de kinderopvangtoeslag blijken minder sterk dan eerder gedacht en de documentatie is bovendien slecht. • De afgelopen jaren is de TK ingelicht obv een onvolledig en onzorgvuldig brondocument. • Wenselijk om op zoek te gaan naar mogelijkheden om de getroffen mensen tegemoet te komen en hiervoor niet rapport Donner af te wachten, waarbij wordt getracht precedentwerking te voorkomen. • In gesprek met ouders intentie uitspreken om iets voor ze te betekenen. Daarin zullen nog geen beloftes worden gedaan. • Binnen de huidige wetgeving is het maximaal mogelijke gedaan, wat neerkomt op een schadevergoeding van €500 per half jaar voor lange duur bezwaar. • Voorstel wordt ondersteund. Verzocht wordt de brief met SZW en ambtelijk AZ af te stemmen.
10-6-19	E-mail van [redacted] aan [redacted] en van [redacted] aan FIN • Brief wordt afgestemd met [redacted] en [redacted] via mail van [redacted] laat weten dat de brief concreetheid mist in wat Menno gaat doen om tot een bevredigende oplossing te komen voor de betrokken ouders. Het woord compensatie valt bijvoorbeeld niet, hoewel dit wel nodig is (ook al is het juridisch complex). (zie mails in bijlage dossier) • Achtergrondinfo (niet AZ): In dezelfde afstemmingsronde reageert ook de [redacted] richting Financiën. Deze e-mail wordt gebruikt in de berichtgeving van NRC waarin wordt ten onrechte wordt gesteld dat het compensatievoorstel van Snel in de MR was tegengehouden (Uit die periode bestaat een interne notitie van Fin waarin gesproken wordt over compensatie

	van € 5000 dmv een vastleggingsovereenkomst. Uiteindelijk heeft Fin er zelf voor gekozen om commissie Donner af te wachten. Dit is dus nooit in de MR besproken).
14-6-19	Ministerraad • Nationale ombudsman zal onderzoek starten naar etnisch profileren (zie factsheet in dossier) • In overleg met SZW zal bezien worden of wet dient te worden aangepast. • Felle toon in de Kamer wordt besproken.
21-6-19	Ministerraad • Terugblik AO Belastingdienst 19-6-19
1-7-19	SMS van [redacted] aan MP • Terugkoppeling CO van [redacted] aan MP. Verstrekte passage: Tot slot nog even stil gestaan bij VAO toeslagen belastingdienst. [redacted] signaleerde dat Omtzigt maar blijft vragen om openbaar making van bepaalde stukken maar dat Menno die niet kan geven (vanwege de Rutte-doctrine werd er gezegd). Kajsa neemt dit op met Menno. • Zie aparte factsheet over de informatiepositie van de Kamer.
12-7-19	Ministerraad (NB: betreft terugblik Kamerdebat 4 juli) • Stil wordt gestaan bij andere CAF-zaken. Andere zaken lijken niet een-op-een vergelijkbaar met CAF 11 • Om meer zekerheid te verkrijgen is aan de ADR gevraagd alle casussen grondig door te nemen. • Het beeld lijkt te ontstaan dat pas informatie wordt verstrekt aan de Kamer nadat de media hierover berichten. Pogingen controle te hernemen door proactief handelen worden steeds overschaduwd door nieuwe berichtgeving (die later veelal kan worden ontkracht). • Dienstonderdeel Toeslagen is gericht op efficiëntie. Budgettair voordelig, maar minder oog voor de burger. • Belastingdienst wint 80% van de rechtszaken. Het is echter niet langer houdbaar om de huidige praktijk te bestendigen. Wet is te hard. • Rol en toon coalitiefracties in debat.
12-7-19	Persconferentie na afloop MR • Eerste publieke uitlatingen MP • Een uitspraak van de rechtbank Rotterdam wordt aangehaald. MP spreekt uit dat kabinet staatssecretaris Snel steunt in zijn voornemen de kwestie op te lossen. • Omtzigt vindt dat het Chefsache moet worden. MP merkt op dat we geen presidentieel stelsel kennen en herhaalt steun voor Snel.
17-10-19	Geannoteerde agenda • Advies om de kabinetsreactie op commissie Donner via de ministerraad te laten lopen.
18-10-19	Ministerraad • Rapport commissie Donner wordt op 28-10-19 verwacht. • Ingegaan wordt om de verwachte conclusies van commissie Donner. Voor het eerst wordt institutionele vooringenomenheid genoemd. Check and balances schoten tekort. In kabinetsreactie zal ook aanbeveling van commissie voor een tegemoetkoming worden overgenomen. • Voor het eerst gesproken over het opknippen van de Belastingdienst in drie losse organisatieonderdelen: Belastingdienst, Toeslagen en Douane.
31-10-19	Geannoteerde agenda • Advies om Snel te steunen dat nav de uitspraken van de RvS geen oude toeslagenzaken worden herzien. Dit zou onuitvoerbaar zijn en grote precedentwerking hebben. Snel wil bezien of ouders op een andere manier kunnen worden gecompenseerd (zonder oude zaken te heropenen). (NB: advies om geen oude zaken te herzien is dus niet hetzelfde als "geen compensatie"). ○ Uiteindelijk zal de commissie Donner in het eindrapport aanbevelen

	om oude toeslagen tot 5 jaar terug te herzien. Het kabinet gaat uiteindelijk verder en gaat ook oudere toeslagen herzien. Hiervoor wordt een grootschalige hersteloperatie opgezet. • Steun om het WOB-verzoek aan te houden tot commissie Donner. Daardoor wordt wel de termijn ruimschoots overschreden, maar wordt voorkomen dat documenten openbaar worden zonder duiding.
1-11-19	Ministerraad • Twee uitspraken van de RvS over de kinderopvangtoeslag o Loslaten alles-of-niets-karakter o mogelijkheid zaken waarvan de rechtsgang inmiddels is afgesloten te herzien. • Commissie Donner heeft meer tijd gevraagd voor opleveren rapport om deze uitspraken te bestuderen. Daarom is het rapport niet op 28-10 aangeboden.
7-11-19	Geannoteerde agenda • Advies: Steun voor Snel om eerste deel IBO toeslagen zonder kabinetsreactie naar de Kamer te sturen.
8-11-19	Ministerraad • Eerste deel IBO toeslagen is gereed. Mede in het licht van de kinderopvangtoeslagaffaire wordt dit deel al zonder kabinetsreactie naar de Kamer verzonden.
13-11-19	SMS van [redacted] aan mp • Menno heeft toch besloten om de casus klokkenluider in een aparte brief aan de kamer nader te willen duiden, omdat het echt om iets anders gaat dan CAF-11 en het ook in de tijd niet lukte het voldoende mee te laten lopen in de brief van vrijdag. In de brief van vrijdag worden wel wat extra zinnen toegevoegd over belang dat medewerkers voelen dat ze gehoord worden. Er gaat dan zo een kort briefje uit naar Kamer in reactie op verzoek Omtzigt waarin Menno aangeeft de klokkenluidercasus goed te willen onderzoeken en er zsm op terug zal komen.
14-11-19	Notitie ter voorbereiding op MR • Advies: mogelijk kan aankondiging ontvlechting tot discussie leiden. Vraag is of de timing opportuun is. Met alle veranderingen die al lopen kan een dergelijke structuurwijziging leiden voor meer belasting voor een al overbelaste Belastingdienst. Snel ziet dit echter als fundamentele langetermijnoplossing.
15-11-19	Ministerraad • Kabinetsreactie op rapport commissie Donner. Reactie gaat vooral in op hoe om dient te worden gegaan met de getroffen ouders in de CAF 11-zaak. • Aanbevelingen zullen onverkort worden overgenomen. Ruimhartige compensatie voor de 300 ouders, zowel teruggevorderde bedrag, als materiële en immateriële schade en proceskostenvergoeding. Streven dit jaar uit te keren. • Denkbaar dat de groep getroffen ouders oploopt tot 9000 (9000 betreft betrokkenen bij alle CAF-zaken, later zal Donner oordelen dat mogelijk 1800 vergelijkbaar is met CAF-11). • Aankondiging onderzoek ABD-topconsult naar opsplitsing Belastingdienst. • Middels een WOB-verzoek zullen aanvullende documenten worden versterkt waaruit blijkt dat binnen de Belastingdienst fraudebestrijding met ongepaste trots is benadrukt. • Aantijging klokkenluider dat 40.000 documenten zouden zijn vernietigd wordt onderzocht.
22-11-19	Ministerraad • Informatie positie Kamer en verstrekken van documenten.
29-11-19	Ministerraad • Vooruitblik debat TK op 4-12. Besproken wordt dat de vraag wie wist wat wanneer leeft in de Kamer. Het is momenteel nog niet aan de orde dat personen verantwoordelijk worden gehouden. Indien dit wel het geval blijkt,

	zullen gepaste stappen worden gezet.
NB: Na onderzoeksperiode parlementaire ondervragingscommissie. Onderstaande ministerraad notulen zijn niet gevorderd.	
6-12-19	Ministerraad • Terugblik debat 4 december 2019. CAF 11-zaak leidt ook tot veel ontstemde reacties bij andere ouders. Sommige Kamerleden leken te sturen op het herstel van de hardheid van het stelsel vanaf 2005. Van belang begrip te tonen, maar geen zaken te beloven die niet kunnen worden waargemaakt. • Toeslagenstelsel is onhoudbaar geworden. • Toon in het debat over ambtenaren. • Informatiepositie Kamer mbt interne (concept)stukken.
13-12-19	Ministerraad • Instellingsbesluit commissie van Wijzen • Compensatie zal rond 20 december worden uitgekeerd. Kleine groep zal niet in aanmerking komen voor compensatie aangezien onrechtmatigheden zijn geconstateerd. Commissie van wijzen zal zien op deze afweging. • Ingegaan wordt op de zwart gelakte dossiers. Betrof niet CAF-11, maar zaak met frauderend gastouderbureau. Besloten is een zo compleet mogelijk dossier te geven. Daardoor diende ook informatie onleesbaar te worden gemaakt die niet over de betreffende ouder ging. Vergeten is hoe zo'n dossier overkomt. In toekomst zal dossier persoonlijk worden overhandigd. • Cultuuromslag bij Belastingdienst. Huidige werkwijze wordt gekenmerkt in systeemdenken. Menselijke maat moet terug.
20-12-20	Ministerraad • Stilgestaan bij aftreden Menno Snel. • Proces zal worden opgepakt zodat geen vertraging optreedt.
10-1-20	Ministerraad • Reorganisatie Belastingdienst. Veranderingen werkcultuur, verbeteren kwaliteit belastingtelefoon, verbeteren managementinformatie, twee staatssecretarissen
20-1-20	Bijeenkomst met ouders
21-1-20	Debat TK
24-1-20	Ministerraad • Terugblik gesprek met ouders op 20-1-2020 en debat op 21-1-2020. • Positie ambtenaren in het debat en sfeer in de coalitie.
31-1-20	Ministerraad • Aantreden staatssecretarissen Vijlbrief en Van Huffelen per 29-1-2020
13-3-20	Ministerraad • Kabinetsreactie op eindrapport Donner. Compensatie ruimhartiger dan advies commissie Donner.
8-5-20	Ministerraad • Wet hardheidsaanpassing Awir • Aanpassingen vloeien voort uit de kabinetsreactie op het eindrapport van Donner. ○ (verruimde) hardheidsclausule voor de toekomst (om tegemoet te komen aan die gevallen waarin de toepassing van wet- en regelgeving op het gebied van toeslagen leidt tot niet voorziene en niet beoogde gevolgen). ○ De invoering van een hardheidsregeling. Op basis van deze hardheidsregeling kunnen ouders die langer dan 5 jaar geleden zijn geconfronteerd met een disproportioneel hoog terug te vorderen bedrag, het bedrag aan kinderopvangtoeslagen dat ten onrechte is teruggevorderd, alsnog ontvangen. Indien het minder dan 5 jaar geleden is, is dit op basis van de huidige stand van de jurisprudentie (RvS oktober 2019) mogelijk. ○ Een vangnetbepaling opgenomen voor ouders die met herziening of reparatie niet geholpen zijn en menen in een zeer schrijnende situatie te zitten. Zij kunnen zich melden bij de Belastingdienst/Toeslagen.
20-5-20	Ministerraad • Aangifte Belastingdienst. De [redacted] heeft dit onderzocht en de conclusie is dat op twee punten een vermoeden bestaat

	van een ambtsmisdrijf, namelijk beroepsmatige discriminatie en knevelarij. Knevelarij is het innen en ontvangen van geld door iemand die daartoe misbruik maakt van zijn positie als ambtenaar, terwijl bekend is dat het geldbedrag niet is verschuldigd. Nu een vermoeden van een ambtsmisdrijf bestaat, is het advies om aangifte te doen. Dat is op 19 mei gebeurd.
5-6-20	Ministerraad (eerste keer Opzet/Grove Schuld) • Vooruitblik plenaire behandeling wetsvoorstel hardheidsaanpassing Awir op 20 juni. Oproep aan bewindspersonen om mee te werken aan goede landing van het voorstel in de coalitiefracties. • Voorstel om via Nota van Wijziging met tegemoetkomingsregeling te komen voor opzet/grove schuld. NB: uiteindelijk wordt dit een amendement van Leijten.
12-6-20	Ministerraad • Terugblik 1e termijn plenaire behandeling wetsvoorstel hardheidsaanpassing Awir op 20 juni. Voorstel om tegemoetkomingsregels voor opzet/grove schuld wat verder in te kleuren.
10-7-20	Ministerraad • Onderzoek AP naar etnisch profileren. Aankondiging dat op 13 juli rapport zal verschijnen. Het rapport toont aan dat bij de verwerking van toeslagen onrechtmatigheden hebben plaatsgevonden. De Autoriteit Persoonsgegevens concludeert dat de Belastingdienst heeft gediscrimineerd en beoordeelt dat als onbehoorlijk bestuur. • Brief aan de TK over Fraude signalering voorziening nav onderzoek KPMG. De FSV is reeds bij aantreden van spreker stopgezet. Naar aanleiding van het onderzoek van KPMG en de eerste bevindingen in een onderzoek naar projectcode 1043 is een aantal applicaties en verwerkingsprocessen binnen de Belastingdienst ook tot nader order stopgezet. • Brief aan TK over extern toezicht Belastingdienst • Brief over ontvlechting Belastingdienst • Berichtgeving NRC over vermeende tegenhouden compensatievoorstel van Snel.
21-8-20	Ministerraad • Terugblik AO hersteloperatie KOT op 20 augustus.
25-9-20	Ministerraad • Overeenkomst met VNG over hulp aan gedupeerde ouders.
31-10-20	Ministerraad • VAO Hersteloperatie toeslagen. Gesproken of mogelijk is eenmalig voorschot te geven aan ouders van € 1000 aangezien veel ouders nog wachten op compensatie.
6-11-20	Ministerraad • Waardering voor hoe van Huffelen motie Alkaya/Leijten die verzoekt een voorschot aan een grotere groep gedupeerden van de toeslagenaffaire voor de feestdagen uit te keren, ter hand heeft genomen.

4.2. Belangrijkste passages uit Debat TK 21 januari 2020

- Hieronder zijn de belangrijkste passages opgenomen. Het volledige stenogram vindt u in de bijlage.

Opening

- Laat ik, als u mij dat toestaat, beginnen met gisteren. We hadden gisteren inderdaad een indrukwekkende bijeenkomst. Zo hebben ook enkele woordvoerders die bijeenkomst wel genoemd. Als je de politiek ingaat, doe je dat om goede dingen te doen. Ik denk dat dat voor ons allemaal geldt. Je kunt dan nog verschil van mening hebben over wat "goed" is. Als je de politiek ingaat, realiseer je je dat er in een rechtsstaat naast de zaken waarover veel discussie wordt gevoerd, zoals vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst enzovoort, er in de kern één heilige zaak is. Dat is dat in een rechtsstaat de overheid de burger beschermt tegen de almacht van de overheid. Die overheid is in staat om onnoemelijk veel goeds te doen in een land. Dat is wat we proberen te doen. Maar die overheid kan ook, met alle macht die zij in zich heeft, zorgen voor enorme gevolgen in het leven van mensen.

Chefsache

- Ik heb daarom gisteren woorden gegeven aan de excuses die eerder hier zijn uitgesproken door Menno Snel en Wopke Hoekstra. Ik heb die excuses gisteren ook uitgesproken naar de mensen die daar waren. En het blijft daar dus ook niet bij. Een van de mensen vroeg: komen we nog een keer bij elkaar. Ik zei: wat mij betreft wel. Laten we naar de termijn kijken en naar welke samenstelling dan precies, maar het is goed om dit een keer te herhalen. (..) Ik heb inderdaad ook gezegd dat dit van zo'n omvang is dat het niet mogelijk is om dit zelf vanuit Algemene Zaken te gaan doen.

De heer **Omtzigt** (CDA):

- Dank voor het openhartig zeggen wat er mis is. De bescherming tegen de almacht van de overheid is een zeer liberaal principe, dat zeer belangrijk is. Het is goed dat de premier zegt dat het hier niet bij blijft en dat er voor de zomer, hoop ik, een nieuwe bijeenkomst is. Deze mensen wachten al lang. Is het mogelijk om voor de zomer van het kabinet breed een stand van zaken te krijgen, hoe het er dan voor staat? Want we gaan nog allemaal tussenstappen krijgen: de CAF-zaken. De CAF 11-zaak loopt, zoals de premier zegt, redelijk vergeleken met de rest. Maar krijgen wij dan ook van de premier, die zijn betrokkenheid hierbij samen met de minister van Financiën en de nieuwe staatssecretarissen heeft, een tussenstand om te kijken hoe we hier staan?

Minister **Rutte**:

- Ja, maar ik weet niet of die zelf stuur. Er was in de aanloop naar dit debat gedoe of ik daar bij moest zijn. Ik ben er nu. Dat is mede door gisteravond, heel eerlijk gezegd. Wij praten hier over de reorganisatie van de Belastingdienst. Ik dacht eerst: hoe red ik dat allemaal in de agenda, met alle debatten en al het werk dat er verder is? Het gaat vandaag over de reorganisatie van de Belastingdienst en ik ben ontzettend blij dat ik er wél ben. Dank voor de mensen hier, uzelf en anderen, die daar feedback op gaven. Ik dacht eerst dat ik kon wegblijven, maar zeker na gisteravond kon dat niet meer. Na een nachtje slapen was dat volstrekt helder. We gaan daar een vorm voor zoeken, want er is natuurlijk ook een normale rapportage vanuit het kabinet over dit onderwerp en hoe we daar verder mee gaan. Maar u vraagt eigenlijk, zoals ik het begrijp, wat de momenten zijn dat ik er zelf zichtbaar op ben. Dat begrijp ik. Ik heb daar nu niet een pasklaar antwoord op, maar het antwoord is: ja, dat vind ik logisch en daar moet ik over nadenken.

Lessen voor de toekomst

- Wat leer je daarvan? Je leert er onder andere van dat je het volgende zou wensen. Ik ga hier nu niet proberen extensief alle lessen te trekken. De vraag kwam van de heer Omtzigt en anderen. We moeten nu volgens mij vooral proberen om zo snel mogelijk iedereen duidelijkheid te geven. Een van de lessen is wel dat wat in verschrikkelijk jargon "feedback loops" heten, enorm van belang zijn. Dat heb ik ook gisterenavond aan heel veel van die tafels gezegd. Ik bedoel: als dingen uiteindelijk gewoon evident zo niet goed zijn, moet er een systeem zijn waarin dat veel sneller leidt tot de conclusie dat je het zo niet kan doen, en dat dat dus ook veel sneller kan leiden tot weer politieke besluitvorming om desnoods wetgeving aan te passen et cetera.
- Over lessons learned: ik vind het onmogelijk om hier nu een complete lijst te maken. Ik moet er ook op reflecteren. We zullen daar vast nog over te spreken komen. Maar dit had zo niet gemogen. Dat is de kern, en vandaar de excuses. Daarom zit ik niet in de politiek. Niemand hier zit daarom in de politiek. Niemand wil dit. Het zijn goedwillende mensen met heel normale banen en heel normale gezinnen, zoals we allemaal, in onze families en vriendenkring, ook zelf in deze samenleving staan. Je wilt niet dat de overheid zich op een of andere manier tegen je keert.

Betrokkenheid MP

Mevrouw **Leijten** (SP):
- Deze minister-president kan niet anders dan nederig zijn na de grote schande die heeft plaatsgevonden. Maar die vond wel plaats onder zíjn leiding aan dit land, met zeven jaar een staatssecretaris van zíjn partij. Met bejubeling van deze minister-president van een hoge ambtenaar, die nu moest vertrekken, omdat dat de man was die de klus wel zou klaren. Wat heeft de minister-president in die zeven jaar van Weekers en Wiebes gehoord over invorderingsacties die zo hard ingrepen in gezinnen?

Minister Rutte:
- Niets voor de signalen ... Ik kom zo op de vraag over de ministeriële commissie fraude. Ook daar is over deze kwestie niet gesproken. Die zaak is pas in het kabinet geleidelijk aan in bespreking gekomen na 2017, na de Ombudsman.

Mevrouw **Leijten** (SP):
- Ik vind dat ongeloofwaardig. Er is namelijk veel vaker in de media hierover bericht. Er is willens en wetens door de Belastingdienst doorgeprocedeerd tegen ouders. Er is ook heel vaak geschikt. Er is door de heer Asscher, zijnde toen de vicepremier maar ook de minister van Sociale Zaken, gezegd, naar aanleiding van een groot rapport, dat er te veel risico's bij de ouders ligt en dat hij een ander systeem wilde. Dat is besproken in de ministerraad. Is er dan niet gesproken over welk risico die ouders dan liepen bij dat systeem van die kinderopvang en het terugvorderen van de kinderopvangtoeslag?

Minister **Rutte**:
- Nee, ik heb geprobeerd dat allemaal na te gaan. Zeker in de commissie fraude is dat nooit besproken. Dit heb ik gister ook aan de Kamer gemeld. Ik kom er zo nog nader op terug, want er zijn nog specifieke vragen over gesteld.

Mevrouw **Leijten** (SP):
- Dus de minister van Sociale Zaken laat onderzoek doen en zegt dat er een groot risico is voor de positie van ouders. Er zijn meerdere Kamervragen gesteld en meerdere dingen in de media geweest. De regering besluit tot een andere manier van financieren. En dan is het niet langsgekomen bij de ministerraad hoe groot de impact is op de ouders?

Minister Rutte:

- Ik heb net het antwoord gegeven. Dit is natuurlijk ook precies de tragiek waar ik hier voor sta, dat dit niet eerder naar boven is gekomen. Maar ik geef u antwoord.

Mevrouw **Leijten** (SP):

- Het staat gewoon in een rapport dat naar de Kamer is gestuurd met de Kamerbrief van de heer Asscher. Dat moet langs zijn gekomen bij de ministerraad. Wellicht heeft u het niet goed uitgezocht, maar het lijkt mij nogal raar dat een minister-president geen herinnering zou hebben of niet terug zou vinden in de verslagen dat zo'n belangrijk rapport, dat leidt tot zo'n belangrijke beleidswijziging, besproken is in de ministerraad. Dus ik ga ervan uit dat u dat nog graag voor mij uitzoekt.

Minister **Rutte**:

- Dit is het. Ik heb net het antwoord gegeven. Dan kom ik bij de commissie fraude. Daar is dus niet over die zaak gesproken. Die besprak vooral de rijksbrede onderwerpen gerelateerd aan de aanpak van fraude, zoals gegevensuitwisseling, identiteitsfraude en mogelijke fraude met rijkssubsidies. Dan krijg je de vraag: wat was dan de input voor de discussie? De input daarvoor is de volgende geweest. Een paar keer zijn er stukken op de agenda geweest waar de CAF in genoemd werd. Dat hebben wij ook in de Kamerbeantwoording gezegd. Dat zijn stukken die zijn geagendeerd in de ministeriële commissie fraude waarin de CAF voorkomt, maar dat is niet besproken in de commissie. Het gaat dan om het actieplan en het gaat over de voortgangsrapportage. Vervolgens is het eindverslag besproken of heeft het op de agenda gestaan van de ministerraad. Maar daar is het zonder discussie aanvaard. Dus de input die wij hadden, was de input vanuit allerlei departementen over allerlei zaken.
- Waar keek die commissie dan naar, vroeg de heer Omtzigt. Die besprak de rijksbrede onderwerpen gerelateerd aan de aanpak van fraude, zoals die gegevensuitwisseling et cetera. Dus dan gaat het echt over domeinoverstijgende zaken. Dat is daar steeds aan de orde geweest in die vergaderingen. Het is daar dus niet over die CAF-zaak gegaan. Wij hebben die verslagen helemaal nagekeken en dat is niet aan de orde geweest.

Minister **Rutte**:

- Ja, voorzitter, ik ben mevrouw Leijten nog een antwoord verschuldigd. Ik ben even in haar opmerking gedoken over de minister van Sociale Zaken in het vorige kabinet. Die is bezig geweest met de kinderopvangtoeslag. Dat was toen niet gelinkt aan het CAF; ik heb dat even nagevraagd. Hij zei eigenlijk: het hele systeem, het stelsel, van de kinderopvangtoeslag — hij was daar als minister van Sociale Zaken natuurlijk op stelselniveau verantwoordelijk voor — is te complex in de uitvoering. Daar speelt bijvoorbeeld in mee dat de hoogte van de toeslag van tevoren geschat wordt en achteraf wordt afgerekend. Dat zijn elementen van het systeem dat we hebben. Daar is toen ook met de Kamer over gesproken. Dat heeft geleid tot het idee van directe financiering van kinderopvang. Uiteindelijk is gezegd dat dat toen gewoon niet kansrijk genoeg was. Dat idee zal ongetwijfeld terugkomen als je opnieuw gaat kijken naar langetermijnoplossingen voor het toeslagenstelsel, vermoed ik. We hebben ook navraag gedaan bij Sociale Zaken. Dat is toen niet gelinkt aan het CAF. Ook daar is het hele thema van het CAF pas in beeld gekomen met de uitspraak van de Ombudsman in 2017.

4.3.Kamerstukken

19-12-2019 - Kamerbrief van MP en minister Hoekstra

Op 20 januari ga ik in gesprek met verschillende betrokken ouders in het kinderopvangdossier. Dat gesprek voer ik samen met minister Hoekstra. Hiermee geef ik opvolging aan de met algemene stemmen aangenomen motie van het lid Van Raan (Partij voor de Dieren).

Voor dit gesprek nodig ik de ouders uit die betrokken zijn bij de CAF 11-zaak. Ook de ouders die hebben gevraagd om inzage in hun dossier en een aantal ouders dat op een andere manier heeft aangegeven gedupeerd te zijn, ontvangen een uitnodiging.

Ik ben geraakt door de verhalen van de betrokken ouders en vind het zeer ernstig wat hen is overkomen. Het is van groot belang dat we daar als kabinet aandacht voor hebben en ervoor zorgen dat wat de gedupeerde ouders is overkomen in de toekomst niet meer gebeurt.

Een uitnodiging voor het gesprek wordt deze week verzonden aan de betrokken ouders en treft u bijgaand.

20-1-2010 Beantwoording Kamervragen door minister Hoekstra (AZ betrokken bij beantwoording)

Is er in de Ministeriële Commissie Aanpak Fraude ook gesproken over de besturing van de Belastingdienst?

De ministeriële commissie Aanpak Fraude is 11 keer bijeengekomen, waaronder 1 keer pro forma, tussen 3 september 2013 en 9 juni 2015. Tot de oprichting van deze tijdelijke commissie is besloten in de ministerraad van 14 juni 2013. De doelstelling was om een bijdrage te leveren aan een Rijksbrede aanpak van fraude met publieke middelen. De ministeriële commissie Aanpak Fraude richtte zich daarbij voornamelijk op departementsoverstijgende onderwerpen zoals gegevensuitwisseling, mogelijke fraude risico's met rijkssubsidies en identiteitsfraude.

De minister-president was voorzitter van de ministeriële commissie Aanpak Fraude. Daarnaast waren de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister van Veiligheid en Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister van Economische Zaken, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de minister voor Wonen en Rijksdienst en de staatssecretaris van Financiën lid van deze ministeriële commissie.

De verslagen van ministeriële commissies zijn staatsgeheim en kunnen daarom niet met de Kamer worden gedeeld.

Wel heb ik, op grond van de bij het ministerie van Algemene Zaken aanwezige verslagen, begrepen dat in de bijeenkomsten van de ministeriële commissie Aanpak Fraude niet gesproken is over het Combiteam Aanpak Facilitators (CAF). In twee stukken die voorlagen in de ministeriële commissie Aanpak Fraude komt het CAF wel kort aan de orde, namelijk het actieplan Rijksbrede aanpak van fraude3 en de voortgangsrapportage over deze aanpak in 20144, maar over deze specifieke passages is niet gesproken in de ministeriële commissie. De eindrapportage van de Rijksbrede aanpak van fraude uit 20165, waarin het CAF ook wordt benoemd, heeft niet in de ministeriële commissie

Aanpak Fraude voorgelegen, maar alleen in de ministerraad, waarbij deze rapportage zonder discussie is aanvaard.

31-1-2020 Afschrift van brief aan ouders en verslag bijeenkomst door MP en minister Hoekstra

Om te beginnen hartelijk dank voor uw komst en uw openhartigheid tijdens de rondetafelgesprekken op maandag 20 januari. U heeft ons geraakt door de vele aangrijpende verhalen. Het werd ons duidelijk dat we onmogelijk al uw zorgen en verdriet weg kunnen nemen. Maar het sterkt ons wel in het voornemen om zo snel mogelijk met passende oplossingen te komen. Het is belangrijk dat dit in alle zorgvuldigheid gebeurt. Aan elke gesprekstafel zijn aantekeningen gemaakt. Tijdens de bijeenkomst hebben wij u een korte samenvatting van de gesprekken beloofd. Deze samenvatting is bijgevoegd bij deze brief. Zoals u hopelijk zult begrijpen kan een samenvatting onmogelijk compleet zijn en recht doen aan alle emoties en ervaringen van u en de andere ouders. Daarvoor is het verslag te kort en – in het belang van de privacy van u en de andere gedupeerde ouders – te anoniem. Wat u er hopelijk wel in terugleest, zijn de belangrijkste punten uit uw verhalen. En daarbij de bevestiging dat wij uit de fouten die zijn gemaakt lessen willen trekken voor de toekomst. Wij zullen er alles aan blijven doen om uw vertrouwen in de overheid, en in de Belastingdienst in het bijzonder, te herstellen. Nogmaals heel hartelijk dank voor de moed om uw vaak emotionele en persoonlijke verhalen met ons te delen.

Verslag ouderbijeenkomst, 20 januari 2020

Op maandag 20 januari was u, samen met zo'n 325 andere ouders en een aantal begeleiders, aanwezig in de Broodfabriek in Rijswijk. U werd uitgenodigd voor deze besloten bijeenkomst omdat u gedupeerd bent in de CAF-11 zaak of omdat u inzage in uw dossier heeft gevraagd. Tijdens de rondetafelgesprekken deelde u uw ervaringen met minister-president Mark Rutte, minister van Financiën Wopke Hoekstra en met medewerkers van het ministerie van Financiën, de Belastingdienst en Toeslagen. Uw verhaal stond centraal.

Deel 1 bijeenkomst

Opening

Bij de start van de bijeenkomst bood minister-president Rutte namens het kabinet excuses aan, in navolging van staatssecretaris Snel en minister Hoekstra, voor de doorgeslagen fraudeaanpak. Minister Hoekstra en minister-president Rutte gaven aan dat zij zich heel goed realiseren dat het verloren vertrouwen in de overheid niet zomaar hersteld is, maar zij hoopten dat de bijeenkomst een eerste stap kan zijn. De problemen zijn complex en vragen om een zorgvuldige oplossing, die helaas de nodige tijd zal vergen.

Duidelijkheid

U kwam met verschillende redenen naar de bijeenkomst. Velen van u deelden schrijnende verhalen over de grote persoonlijke en of financiële problemen waarin u terecht bent gekomen. U wilde gehoord worden of duidelijkheid krijgen over uw situatie. Velen van u gaven aan nog maar weinig vertrouwen te hebben in het systeem.

Deel 2 bijeenkomst

Persoonlijke gesprekken

Het tweede deel van de bijeenkomst bestond uit rondetafelgesprekken. U en andere ouders zaten verdeeld over 32 tafels, zodat iedereen de kans kreeg om zijn of haar verhaal te doen. De gesprekken werden geleid door medewerkers van het ministerie van Financiën, de Belastingdienst en Toeslagen.

Fraude

Velen van u zijn door de Belastingdienst onterecht als fraudeur behandeld. U wilt dan ook van dit stempel fraudeur af en heeft behoefte aan een 'schone lei'. Vaak was het voor u niet duidelijk waarom u werd aangemerkt als fraudeur. De brieven en berekeningen kwamen erg ingewikkeld over en soms zaten er fouten in. Velen van u vroegen zich af waarom de Belastingdienst niet gewoon persoonlijk contact opnam als ze iets van u willen. Het verbaasde u bovendien dat de Belastingdienst zoveel gegevens van u vraagt, zeker omdat de overheid toch toegang lijkt te hebben tot alle gegevens?

Ongelijke strijd

Het voelde als een ongelijke strijd tegen de Belastingdienst. Wanneer sommigen van u iets te laat bleken met het aanleveren van brieven of stukken, werd u dat zwaar aangerekend. U vond dat hard en onrechtvaardig omdat de Belastingdienst tegelijkertijd juist vaak de afgesproken termijnen niet haalde of niet terugbelde wanneer dat was beloofd. Regelmatig blijkt opgestuurde post en blijken bewijsstukken – zelfs aangetekend of persoonlijk bij de balie overhandigd— bij de Belastingdienst niet meer terug te vinden. Het was daardoor moeilijk te achterhalen wat er aan de hand was of welke stukken er nog ontbraken.

Belastingtelefoon

Wanneer u de Belastingtelefoon belde, werden meerderen van u kortaf of onaardig te woord gestaan. Een aantal van u kreeg verschillende antwoorden op dezelfde vragen. De problemen van u en andere ouders waren vaak te ingewikkeld voor medewerkers van de Belastingtelefoon. Een enkele keer hadden sommigen van u het gevoel dat u slechter werd behandeld dan als er iemand anders belde met vergelijkbare vragen.

Oneerlijk

Meerderen van u die bij een frauderende kinderopvangorganisatie bleken aangesloten, begrijpen niet waarom de Belastingdienst u als schuldige ziet, terwijl in veel gevallen zelfs de rechter de opvangorganisatie als schuldige heeft aangewezen. Het voelt voor u en anderen zo oneerlijk dat de overheid weet dat de organisatie fraudeert en dan probeert bij de ouders het geld terug te halen. Een persoonlijk gesprek over de eigen situatie met iemand die veel verstand heeft van uw dossier, werd door velen van u gemist. Een vaste behandelaar of een contactpersoon zou daarbij kunnen helpen.

Schulden

Schulden liepen vaak snel op en een aantal van u kwam steeds dieper in de schulden terecht. Sommigen van u konden door een BKR-registratie niet eens meer een telefoonabonnement afsluiten. De schuldenlast had vaak grote gevolgen voor uw lichamelijke en geestelijke gezondheid, het leidde tot stress en depressie. Post van de Belastingdienst werd niet, of met angst in het hart geopend. En wanneer sommigen van

u een persoonlijke betalingsregeling kregen aangeboden, waren de persoonlijke omstandigheden niet voldoende meegenomen waardoor een aantal van u echt te weinig geld overhield om van te kunnen leven. Wie in zijn of haar omgeving kon lenen, deed dat vaak. Maar niet iedereen van u kon dat of schaamde zich daarvoor.

Het ergste voor de kinderen

Velen van u vonden het allerergste dat uw kinderen eronder hebben geleden. Ook zij hadden last van stress en kregen minder aandacht van u dan u zou willen. Meerderen van u stelden de vraag hoe de Belastingdienst de kinderen compenseert.

Compensatie

Voor sommigen van u lijkt het ergste nu voorbij, maar u durft soms geen toeslagen meer aan te vragen, uit angst dat het toch weer zal worden teruggevorderd. De compensatie vinden sommigen van u te laag. Hoe compenseer je namelijk het leed en verdriet? Of als je bijvoorbeeld hebt moeten stoppen met werken, omdat je geen opvang meer kon krijgen, of omdat je van je baas geen schulden mag hebben?

Verjaring en tijdelijk opschorten

U als ouder wiens zaak nog niet in behandeling is, geeft veelvuldig aan zich grote zorgen te maken over de verjaringstermijn. Velen van u hebben er wel begrip voor dat het herstellen wat langer duurt. Maar u vraagt dan om duidelijk aan te geven wanneer er wel meer bekend is. Nu voelt het allemaal heel onzeker. Bovendien heeft een aantal van u behoefte om even niet te worden lastiggevallen door de Belastingdienst. Tijdelijk niet hoeven terug te betalen of alvast een deel van de compensatie vooruitbetalen, is meerdere keren door u als mogelijke oplossing aangegeven.

Systeem niet goed

Alles bij elkaar opgeteld, zo zeggen velen van u, blijkt het systeem van toeslagen zoals we dat nu kennen niet goed. Hoge voorschotten uitkeren met het risico om die terug te moeten betalen, is financieel onverantwoord. Dat er naar u is geluisterd, is een begin. Sommigen van u opperen de mogelijkheid om betrokken te zijn bij de oplossing, bijvoorbeeld door te participeren bij beoordelingen of een klantenraad te beginnen.

Contact

Minister-president Rutte en minister Hoekstra gaven na afloop aan, dat het indringende en regelmatig hartverscheurende verhalen waren. Alle ervaringen, verhalen en suggesties van u en alle andere ouders zijn zorgvuldig genoteerd. Datzelfde geldt voor individuele klachten en vragen. U heeft kunnen aangeven of u daarover een persoonlijk gesprek zou willen. Wanneer u heeft aangegeven dat u dat wenst, wordt u daar voor uiterlijk eind februari over teruggebeld. U kunt ook altijd contact opnemen met het speciale telefoonnummer 0800-2358358.

Ter info: Spreeklijn voor de ouder bijeenkomst

- Goed dat u hier bent. Goed dat we vandaag open met elkaar in gesprek kunnen gaan. Al is de reden voor dat gesprek natuurlijk betreurenswaardig.

- Er is bij de belastingdienst ongelooflijk veel mis gegaan waardoor u in de problemen bent gekomen. Dat heeft te lang geduurd. En het is volstrekt duidelijk dat dit niet zo had mogen gebeuren.
- Ik wil hiervoor om te beginnen onze diepe excuses aanbieden.
- Maar ik sta hier ook met een belofte van beterschap, in het besef dat u nu denkt: eerst zien, dan geloven. En daarom vinden Wopke Hoekstra en ik het zo belangrijk dat we vandaag naar uw verhalen kunnen luisteren.
- Want we kunnen niet terugdraaien wat is gebeurd. Maar we moeten er wel alles aan doen om het zoveel mogelijk goed te maken. Dat betekent erkenning en compensatie. En we willen er met alles wat in ons is ook voor zorgen dat wat nu gebeurd is in de toekomst niet nog een keer gaat gebeuren. Ik hoop echt dat u dat van ons wilt aannemen.
- Ik begrijp volkomen dat uw vertrouwen in de overheid een flinke deuk heeft gekregen of misschien wel helemaal weg is. En zoals ze zeggen: vertrouwen komt te voet en gaat te paard. Daar zijn we ons heel erg van bewust en ik kan alleen maar zeggen dat we als kabinet ons stinkende best gaan doen om dat vertrouwen terug te winnen. Dat kan alleen stap voor stap. Dat gaat allemaal niet in één dag of in één keer. Maar ik hoop echt dat we met deze bijen komst een kleine stap in de goede richting kunnen zetten.
- Nogmaals fijn dat u er bent en ik hoop met zoveel mogelijk mensen te kunnen praten vandaag.

28-4-2020 Beantwoording Kamervragen door Staatssecretaris Van Huffelen (AZ betrokken bij beantwoording)

1. Hoe reageert u op het oordeel van de Adviescommissie uitvoering toeslagen over het feit dat toezicht en fraudebestrijding bij de Belastingdienst 'zichzelf moest terugverdienen' en dat dit een vorm van morele corruptie is?

Ik ben het eens met dat oordeel. Tussen de Belastingdienst en de departementen waar besparingen op de programma-uitgaven werden verwacht is afgesproken dat als de besparingen van de extra maatregelen lager zouden uitvallen dan verwacht de betrokken departementen hiervoor gecompenseerd zouden worden door de Belastingdienst. Hoewel begrijpelijk, ben ik het eens met de conclusie van de Adviescommissie uitvoering toeslagen dat het niet gewenst is om de financiering afhankelijk te maken van de daadwerkelijke opbrengsten van fraudebestrijding. Het begrotingsbedrag kan daardoor taakstellend worden voor de opbrengst van de uitvoering en dat vind ik met de kennis van nu onwenselijk.

4. Is het besluit voor het werken met een 'business case', waarmee bepaalde investeringen in toezicht terugverdiend moesten worden, breder ingezet bij de Rijksoverheid als gevolg van de afspraken uit 2013? Kunt u uw antwoord toelichten?

Kosten-batenanalyses zijn in lijn met artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016 en van belang voor een doelmatige en doeltreffende aanwending van publieke middelen. Dergelijke analyses zijn dan ook gebruikt bij het uitwerken van maatregelen tegen fraude. De in deze analyses geraamde opbrengsten hebben als zodanig geen taakstellend karakter, maar dienen slechts om een beeld te geven van de te verwachte resultaten.

5. Kunt u aangeven of de gekozen aanpak om fraudeopsporing zichzelf te laten terugbetalen onderdeel is geweest van overleg en besluitvorming van de Ministeriële Commissie Aanpak Fraude? Zo ja, kunt u aangeven wat er besproken en besloten is op welk moment?

De ministeriële commissie Aanpak Fraude is 11 keer bijeengekomen, waaronder 1 keer pro forma, tussen 3 september 2013 en 9 juni 2015. Tot de oprichting van deze tijdelijke commissie is besloten in de ministerraad van 14 juni 2013. De doelstelling was om een bijdrage te leveren aan een rijksbrede aanpak van fraude met publieke middelen. De ministeriële commissie Aanpak Fraude richtte zich daarbij voornamelijk op departement overstijgende onderwerpen zoals gegevensuitwisseling, mogelijke frauderisico's met rijkssubsidies en identiteitsfraude. In de ministeriële commissie Aanpak Fraude is tevens gesproken over kosten-batenanalyses van maatregelen tegen fraude. Zoals in het antwoord op vraag 4 is aangegeven zijn dergelijke analyses niet ongebruikelijk en in lijn met artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016.

24-8-2020 Beantwoording Kamervragen Kwint en Alkaya

1. Kunt u uitleggen wat uw rol is geweest in het tegenhouden van een compensatievoorstel van de voormalig staatssecretaris van Financiën (de heer Snel) begin juni 2019?

2. Welke geloofwaardigheid had het laten van een traan op de bijeenkomst met ouders in Rijswijk, terwijl al veel langer door u en het kabinet geweten werd dat ouders onterecht waren aangepakt? Kunt u uw antwoord toelichten?

3. Waarom noemde u de toeslagenaffaire zo groot als MH17 en het Groninger gasdossier, terwijl u eerder niets heeft gedaan om deze schandvlek op te lossen?

4. Bent u bereid om uw excuses te maken aan al die ouders, die, willens en wetens, te lang hebben moeten wachten op een fatsoenlijke oplossing voor het jarenlang in armoede leven door toedoen van de Rijksoverheid?

5. Erkent u dat het ontluisterend is dat de voormalig staatssecretaris van Financiën – ondanks dat hij iets wilde doen voor de ouders – gesneuveld is over de toeslagenaffaire en dat juist de voormalig staatssecretaris van SZW – die compensatie voor de ouders tegenhield – bevorderd is tot minister? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoorden 1 tot en met 5

Vanaf het moment dat de omvang van de affaire bij staatssecretaris Snel duidelijk begon te worden, heeft het kabinet zijn inzet om de gedupeerde ouders recht te doen onderschreven. Wat de gedupeerde ouders is overkomen, had nooit mogen gebeuren en daarvoor heb ik mijn excuses aangeboden.

28-9-2020 Beantwoording Kamervragen Kwint en Alkaya

1. Kunt u uitleggen wat uw rol is geweest in het tegenhouden van een compensatievoorstel van de voormalig staatssecretaris van Financiën (de heer Snel) begin juni 2019?

In de vraagstelling wordt er ten onrechte van uitgegaan dat in de Ministerraad van 7 juni 2019 een compensatievoorstel van staatssecretaris Snel is tegengehouden. Dit is niet het geval. Vanaf het moment dat de omvang van de affaire bij staatssecretaris Snel duidelijk begon te worden, heeft het kabinet zijn inzet om de gedupeerde ouders recht te doen onderschreven.

2. Is destijds een compensatievoorstel besproken in de Ministerraad, de onderraad of de voorbereidende ambtelijke commissies?

Nee.

3. Waarom zijn eerdere vragen hierover na zes weken in zeer algemene en ontwijkende bewoordingen beantwoord?

De eerdere Kamervragen gingen er ten onrechte van uit dat in de Ministerraad van 7 juni 2019 een compensatievoorstel van staatssecretaris Snel is tegengehouden. Dit is niet het geval. Vanaf het moment dat de omvang van de affaire bij staatssecretaris Snel duidelijk begon te worden, heeft het kabinet zijn inzet om de gedupeerde ouders recht te doen onderschreven.

4. Bent u bereid eventuele stukken over een compensatieregeling die ambtelijk zijn voorbereid naar de Kamer te sturen?

Op 2 juli 2020 heeft uw Kamer besloten tot het instellen van de parlementaire ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag. Op 14 juli 2020 heeft de parlementaire

ondervragingscommissie kinderopvangtoeslag documenten en inlichtingen gevorderd die onder andere zien op de totstandkoming van de compensatieregeling voor de gedupeerde ouders in de CAF-11-zaak. Deze documenten en inlichtingen zijn inmiddels aan de ondervragingscommissie verstrekt.

5. Welke geloofwaardigheid had het laten van een traan op de bijeenkomst met ouders in Rijswijk, terwijl al veel langer door u en het kabinet geweten werd dat ouders onterecht waren aangepakt? Kunt u uw antwoord toelichten, specifiek in het licht van de stukken die op 31 augustus 2020 naar de Kamer zijn gestuurd, waaruit blijkt dat in ieder geval al in 2013 door de Belastingdienst is gemeld dat de invordering tot ernstige problemen leidde?

De vraagstelling suggereert dat de omvang van de affaire sinds 2013 bekend is bij het kabinet. Dit is niet het geval. Wat de gedupeerde ouders is overkomen, had nooit mogen gebeuren en daarvoor heb ik mijn excuses aangeboden.

6. Was de noodkreet van de Belastingdienst over disproportionele terugvordering u bekend?

Nee. Wat de gedupeerde ouders is overkomen, had nooit mogen gebeuren en dat dit niet eerder naar boven is gekomen is onderdeel van de tragiek.

7. Waarom noemde u de toeslagenaffaire zo groot als MH17 en het Groninger gasdossier, terwijl u eerder niets heeft gedaan om deze schandvlek op te lossen?

Vanaf het moment dat de omvang van de affaire bij staatssecretaris Snel duidelijk begon te worden, heeft het kabinet zijn inzet om de gedupeerde ouders recht te doen onderschreven. Wat de gedupeerde ouders is overkomen, had nooit mogen gebeuren en daarvoor heb ik mijn excuses aangeboden.

8. Wat heeft u concreet gepoogd op te lossen, ten minste sinds het moment dat de Belastingdienst het kabinet op deze problemen heeft gewezen?

Het kabinet heeft vanaf het moment dat de omvang van de affaire bij staatssecretaris Snel duidelijk begon te worden, zijn inzet om de gedupeerde ouders recht te doen onderschreven en hem en vervolgens ook staatssecretaris Van Huffelen gesteund in hun werk om de hersteloperatie toeslagen zo goed mogelijk te laten verlopen.

9. Erkent u dat het ontluisterend is dat de voormalig staatssecretaris van Financiën – hoewel hij iets wilde doen voor de ouders – gesneuveld is over de toeslagenaffaire en dat juist de voormalig staatssecretaris van SZW – die compensatie voor de ouders tegenhield – bevorderd is tot minister? Kunt u uw antwoord toelichten?

In de vraagstelling wordt er ten onrechte van uitgegaan dat in de Ministerraad van 7 juni 2019 een compensatievoorstel van staatssecretaris Snel is tegengehouden. Dit is niet het geval. Vanaf het moment dat de omvang van de affaire bij staatssecretaris Snel duidelijk begon te worden, heeft het kabinet zijn inzet om de gedupeerde ouders recht te doen onderschreven.

10. Kunt u deze vragen, mede in het licht bezien van de recent verschenen rapportage van kinderopvangstukken van SZW, een voor een en inhoudelijk beantwoorden?

Ja.

4.4.Persmomenten (zie ook bijlage)

12-7-2019	**Persconferentie na afloop van MR** • Een uitspraak van de rechtbank Rotterdam wordt aangehaald. MP spreekt uit dat kabinet staatssecretaris Snel steunt in zijn voornemen de kwestie op te lossen. • Omtzigt vindt dat moet worden opgeschaald . MP merkt op dat we geen presidentieel stelsel kennen en herhaalt steun voor Snel.
15-11-2019	**Persconferentie na afloop MR** • RTL vraagt of excuses op zijn plek zijn en naar informatiepositie Kamer. MP verwijst naar persconferentie van Snel die later op de dag plaatsvindt.
15-11-2019	**Wekelijks gesprek MP na afloop van MR** • Rapport Donner wordt op hoofdlijnen besproken.
18-12-2019	**RTL Nieuws (aftreden Menno Snel)** • MP laat weten dat de acties die in gang zijn gezet om ouders tegemoet te komen worden voortgezet.
18-12-2019	**Pauw** • MP gaat in op aftreden Menno Snel en legt aan Gerard Joling de Kamp-doctrine uit.
20-12-2019	**Persconferentie na afloop van MR** • Aftreden Menno Snel, Kamp-doctrine, ernstig dat de macht van de overheid tegen burgers is gekeerd en winstwaarschuwing dat in de uitvoering fouten gemaakt zullen blijven worden
13-01-2020	**Interview NOS** • Twee staatssecretarissen op Fin. MP: Een tweede staatssecretaris kan naast het werk wat allemaal nu dient te gebeuren, nadenken tbv de formatie over de toekomst van het toeslagenstelsel.
13-01-2020	**Interview Ferwerda** • Reactie op berichtgeving dat DG Belastingdienst gemeentesecretaris Den Haag wordt. MP: Ambtenaren kunnen zich niet in het openbaar verdedigen.
17-01-2020	**Persconferentie na afloop van de MR** • Vooruitblik gesprek met gedupeerde ouders. Vraag of het chefsache is geworden. MP: betekent niet dat ik zelf die portefeuille op dat moment beheer. Als minister-president is mijn taak bij grote onderwerpen te helpen, om ervoor te zorgen dat de besluitvorming plaatsvindt. Dat ik probeer te helpen de knopen eruit te trekken. Dat betekent niet dat al die portefeuilles ineens naar Algemene Zaken gaan. We hebben geen presidentieel stelsel.
20-01-2020	**NOS-journaal, RTL-Nieuws, Nieuwsuur** • Gesprek met gedupeerde ouders. MP heeft daarin zijn excuses aangeboden.

5. MCF

In juni 2013 besloot het kabinet Rutte II in een BWO en de MR tot de oprichting van een Ministeriële Commissie Fraude. In de memo die J&V voor het BWO heeft voorbereid (verstrekt aan POK door J&V en in bijlage) worden recente gevallen van fraude als aanleiding genoemd.

> De aandacht voor fraudebestrijding is door recente voorbeeld van fraude toegenomen. In het sgo is de wenselijkheid besproken om een tijdelijke ministeriële commissie fraudebestrijding in te stellen. Er bestaat een breed ambtelijk draagvlak om gezamenlijk actie te ondernemen en deze op een efficiënte wijze te organiseren.
>
> (...) Recente gevallen van fraude maken duidelijk dat het toeslagenstelsel bijvoorbeeld alleen houdbaar blijft als het geld terecht komt bij degene waarvoor de toeslag/uitkering is bedoeld.

Door het instellen van de MCF werd een stevige coördinatiestructuur gecreëerd die het kabinet in staat stelde te kunnen sturen op de samenhang en de voortgang van het pakket aan maatregelen uit het rijksbrede actieplan fraude.

De Ministeriële Commissie Fraude is in de periode september 2013 tot juni 2015 11 maal bijeengekomen.

De hoog ambtelijke voorbereidingen voor de Ministeriële Commissie Fraude vond plaats in een DG-overleg onder voorzitterschap van JenV, waarin de ministeries van Financiën, AZ, SZW, BZK, W&R, VWS, OCW en EZ alsmede het Openbaar Ministerie en de Koninklijke Marechaussee waren vertegenwoordigd. [redacted] nam namens AZ deel. Dit DG-overleg is in diezelfde periode 16 maal bij elkaar gekomen.

Rijksbrede aanpak fraude

Belangrijkste agendapunten waren de (voortgangs)rapportages rijksbrede aanpak fraude. Dit actieplan was aangekondigd in een brief aan de Tweede Kamer van 3 juli 2013, naar aanleiding van 'grootschalige fraude met diverse regelingen en in de gezondheidszorg'. Doel van het actieplan was om te komen tot *aanvullende en domeinoverstijgende* maatregelen ter versterking van de fraude-aanpak, bovenop de maatregelen die al werden getroffen op de beleidsdomeinen van de individuele departementen.

Het actieplan richtte zich op vier hoofdlijnen:

1. fraudebestendige regelgeving;
2. goed functionerende basisregistraties en een verbeterde informatiepositie, daaronder vallend de volgende projecten:
    a. verbetering kwaliteit gemeentelijke basisadministratie, later geheten Landelijke Aanpak Adreskwaliteit;
    b. centraal aandeelhoudersregister;
    c. verwijzingsportaal bankgegevens;
    d. kaderwet gegevensuitwisseling, later geheten Wet gegevensuitwisseling in samenwerkingsverbanden (WGS); en
    e. geheimhoudingsplicht, verschoningsrecht en fraudebestrijding.
3. bestrijding van drie faciliterende fraudefenomenen, daaronder vallend de volgende projecten:

a. gefingeerde dienstbetrekkingen;
b. faillissementsfraude; en
c. identiteitsfraude;

4. gerichte aanpak van fraudeurs, daaronder vallend de volgende projecten:
   a. subject gerichte aanpak; en
   b. (integraal) afpakken, terugvorderen en terughalen, ook uit het buitenland.

Later is ook het thema frauderisico's met rijkssubsidies toegevoegd aan deze aanpak.

De rijksbrede aanpak richtte zich niet op specifieke maatregelen op het gebied van de kinderopvangtoeslag. CAF was geen onderdeel van de besprekingen in de MCF. Wel wordt CAF genoemd in rapportages in het kader van een subjectgerichte aanpak bij de Belastingdienst (4a)

13-6-2013	GA BWO 14-6-2013	BWO over oprichting MCF. "Kernboodschap die u zou moeten brengen: Risico dat men na instellen MC weer over gaat tot de orde van de dag. Daarom adviseren wij u de collegae indringend er op aan te spreken dat het slagen van de operatie afhankelijk is van hun eigen inspanningen. Boodschap: We moeten alles op alles zetten om fraude te beperken: voor de houdbaarheid van de onderliggende solidariteit, voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën en gezien recente incidenten. Daarom ook een MC. Maar die MC levert alleen iets op als júllie leveren. De MC moet zich focussen op het fraudebestendiger maken van regelingen, niet dweilen met de kraan open (V&J heeft vaak de neiging vooral ook aandacht te geven aan de repressie, gaat nu o.i. vooral ook om de preventie). Dus ik verwacht concrete doelen en maatregelen om de regelingen die er zijn fraudebestendiger te maken."
13-6-2013	GA MR 14-6-2013	Besluit tot oprichting MCF, verwijzing naar BWO
14-6-2013	notulen MR	Besluit tot oprichting MCF
16-8-2013	notitie tijdelijke MCF	Voorbereiding bespreking over doel en scope MCF "Uw rol: Tot heden is het beeld van de ministeries het nut van een MC fraude volledig onderschrijven en ook met de aanpak van Fraude aan de slag willen/zijn. De komende maanden moet dat ook resultaten opleveren. Het is daarbij de vraag in hoeverre departementen in the end ook bereid zijn hun vuile was te tonen. In die zin is het goed dat de MC kabinetsintern is. Uw kunt uw collegae waar nodig aanspreken op voortgang en resultaat, het moet uiteindelijk toch echt van de vakdepartementen komen. Op dit beleidsveld zijn we echt de vrijblijvendheid voorbij."
3-9-2012	conclusies MCF	
6-9-2013	notulen MR	
1-10-2013	conclusies MCF (MP niet afwezig)	
4-10-2013	notulen MR	
12-11-2013	conclusies MCF	Concept van de rijksbrede aanpak fraude wordt besproken. Opgemerkt wordt dat de nadruk te veel ligt op fraudebestrijding. Geconcludeerd wordt dat mbt de toon van de brief een evenwicht zal moeten worden gevonden tussen

		fraudebestrijding en dienstverlening/vertrouwen in de burger.
15-11-2013	Notulen MR (MP afwezig)	
17-12-2013	conclusies MCF	Concept van de rijksbrede aanpak fraude wordt opnieuw besproken. Tevredenheid wordt getoond over de toon van de brief.
20-12-2013	Notulen MR (MP afwezig)	
15-4-2014	conclusies MCF (MP afwezig)	
17-4-2014	notulen MR	
8-7-2014	conclusies MCF (pro forma)	
11-7-2014	notulen MR	
9-9-2014	conclusies MCF	
12-9-2014	notulen MR	
17-11-2014	GA MCF 18-11-2014	In een bijzin bij agendapunt 2 (Voortgang rijksbrede aanpak fraude) wordt toeslagenfraude genoemd. In het kader van maximale transparantie is de GA verstrekt aan de POK, maar geen link met kinderopvangtoeslag of CAF. "Samen met de acties van de afzonderlijke departementen om zorgfraude, toeslagenfraude, uitkeringsfraude etc tegen te gaan ontstaat o.i. een actief beeld (al kan het altijd beter en zullen er altijd incidenten zijn)."
18-11-2014	conclusies MCF	
21-11-2014	notulen MR(MP afwezig)	
16-12-2014	conclusies MCF	Concept voortgangsrapportage rijksbrede aanpak fraude wordt besproken. Geconcludeerd wordt dat aan het begin van de brief duidelijker kan worden opgenomen dat de mate van verwijtbaarheid van invloed moet zijn op de reactie van de overheid. In deze discussie wordt ook het rapport Nationale ombudsman over de Fraudewet wordt genoemd. In dit rapport concludeert de Nationale ombudsman dat de Fraudewet te weinig ruimte biedt om rekening te houden met de mate van verwijtbaarheid bij overtredingen (altijd een boete van 100%). In de MR van 12-12-2014 is over dit rapport gesproken en besloten – mede naar aanleiding van jurisprudentie – bij boetes rekening te houden met de mate van verwijtbaarheid.
19-12-2014	notulen MR	
24-3-2015	conclusies MCF	
27-3-2015	notulen MR (MP afwezig)	
9-6-2015	conclusies MCF	
12-6-2015	notulen MR (MP afwezig)	

6. Factsheets

6.1.Ombudsmanrapport "Geen powerplay maar fair play"

- De No concludeert in zijn rapport (7-8-2017) dat:
  - Toeslagen heeft het burgerperspectief onvoldoende heeft laten meewegen. Toeslagen zou rechtmatig moeten handelen en de wettelijke procedure moeten volgen en ook voldoen aan het behoorlijkheidsvereiste van fair play';
  - Toeslagen heeft de kinderopvangtoeslag al op voorhand beëindigd vóórdat hij de bewijsstukken en gegevens van betrokkenen had opgevraagd en had beoordeeld.
  - Bij afwijzing of beëindiging van een toeslag dient in de beschikking duidelijk te worden aangeven welke informatie en/of bewijsstukken ontbreekt of niet voldoet aan de eisen
  - Excuses en een tegemoetkoming zijn op de plaats voor de vraagouders die overlast hebben ondervonden ;
  - de voorheen afgewezen bezwaarschriften en de lopende beroepszaken binnen een termijn van drie maanden ambtshalve moeten toetsen aan de uitspraak van de Raad van State van 8 maart 2017 (Wanneer een ouder de betaling van de opvang heeft onderbroken als gevolg van de stopzetting van de betaling van het voorschot, dan kan een ouder niet om die reden zijn recht op KOT verliezen)

- Reactie Belastingdienst (brief van DG Belastingdienst naar de No van 7-11-2017)
  - Erkenning dat balans te veel doorgeslagen naar het tegengaan van misbruik. Hierdoor onvoldoende oog voor het burgerperspectief.
  - Sinds juli 2016 zijn processen als volgt zijn verbeterd:
    - Toeslagen stopt een toeslag niet meer lopende een onderzoek naar de rechtmatigheid van de aangevraagde toeslag. Pas als uit het onderzoek blijkt dat er geen recht bestaat, wordt de toeslag gestopt. Wel kan, indien noodzakelijk geacht, de uitbetaling van het voorschot tijdelijk worden opgeschort.
    - In de communicatie naar de aanvragers wordt duidelijker aangegeven waarom er geen recht op de toeslag bestaat. Wanneer de reden ligt in het niet overleggen van alle benodigde stukken, wordt duidelijker aangegeven welke stukken ontbreken of niet voldoen.
    - Er wordt meer gestuurd op een tijdige afhandeling van de bezwaarschriften
    - Wanneer een aanvrager vragen stelt over een beslissing of de status van een lopende procedure, wordt hij beter te woord gestaan.
  - Aan ouders, waarbij het bezwaar respectievelijk het beroep is gehonoreerd is of worden excuses aangeboden . NB: 15-5-18 worden excuses gemaakt aan alle ouders die bezwaar hebben gemaakt.
  - Alle lopende beroepszaken zijn nogmaals beoordeeld en getoetst aan de uitspraak van de Raad van State.
  - Betrokken vraagouders staat het vrij een schriftelijk verzoek tot schadevergoeding in te dienen. NB: 11-10-18 wordt voor alle zaken waarin de behandeling van het bezwaarschift te lang heeft geduurd een immateriële schadevergoeding toegekend (€ 500 voor ieder (deel van een) half jaar dat de behandeling langer heeft geduurd dan twee jaar)

6.2. Interimrapport Donner

- Het interimrapport ziet op de CAF-11 zaak. Vergelijkbare CAF-zaken en het de hardheid van het stelsel worden besproken in het eindrapport.

Institutionele vooringenomenheid

- De vooringenomen wijze van het CAF 11-onderzoek blijkt niet uit één of enkele handelingen of besluiten. Met uitzondering van de stopzetting voor de gehele groep in 2014 (RvS uitspraak in maart 2017), waren de besluiten die werden genomen in het onderzoek op zichzelf beschouwd niet onregelmatig. De vooringenomen handelwijze ligt besloten in de cumulatie van vele, kleine voor de betrokken ouders nadelige stappen, handelingen en beslissingen die werden ingegeven door de veronderstelling dat er sprake was van vermoedelijke fraudeurs.
- Er werd meer informatie opgevraagd dan gebruikelijk. De brede (her)beoordeling van de KOT-aanspraken voor 2012, 2013 en 2014 heeft volgens een 'zero tolerance' aanpak plaatsgevonden die er vooral op gericht was om zelfs de geringste tekortkoming in de administratie, de betalingen of de (bewijs)stukken te ontdekken en vervolgens op basis daarvan correctiebesluiten te nemen. De KOT is een complexe regeling, waarbij burgers aan niet eenvoudige, gedetailleerde eisen moeten voldoen en een nauwkeurige administratie moeten bijhouden met alle bijbehorende bewijsstukken. Dan kunnen al gauw bij vrijwel iedereen tekortkomingen, fouten of inbreuken geconstateerd worden. De combinatie van 'zero tolerance' en vooringenomenheid gaf de in het CAF 11-dossier gehanteerde werkwijze een ´zoekt en gij zult vinden´ karakter: er viel bijna altijd wel iets te vinden.
- Ouders kregen geen duidelijke informatie over wat er van hen werd verwacht; zij kregen doorgaans geen kans om onregelmatigheden te herstellen uit angst dat deze informatie gefabriceerd zou worden. Men kon dus nauwelijks aan deze aanpak ontsnappen.
- In de bezwaarfase werden de beslistermijnen ruimschoots overschreden. Bovendien werden medewerkers die belast waren met het afhandelen van bezwaar geïnstrueerd om contact te zoeken met medewerkers die betrokken waren geweest bij de beslissing waartegen bezwaar werd gemaakt.

Compensatie

- Dat wil niet zeggen dat alle ouders in het CAF 11-dossier enkel vanwege deze aanpak hun aanspraken verloren. Bij het onderzoek kwamen in enkele gevallen ernstige onregelmatigheden aan het licht die evident, ook naar de beleidsinzichten van nu tot het intrekken van de aanspraken op toeslag of de vermindering daarvan moesten leiden. In dat geval wordt geen compensatie verstrekt
- De meeste ouders zijn evenwel ten onrechte door deze vooringenomen handelwijze getroffen. Zij werden bovendien hard getroffen en dragen daarvan vaak nu nog de gevolgen met zich mee. Juist omdat de normale rechtsbescherming in deze geen of onvoldoende bescherming bood tegen de vooringenomen aanpak, meent de commissie dat compensatie op zijn plek is.
- De compensatie bestaat uit vijf elementen:
    1. een compensatie voor de KOT-correctiebesluiten;
    2. een compensatie voor veronderstelde immateriële schade (€500 per half jaar);

3. een compensatie voor veronderstelde materiële schade (25% van de correctiebesluiten);
4. een compensatie voor eventuele invorderingsschade en
5. een compensatie voor eventuele proceskosten.

- Het betreft een forfaitaire compensatie. De commissie benadrukt hierbij dat voor materiële schade de weg naar de rechter voor alle gedupeerden open blijft staan, ook als zij een compensatie hebben ontvangen. Er worden geen vaststellingsovereenkomsten gesloten. Het is namelijk niet de bedoeling om gedupeerden hun rechten te onthouden, maar juist om hen nu snel en relatief eenvoudig te compenseren. Voor gestelde extra schade kan de rechter worden aangezocht, die is gespecialiseerd in aansprakelijkheidsvraagstukken.

Kabinetsreactie

- Kabinet omarmt de conclusies van de commissie Donner en stelt dat de Belastingdienst in de CAF 11-zaak institutioneel vooringenomen heeft gehandeld en dat de gebruikelijke middelen van rechtsbescherming daar geen of onvoldoende bescherming tegen boden.
- Het compensatievoorstel van de commissie Donner wordt overgenomen.
- De institutionele vooringenomenheid is ontstaan door de samenloop van drie ontwikkelingen:
    - De inrichting van het toeslagenstelsel als een efficiënt, geautomatiseerd, massaal en homogeen proces met weinig tot geen ruimte voor maatwerk.
    - De tijdsgeest waarin de focus van een snelle uitbetaling aan de burger (dienstverlening) is verlegd naar het tegengaan van misbruik en fraude.
    - De eerder door commissie Borstlap-Joustra geconstateerde gebreken in sturing en beheersing bij de Belastingdienst, in het bijzonder tav de informele werkwijze en vastlegging van besluitvorming.
- Om herhaling te voorkomen zal de toeslaggerechtigde meer centraal moeten komen te staan, door het verbeteren van de cultuur binnen de Belastingdienst, meer ruimte te bieden aan proportionaliteit en maatwerk, een betere balanss tussen fraudebestrijding en dienstverlening en een professionaliseringsslag in sturing en beheersing van de Belastingdienst. Onder de laatste noemer wordt een onderzoek door ABD-Topconsult aangekondigd naar het organisatiemodel.

6.3.Eindrapport Donner

In het eindrapport van de commissie Donner onderscheidt de volgende problematiek:

1. Vergelijkbare dossiers aan CAF 11 (institutionele vooringenomenheid)
2. Hardheid van het stelsel.

Vergelijkbare dossiers

- Kenmerk van de CAF-11 zaak was de *zero tolerance*-aanpak, waarbij op excessieve wijze strikt werd gehandhaafd, vanuit de gedachte dat iedere gebleken overtreding of onregelmatigheid een indicatie was van stelselmatig misbruik of fraude. Kenmerken:
  1. De collectieve stopzetting zonder voorafgaande individuele beoordeling die dit rechtvaardigde,
  2. Breed (meer dan in het regulier toezicht) uitvragen van bewijsstukken over één of meerdere jaren;
  3. gevolgd door een *zero tolerance*-onderzoek naar fouten, tekortkomingen en ontbrekende bewijsstukken met veelal een tweede check wanneer bij eerste lezing geen grond voor afwijzing was gevonden;
  4. het niet nader uitvragen van informatie bij gebleken tekortkoming daarin en
  5. het afwijzen of reduceren van de KOT-aanspraak bij de minste of geringste onregelmatigheid in de stukken.
- Voor de beoordeling van de vergelijkbaarheid gaat het niet om de optelsom van deze kenmerken of het afzonderlijk aanwezig zijn daarvan, maar om het in samenhang voorkomen daarvan in een dossier. Ieder element afzonderlijk hoeft niet noodzakelijk te wijzen op vooringenomenheid, net zo min als dat het ontbreken van één element wijst op de afwezigheid daarvan.
- Andere aspecten van de behandeling van de KOT-aanvragen in het kader van het CAF 11-dossier, zoals de duur van de behandeling van bezwaren, en een strenge aanpak in de invorderingsfase (opzet/grove schuld), hebben ook gevolgen gehad voor belanghebbenden, maar zijn geen kenmerk van de institutioneel vooringenomen aanpak. Helaas was een dergelijke aanpak gebruikelijk bij alle toeslagbesluiten.
- De conclusie van de commissie is dat die handelwijze helaas niet uniek was, maar (gelukkig) ook niet normaal en dat die handelwijze zich vooral voordeed in de jaren 2014-2015.

Rapport ADR

- Door de Auditdienst Rijk (ADR) is, mede in het licht van deze kenmerken, onderzoek gedaan naar de kenmerken van alle CAF-onderzoeken sinds 2013.
- Het ADR-onderzoek *'Toeslaggerelateerde CAF-zaken'* geeft geen uitsluitsel over de vraag in welke gevallen er wel of niet sprake is geweest van een vergelijkbare aanpak. Wel maakt het onderzoeksrapport het mogelijk een aantal dossiers te identificeren waarin dit *waarschijnlijk* het geval is en andere waarin dit *mogelijk* het geval is. Op die wijze zijn 22 dossiers geselecteerd (mogelijk 3000 gedupeerde ouders) die nader moeten worden onderzocht.

Tegemoetkoming conform CAF-11

- Indien een vergelijkbare handelwijze blijkt, zal vervolgens, conform het interim-advies, in de afzonderlijke zaakdossiers bezien moeten worden of er werkelijk sprake was van vooringenomenheid, dan wel dat er evident geen aanspraak op toeslag bestond of sprake was van ernstige onregelmatigheden.

- Indien sprake is geweest voor vooringenomenheid, zullen de ouders conform de CAF-11-systematiek worden gecompenseerd.

Kabinetsreactie
- De door de commissie Donner voorgestelde werkwijze wordt overgenomen.

Hardheid van het stelstel
- Uit reacties op het interim-advies is duidelijk geworden dat veel ouders zich herkennen in de beschrijving van de financiële moeilijkheden waarin gezinnen zijn gebracht door handhaving van de KOT-regelgeving. Dat heeft de verwachtingen gewekt dat er nu voor iedereen een passende oplossing komt.
- Na beschouwing van de dossiers, blijkt dat het doorgaans niet gaat om excessieve handhaving door Toeslagen, maar om situaties waarin burgers met de harde kant van de reguliere handhaving van de kinderopvangtoeslag zijn geconfronteerd.
- Essentie daarvan is dat toeslaggerechtigden zonder veel controle vooraf, zeer hoge bedragen in handen krijgen, op voorwaarde dat zij deze op korte termijn daadwerkelijk uitgeven aan kinderopvang. Maar die bedragen kunnen wel, lang nadat zij zijn uitgegeven, alsnog geheel of gedeeltelijk worden teruggevorderd vanwege onachtzaamheid of fouten, vanwege veranderingen in inkomen of zelfs vanwege factoren die goeddeels buiten de macht van de aanvrager liggen (bijvoorbeeld frauderende gastouderbureaus).
- Bovendien zijn in de loop van de tijd de voorwaarden en criteria waaraan toeslagaanvragers moeten voldoen in vele gedetailleerde regels en eisen vertaald (bijvoorbeeld sprake van een (getekende) overeenkomst, geld moet zijn betaald aan het gastouderbureau ipv gastouder, etc). Dat is gedaan in het belang van rechtszekerheid en handhaving, maar het gevolg is ook dat het heel makkelijk is om één of meer van deze regels over het hoofd te zien. Ieder van deze onderdelen is afzonderlijk goed verklaarbaar en verdedigbaar en was op het moment van invoering veelal vanzelfsprekend of zelfs onvermijdelijk
- Daarbij heeft de KOT-regelgeving uit vrees voor misbruik een sterk 'alles of niets'-karakter gekregen; bij de geringste tekortkoming kon men de hele aanspraak verliezen.
- Deze ouders zijn echter behandeld volgens het recht en het beleid, zoals dat destijds gold en dat vele malen door de bestuursrechter is geaccordeerd. De gevolgen van wetgeving, beleid en rechtspraak waren breed bekend. Deze ouders vormen dus geen uitzonderingsgevallen, zoals de ouders in de CAF 11-zaak en daarmee vergelijkbare dossiers, maar zijn de 'slachtoffers' van keuzes van wetgever, bestuur en rechter.

Voorgestelde oplossing
- De mogelijkheden die de commissie in dit verband heeft beschreven, zijn:
    1. het niet langer invorderen van ´oude´ schulden; en
    2. Het herzien van onherroepelijk geworden KOT-besluiten.
        - Daartoe zou de herzieningsbevoegdheid moeten worden verruimd, zodat ook rekening kan worden gehouden met de nieuwe jurisprudentie van de RvS inzake evenredige vaststellings- en terugvorderingsbesluiten.
        - Die verruiming zou correctiebesluiten moeten betreffen waarmee meer dan € 10.000 is gemoeid (waarbij een hardheidsclausule moet gelden voor schrijdende gevallen die hier niet aan voldoen).
        - Herziening op basis van nieuwe jurisprudentie is uitzonderlijk en heeft in het kader van de Awir niet eerder plaatsgevonden. Echter, een herzieningsbevoegdheid, kan worden gerechtvaardigd omdat er sprake is

van zodanig bovenmatige gevolgen van disproportionele beslissingen, dat deze in redelijkheid niet voor rekening van betrokkene kunnen blijven.
- De herzieningsbevoegdheid werkt slechts tot vijf jaar terug. Vanwege het rechtszekerheidsbeginsel moet aan die grens niet worden getornd.

3. Hardheidsregeling
    - Binnen het bestaande wettelijk kader zijn er geen andere mogelijkheden om terug te komen op het verleden. Dit kan echter bovenmatig hard zijn jegens personen die in een verder verleden, met vergelijkbare disproportionele beslissingen, zijn geconfronteerd, maar die hun schulden inmiddels (deels) hebben afbetaald en nog steeds met de gevolgen daarvan moeten leven.
    - Voor die personen zou een 'hardheidsregeling' kunnen worden ontworpen. Die zou een aanvullend karakter moeten hebben en personen betreffen voor wie de werking van de vijfjaarstermijn tot bijzondere hardheid leidt. Zij zouden geheel of gedeeltelijk terug kunnen krijgen wat zij in het verleden hebben betaald.

Kabinetsreactie
- De voorgestelde oplossingen worden overgenomen, met dien verstande dat:
- De hardheidsregeling wordt zo vormgegeven dat het juridisch onderscheid tussen beide regelingen (herziening voor besluiten van minder dan 5 jaar geleden en reparatie van oudere besluiten op basis van de hardheidsregeling) in de praktijk in zoverre niet uitmaakt voor de uitkomst en het door ouders te ontvangen bedrag. In beide gevallen krijgt de ouder datgene waarop hij of zij op basis van de huidige jurisprudentie recht heeft
- De grens van €10.000 is te hoog, vooral voor ouders met een beperkte financiële armslag, die vaak de hoogste toeslagen ontvangen. Daarom wordt gekozen voor een bedrag van €1.500.

6.4.Eerdere signalen over hardheidstelsel

2009	Ontstaan interpretatie, advies landsadvocaat 2009 • Belastingdienst heeft een strikte interpretatie van de wet gehanteerd waarbij het niet (volledig) voldoen van de eigen bijdrage ertoe leidde dat de gehele kinderopvangtoeslag moest worden teruggevorderd. Deze interpretatie is vervolgens in de jurisprudentie onderschreven. Indien (slechts) een deel van de kosten aantoonbaar was voldaan, kon volgens deze jurisprudentie geen aanspraak worden gemaakt op een lagere tegemoetkoming (behoudens afrondingsverschillen). • De interpretatie dat proportioneel toekennen niet mogelijk was volgt niet expliciet uit de wet. Naar aanleiding van recente vragen van de Omtzigt hoe deze interpretatie tot stand is gekomen is een conceptadvies van de landsadvocaat uit 2009 gevonden over hoe de wet geïnterpreteerd moest worden bij structuren waarbij "gratis" kinderopvang werd aangeboden en waarbij de ouder de facto dus niet of nauwelijks uit zijn eigen vermogen aan de opvang meebetaalde. De landsadvocaat geeft aan dat ook een zachte zienswijze kan worden voorgestaan dan dat uiteindelijk kan worden toegepast.
2010	Casus Appelbloesem • Veel publieke belangstelling rond gastouderbureau De Appelbloesem. Tegen dit gastouderbureau bestonden verdenkingen van fraude. Ouders die gebruik maakten van de diensten van De Appelbloesem hadden geen recht op kinderopvangtoeslag omdat zij geen eigen bijdrage hoefden te betalen, ook al waren ze te goeder trouw. • In de casus Appelbloesem trok de eigenaar van het gastouderbureau vraagouders aan door hen gratis opvang te beloven. Dit geschiedde door de eigen bijdrage van de vraagouder door de opvangouder terug te laten 'schenken', hetgeen met gesloten beurze geschiedde. • De ondervragingscommissie riep in herinnering dat de Kamer door middel van de motie De Mos uit 2010 de regering verzocht de kinderopvangtoeslag op het frauderende gastouderbureau te verhalen. • In reactie op deze motie heeft Kamp de (harde) systematiek van het stelsel duidelijk uiteengezet: Terugvordering vindt plaats in de gevallen dat er (gedeeltelijk) geen recht op kinderopvang-toeslag bestaat. In de gevallen waarbij de vraagouders hun gehele kinderopvangtoeslag moeten terugbetalen, is niet voldaan aan de vereisten die voortvloeien uit de Wet kinderopvang. Bedragen zijn onterecht uitbetaald indien er bijvoorbeeld sprake is van niet betalen van een eigen bijdrage voor de kinderopvang. Overigens is ingevolge de Wet kinderopvang de toeslagaanvrager verantwoordelijk voor de juistheid van de aanvraag. Het is mogelijk dat toeslagaanvragers te goeder trouw de aanvraag uit handen geven. Dat neemt echter niet weg dat de verantwoordelijkheid voor de (correctheid van de) aanvraag bij de aanvrager zelf ligt. Als een aanvrager meent te goeder trouw te hebben gehandeld en te zijn benadeeld door een gastouderbureau, is dit een privaatrechtelijke kwestie. De aanvrager kan dan het gastouderbureau aansprakelijk stellen. In het daarop volgende AO is dit niet meer besproken. •
2012	Weekers besluit tot alleen terugvorderen eigen bijdrage, maar komt daarop terug • Staatssecretaris Weekers besluit de casus Appelbloesem om in bepaalde gevallen minder streng terug te vorderen (ter hoogte van eigen bijdrage). • Deze soepelere houding is weer teruggedraaid na overleg met SZW en een uitspraak van de Raad van State van 19 december 2012, waarin de "alles of niets"-benadering in een rechtszaak over de Appelbloesem als norm werd

	herbevestigd.
2-9-14	MT Toeslagen besluit tot proportioneel terugvorderen • MT Toeslagen Belastingdienst besluit dat in daartoe aanleiding gevende gevallen sprake moet zijn van het proportioneel toekennen van kinderopvangtoeslag. Uiteindelijk wordt in de vergadering van 3-2-15 besloten geen navolging te geven aan dit besluit omdat het vooruitloopt op een beslissing van de minister van SZW.
21-11-14	Expert meeting en kerstnota • Op 21 november 2014 vond op voorspraak van de Belastingdienst een **expertmeeting** plaats tussen beide ministeries. Het doel van de meeting was om de redelijkheid te beoordelen van geheel terugvorderen kinderopvangtoeslag in het geval dat (een deel van) de eigen bijdrage door ouders niet is betaald. • Een terugkoppeling van dit gesprek is binnen SZW aangereikt via een ministerstafbericht. In het bericht staat dat er gestreefd wordt om voor het kerstreces de bewindspersoon te informeren over de diverse oplossingsrichtingen **('Kerstnota')**. • Er is aan deze kerstnota gewerkt tot 8 april 2015. Er zijn geen aanwijzingen dat deze nota de minister van SZW heeft bereikt. Zie ook onderstaande "inzet op directe financiering".
2014 - 2018	Inzet op directe financiering door SZW • Vanaf 2014 werkt SZW aan een alternatief stelsel voor kinderopvangtoeslag: **Directe** financiering. De problemen van soms forse terugvorderingen vormden onderdeel van de motivering voor dat beoogde nieuwe stelsel. • Hierover in AO 24 september 2014: "Daarnaast pakken we bovendien het soms – ik zou haast zeggen vaak – pijnlijke probleem van de terugvorderingen aan, waarbij mensen som zeer forse bedragen moeten terugbetalen op een moment dat ze daartoe nauwelijks in staat zijn." • Reconstructie in brief 12 maart 2020 van Staatssecretaris SZW aan TK, over de periode waarin gewerkt werd aan directe financiering (2014-2018): "Het vermoeden bestaat dat het signaal over de gevolgen van het niet volledig betalen van de eigen bijdrage voor de kinderopvang niet verwerkt werd in de aanpassing van toen geldende regelgeving, maar is meegewogen in de uitwerking van de nieuwe financieringsvorm. Het vraagstuk van de eigen bijdrage binnen de systematiek van de kinderopvangtoeslag is vervolgens op de achtergrond geraakt en het fraudeaspect is gaan domineren. Nogmaals, dat betreur ik zeer."
25-01-16	Voorbeeld antwoorden op KV, waaruit harde wetgeving blijkt • Bij de vraag 'bent u bereid uw discretionaire bevoegdheid aan te wenden om deze eigen bijdrage te innen in plaats van de geheel ontvangen kinderopvangtoeslag?' schrijft Wiebes op de notitie in de kantlijn: "ik weet dat het wel conform de wet is, maar ik blijf het redelijk vinden om alleen de eigen bijdrage te innen" • Uiteindelijke antwoord: De Belastingdienst/Toeslagen noch de verantwoordelijke bewindslieden hebben overigens een wettelijke bevoegdheid om iets anders te innen dan de gehele verschuldigde kinderopvangtoeslag.
24-4-18	50-plus, CDA, CU, D66, GL, PvdA, SGP en VVD stemmen tegen de motie Ulenbelt Siderius (SP) om in de casus Parel proportioneel terug te vorderen. constaterende dat door de grootscheepse fraude met dekinderopvangtoeslag door kinderopvangorganisatie DeParel ouders te maken hebben met terugvorderingen van fikse bedragen; constaterende dat ouders door de Belastingdienst als fraudeurs worden behandeld omdat zij geen ouderbijdrage hebben betaald over de afgenomen uren kinderopvang;

	overwegende dat het terug te betalen bedrag van de —deels — terecht ontvangen kinderopvangtoeslag een veelvoud is van de niet betaalde ouderbijdrage; verzoekt de regering, bij de ouders die slachtoffer zijn geworden van frauduleus handelen van kinderopvangorganisatie De Parel de ten onrechte niet-betaalde ouderbijdrage te innen en de rest van de terugvordering van de kinderopvangtoeslag kwijt te schelden. Oordeel Asscher: Dan is er tot slot de vraag over de rol van de Belasting-dienst. Ik kan aansluiten bij wat de staatssecretaris hieroverheeft gezegd in het algemeen overleg. Hij heeft geenmogelijkheid om anders te handelen. Als ouders zich nietaan de regels hebben gehouden, moet hij terugvorderenkrachtens de wet. Er is ook geen mogelijkheid om daarvanaf te wijken. De staatssecretaris heeft in het debat volgensmij vrij uitvoerig beredeneerd wat dat in deze casus bete-kent en waarom er meer aan de hand was dan een simpeleadministratieve vergissing of iets dergelijks; er zat meerachter. De wet biedt dus geen mogelijkheden om er andersop te reageren.
14-12-16	Raad van State bevestigt eerdere jurisprudentie • De Belastingdienst/Toeslagen kan, indien niet alle kosten volledig zijn betaald, bij de herziening van het voorschot en de terugvordering geen rekening houden met de kosten van kinderopvang die de betrokken vraagouder aantoonbaar heeft betaald en deze kan geen aanspraak maken op een evenredig deel van de kinderopvangtoeslag over het desbetreffende toeslagjaar.
10-10-2017	**Direct Financiering wordt heroverwegen** In het regeerakkoord staat dat het voorstel voor Directe Financiering kansrijk is, maar dat een zorgvuldige afweging nodig is vanwege het ingrijpende karakter van de veranderingen.
25-4-2018	Brief staatssecretaris SZW aan TK waarin zij aankondigt na overleg met het kabinet en specifiek de minister van OCW en de staatssecretaris van Financiën af te zien van directe financiering en de problematiek van de hoge terugvorderingen aan te pakken door verbeteringen binnen het huidige stelsel van de kinderopvangtoeslag bij de Belastingdienst door te voeren.
25-4-2018	Verbetertraject toeslagen Door de Belastingdienst/Toeslagen en SZW is in gezamenlijkheid het verbetertraject kinderopvangtoeslag opgezet. Het verbetertraject bevat maatregelen om de dienstverlening aan ouders te verbeteren en daarmee de problematiek van hoge terugvorderingen terug te dringen.
24-4-19	Raad van State staat enig maatwerk toe In deze uitspraak in een CAF-11 zaak nuanceert de Raad van State de eerder (zeer) strikte rechtspraak over het betaalvereiste bij de KOT. In deze zaak was sprake van een niet-betaald bedrag van 115 euro over heel 2013. Daarmee was er volgens de RvS sprake van "een dusdanig klein verschil dat gezien de omvang van en de regelmaat waarmee de betalingen maandelijks plaatsvonden en het feit dat er maandelijks naar aanleiding van een factuur werd betaald, [belanghebbende] niet kan worden tegengeworpen dat de kosten van kinderopvang over 2013 niet zijn betaald."
11-6-2019	Brief staatssecretaris van Financiën waarin hij aankondigt samen met de staatssecretaris van SZW een meer proportionele benadering te onderzoeken.
23-10-2019	**Uitspraken van de Raad van State** waarin wordt teruggekomen op de eerdere uitspraken. De Belastingdienst/Toeslagen stelt vanaf dit moment de

	kinderopvangtoeslag proportioneel vast op het moment de ouder de eigen bijdrage niet volledig heeft betaald.

6.5.Opzet/grove schuld

- Iedere toeslaggerechtigde, ongeacht zijn inkomen- en vermogenspositie, komt in aanmerking voor een standaard betalingsregeling: de toeslagschuld mag in (maximaal) 24 gelijke maandelijkse termijnen worden voldaan.
- Als de toeslaggerechtigde het maandbedrag van de standaard betalingsregeling niet kan betalen, dan kan hij vragen om een persoonlijke betalingsregeling; een regeling van 24 maanden op basis van financiële draagkracht, gevolgd door het buiten invordering laten van een eventuele restschuld.
- Geen recht op een persoonlijke betalingsregeling bestond als er sprake was van "opzet of grove schuld" ten aanzien van het ontstaan van de terugvordering
- De OGS-kwalificatie is toegekend aan mensen over wie werd geoordeeld dat zij misbruik hebben gemaakt van toeslagen (opzet) of ernstig tekort zijn geschoten in het nakomen van hun verplichtingen (grove schuld).
- In de massale processen van de Belastingdienst werd de kwalificatie echter automatisch opgelegd bij een terug te vorderen bedrag van € 10.000 of meer. Daarnaast werd onvoldoende kenbaar gemaakt dat burgers deze kwalificatie hadden gekregen. Daardoor kon de facto geen gebruik worden gemaakt van de normale rechtsbescherming (bezwaar en beroep)
- Vanwege de disproportionele gevolgen is in de kabinetsreactie op het eindrapport van Donner besloten het OGS-criterium bij de terugvordering af te schaffen.
- Iedereen met een toeslagschuld heeft onder het nieuwe beleid in beginsel het recht op een persoonlijke betalingsregeling op basis van betalingscapaciteit van twee jaar, gevolgd door het afzien van inning van de restschuld.
- Evidente gevallen waarin sprake is van misbruik worden voortaan in beginsel uitsluitend aangepakt via het opleggen van een (vergrijp)boete of strafrechtelijke vervolging.
- Gelet op de gevolgen van de OGS-kwalificatie is in de kabinetsreactie op het eindrapport van Donner besloten het nieuwe beleid ook toe te passen op de circa 8.500 mensen die toen een toeslagschuld hadden en wegens de kwalificatie OGS eerder niet in aanmerking kwamen voor een persoonlijke betalingsregeling. NB: Vanaf 4 november 2019 was voor deze gevallen de pauze-knop indrukt.

Compensatieregeling

- Bij de behandeling van het wetsvoorstel Wet hardheidsaanpassing Awir is het amendement van het lid Leijten c.s. over een O/GS-tegemoetkoming ingediend en aangenomen.
- Hiermee is geregeld dat aan een belanghebbende tegemoetkoming kan worden toegekend indien voor een terugvordering een persoonlijke betalingsregeling is geweigerd vanwege een onterechte O/GS kwalificatie.
- De bewijslast voor de kwalificatie opzet of grove schuld ligt bij de Belastingdienst/Toeslagen. Bij twijfel beslist de Belastingdienst/ Toeslagen in het voordeel van de belanghebbende.
- De O/GS-tegemoetkoming is forfaitair en bedraagt 30 procent van het bedrag van de terugvordering inzake de kinderopvangtoeslag ten aanzien waarvan geen persoonlijke betalingsregeling is toegekend.

6.6. Verruimingen/toezeggingen na kabinetsreactie op commissie Donner

Noodvoorziening

- Per 2 oktober 2020 in werking getreden en vervalt op 1 januari 2021, er wordt wel gekeken naar verlenging,
- Beschikbaar voor ouders in een acute of zeer schrijnende situatie (bijv. ernstig zieke vader bezoeken in buitenland, schoolvoorzieningen voor kinderen, medicijnen tekenles voor autistische dochter)
- Wanneer een ouder in een dergelijke situatie zich meldt wordt gekeken of het dossier integraal behandeld kan worden, of dat er op korte termijn een eerste betaling kan worden gedaan. Wanneer dat niet mogelijk is maakt de ouder aanspraak op de noodvoorziening om deze acute of zeer schrijnende situatie te verzachten.
- Het betreft een doelbetaling (er moet een duidelijk doel zijn voor de uitgave) van in beginsel ten hoogste €500 (maar in incidentele gevallen kan dit bedrag hoger zijn).
- Het bedrag kan niet teruggevorderd worden en wordt niet verrekend met toekomstige compensatie
- Per 17-11 aan 91 ouders uitbetaald

Eenmalige uitkering van € 750,

- Uiterlijk 15 december aan circa 9000 ouders
- Naar aanleiding van de motie Alkaya/Leijten is via een nota van wijziging op wetsvoorstel Wet verbetering uitvoerbaarheid toeslagen (in pakket Belastingplan 2021) inmiddels geregeld dat circa 9.000 ouders die zich uiterlijk op 1 november gemeld hebben als gedupeerde een tegemoetkoming van 750 euro krijgen. Vooruitlopend op akkoord in de Eerste Kamer is een beleidsbesluit hiervoor gemaakt.
- De eenmalige tegemoetkoming zal uiterlijk 15 december 2020 bij beschikking worden vastgesteld. De tegemoetkoming is bedoeld als compensatie voor het lange wachten en heeft geen relatie tot de uiteindelijke beoordeling (niet terug te vorderen en niet te verrekenen)

Individuele vooringenomenheid buiten CAF-zaken.

- Voor enkele CAF-zaken is op onderzoeksniveau vastgesteld dat er sprake was van institutionele vooringenomenheid. Alle daarbij betrokken ouders maken dan aanspraak op de compensatieregeling (tenzij sprake is van evident geen recht op KOT).
- Ouders die institutioneel vooringenomen zijn behandeld, maar geen onderdeel uitmaken van een CAF-zaak die op groepsniveau is gekwalificeerd, kunnen ook aanspraak maken op de compensatieregeling (ook wanneer ze überhaupt geen onderdeel waren van een CAF-onderzoek)
- Alsdan wordt bij de ouder op individueel niveau beoordeeld of deze inderdaad institutioneel vooringenomen is behandeld (op basis van dezelfde aan de AUT ontleende criteria als bij een beoordeling op groepsniveau).

Toezegging om te kijken naar uitbreiding n.a.v. FSV en etnisch profileren.

- Naar aanleiding van brief rondom FSV en kabinetsreactie op rapport van AP over gebruik tweede nationaliteit bij Toeslagen
- Gevolgen i.v.m. etnisch profileren lastig te duiden daarom gesprekken met betrokkenen hoe zij dit ervaren hebben. Moet nog richting TK op terug gekomen worden.

Tegemoetkoming opzet grove schuld

- Zie aparte factsheet

6.7.Organogram hersteloperatie

- Op de Belastingdienst intranetpagina stond een onjuist organogram van de Uitvoeringsorganisatie Herstel Toeslagen (UHT). In dat organogram staat boven het strategisch crisisteam en periodiek bewindspersonenoverleg waar u aan zou deelnemen.
- Op 3 november 2020 heeft staatssecretaris Van Huffelen per brief toegelicht dat dit organogram niet juist is.

6.8.Etnisch profileren en Zwarte lijsten

PM

6.9.Business Case

- In het eindrapport van de commissie Donner wordt het volgende opgemerkt:

  Een tweede zwakke plek in het systeem van handhaving en bestrijding van fraude en georganiseerd misbruik is de wijze van financiering daarvan. In het bijzonder in de periode van 2012 tot 2015, toen alom bezuinigd moest worden, was het niet ongebruikelijk dat extra inzet van menskracht op het punt van handhaving en bestrijding van fraude en georganiseerd misbruik zichzelf moest terugverdienen, door de opbrengst van de bedragen die dit opleverde. Zo is de begroting van 2014 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gekort voor de extra middelen die werden uitgetrokken voor intensivering van wat fraudebestrijding heette, maar in de praktijk vooral verscherpt toezicht en handhaving was. Een ander voorbeeld hiervan waren boeteopbrengsten die taakstellend in de begroting werden opgenomen (bijvoorbeeld de opbrengst van verkeersboetes in de Justitiebegroting).

  Het zal duidelijk zijn dat dit een volstrekt oneigenlijke prikkel oplevert bij de handhaving en al helemaal op het terrein van sociale uitkeringen en toeslagen. Wanneer een individuele ambtenaar zijn inkomen moet aanvullen uit boetes die hij oplegt, dan heet dat corruptie. Deze wijze van financiering levert bij overheidsorganisaties een vorm van morele corruptie op. Men krijgt er institutioneel belang bij dat zoveel mogelijk uitkeringen of toeslagen worden gekort om geen tekorten op de begroting te krijgen, waarbij de zorgvuldige en evenwichtige behartiging van de toevertrouwde publieke belangen welhaast automatisch in de knel komt.

- In de MCF zijn meerdere business cases besproken. Dit is ook geantwoord op Kamervragen. Daarin wordt benadrukt dat met kosten-batenanalyses (wat business cases zijn) in principe niets mis is. Voor doeltreffende en doelmatige overheidsbestedingen is het van belang in kaart te brengen wat een intensivering oplevert, zodat weloverwogen keuzes kunnen worden gemaakt.

- In het geval van de Belastingdienst is in tijden van budgettaire krapte echter met de toeslagdepartementen afgesproken dat het budget terug zou vloeien indien de business case niet werd gehaald. Hiermee wordt de business case taakstellend en hiervan gaat inderdaad een verkeerde prikkel uit. Hoewel wellicht begrijpelijk in die tijd, is dit een onverstandige keuze geweest.

- Antwoorden Kamervragen over dit onderwerp.
  4. Is het besluit voor het werken met een 'business case', waarmee bepaalde investeringen in toezicht terugverdiend moesten worden, breder ingezet bij de Rijksoverheid als gevolg van de afspraken uit 2013? Kunt u uw antwoord toelichten?
  Kosten-batenanalyses zijn in lijn met artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016 en van belang voor een doelmatige en doeltreffende aanwending van publieke middelen. Dergelijke analyses zijn dan ook gebruikt bij het uitwerken van maatregelen tegen fraude. De in deze analyses geraamde opbrengsten hebben als zodanig geen taakstellend karakter, maar dienen slechts om een beeld te geven van de te verwachte resultaten.

5. Kunt u aangeven of de gekozen aanpak om fraudeopsporing zichzelf te laten terugbetalen onderdeel is geweest van overleg en besluitvorming van de Ministeriële Commissie Aanpak Fraude? Zo ja, kunt u aangeven wat er besproken en besloten is op welk moment?

De ministeriële commissie Aanpak Fraude is 11 keer bijeengekomen, waaronder 1 keer pro forma, tussen 3 september 2013 en 9 juni 2015. Tot de oprichting van deze tijdelijke commissie is besloten in de ministerraad van 14 juni 2013. De doelstelling was om een bijdrage te leveren aan een rijksbrede aanpak van fraude met publieke middelen. De ministeriële commissie Aanpak Fraude richtte zich daarbij voornamelijk op departement overstijgende onderwerpen zoals gegevensuitwisseling, mogelijke frauderisico's met rijkssubsidies en identiteitsfraude. In de ministeriële commissie Aanpak Fraude is tevens gesproken over kosten-batenanalyses van maatregelen tegen fraude. Zoals in het antwoord op vraag 4 is aangegeven zijn dergelijke analyses niet ongebruikelijk en in lijn met artikel 3.1 van de Comptabiliteitswet 2016.

6.10. Factsheet – CAF genoemd in rapportages rijksbrede aanpak fraude

20-12-13	Kamerbrief 'Rijksbrede aanpak fraude' (VenJ)	"Een van de hoofdlijnen van de aanpak is 'de bestrijding van faciliterende fraudefenomenen'. CAF wordt in de brief ook genoemd: Om de facilitators van systeemfraude integraal te kunnen aanpakken is recent een combiteam aanpak facilitators binnen de Belastingdienst ingericht."
19-12-14	Kamerbrief 'Voortgang Rijksbrede aanpak fraude' (VenJ)	"Het combiteam aanpak facilitators (CAF) van de Belastingdienst heeft tot nu toe 100 facilitators van fraude aangepakt. Dit zijn overigens niet alleen zaken op het gebied van toeslagen, maar ook zaken die zien op belastingen. De werkwijze van dit team is erop gericht om de door hen veroorzaakte stroom onjuiste aanvragen en aangiften te stoppen. Daarnaast moeten de klanten van deze facilitators de onterecht ontvangen toeslagen of voorlopige teruggaven aan de Belastingdienst terugbetalen."
21-12-15	Kamerbrief 'Tweede voortgangsrapportage Rijksbrede aanpak Fraude'	"In 2015 zijn geen nieuwe (wettelijke) maatregelen getroffen bij Belastingdienst/Toeslagen. Wel is de handhaving verder doorontwikkeld. Hierbij is veel aandacht besteed aan preventie. Onder de werkwijze «makkelijk maken, het goed te doen» nemen fouten af. Verder worden misbruik en fraude steeds eerder gedetecteerd. Door data-analyses worden nieuwe risico's tijdig onderkend en kan snel worden gehandeld. Aanvullende maatregelen, zoals aanpassingen van het burgerportaal, het risicoclassificatiemodel en de risicogerichte-analyses zorgen er vervolgens voor dat meer barrières worden opgeworpen voor potentiële fraudeurs. In het verantwoordingsonderzoek van de Algemene Rekenkamer over het Ministerie van Financiën is de fraudebestrijding bij de Belastingdienst/Toeslagen opgenomen als best practice."
16-12-16	Kamerbrief 'Derde en laatste voortgangsrapportage Rijksbrede aanpak fraude'	"Bij de Belastingdienst is het Combiteam Aanpak Facilitators (CAF) in 2013 opgericht met als doel fraude gepleegd door facilitators gestructureerd en zichtbaar aan te pakken en te voorkomen. Het CAF is in 2016 verder gegaan met de aanpak van systeemfraude met inkomensheffing en van misbruik van toeslagen. Op het terrein van de aanpak van systeemfraude met inkomensheffing is een aantal verbeterslagen gemaakt in de analyse en detectie van patronen van georganiseerd misbruik. Hierdoor zijn nieuwe facilitators in beeld gekomen en worden reeds aangepakte facilitators en hun klanten continue gemonitord. De resultaten hiervan lijken te wijzen op een aanmerkelijke gedragsverandering; de meeste facilitators zijn met hun activiteiten gestopt dan wel de klantgroep is aanmerkelijk kleiner geworden."

6.11. Belang fraudebestrijding in Toeslagen (bruikbare tekst uit eindrapport Donner)

- Bestrijding van fraude en georganiseerd misbruik zijn onvermijdelijk gegeven de opzet en omvang van het toeslagenstelsel.
- De voorschotsystematiek leent zich bij uitstek voor misbruik of fraude. Na een summiere controle van essentiële gegevens ontvangt de toeslaggerechtigde substantiële bedragen aan voorschotten, op basis van schattingen en verwachtingen van gegevens die pas later vast komen te staan.
- Niet alleen de aanvrager kan proberen een verkeerde voorstelling van zaken te geven of wezenlijke veranderingen in zijn persoonlijke omstandigheden te verzwijgen. Ook de verschillende tussenschakels in het proces kunnen trachten op naam van al dan niet fictieve personen toeslagen te ontvangen. Oneigenlijk gebruik, misbruik en fraude zijn dan ook vanaf het begin van het stelsel voorgekomen en de publieke middelen moesten daartegen worden beschermd.

6.12. Recente Uitkeringsfraude UWV

Kern aanleiding/fraude (start september 2018):
Nieuwsuur bericht in de loop van de tijd meerdere malen over fraude met uitkeringen door arbeidsmigranten:

- Ongeoorloofd verblijf in het buitenland tijdens de uitkering al dan niet met behulp van tussenpersonen (verblijf buitenland mag alleen bij export WW en vakantie)
- Verwijtbare werkloosheid (zoals zelf ontslag)
- Fraude met export WW
- Cultuur bij UWV (geen meldingen durven/mogen doen van fraude)
- Fraude met ziektewetuitkeringen

Oorzaken uit voorgaande jaren:
- Toename WW-aanvragen
- Bezuinigingen op handhaving UWV en digitalisering
- Toename arbeidsmigranten
- Gesprek SZW en UWV op hoofdlijnen; fraude niet de benodigde urgentie

Maatregelen
Naar aanleiding van de fraude is een groot maatregelpakket opgezet met korte termijn en lange termijn maatregelen voor een robuuste aanpak van fraude, waaronder:

- Aanpak fraude meerdere uitkeringen op één adres: veel fraude gepakt (gemiddeld 30%)
- BRP wordt leidend: geen eigen adressenbestand UWV m.u.v. Registratie Niet Ingezetenen – RNI (verblijfadres)
- Pilot met uitzendbureaus naar verwijtbare werkloosheid
- Doorlichting op misbruikrisico's bij alle wetten die UWV uitvoert (WW, WIA en ZW zijn inmiddels doorgelicht) en het ontwikkelen van een integraal afwegingskader om de risico's te prioriteren. Systematisch risicomanagement met gedeelde risico's, gedeeld beeld ten aanzien van de beheersmaatregelen en van de te accepteren restrisico's.
- Ontwikkeling van meerdere risicomodellen obv data analyse. Risicomodellen bevinden zich in een verschillend stadium van ontwikkeling en zullen naar verwachting in 2021/2022 landelijk geïmplementeerd worden.
- Cultuuronderzoek en verbetering meldingsproces en fraude alertheid bij medewerkers
- Jaarlijkse signaleringsbrieven van alle uitvoeringsorganisaties (UWV, SVB, VNG en iSZW) tvb informatievoorziening Tweede Kamer

Balans handhaving en dienstverlening
Belangrijk is een goede afweging in de balans tussen dienstverlening, risico's en handhaving. In het verleden was deze balans doorgeschoten in de richting van dienstverlening. Met de toegenomen aandacht voor het aanpakken van fraude is de uitdaging de dienstverlening niet uit het oog te verliezen. Een goed voorbeeld van die balans is een meer risicogerichte aanpak, zoals te zien is bij de risicomodellen. Bij risicomodellen worden uitkeringsgerechtigden met een verhoogd risico op misbruik geselecteerd. Dit betekent uitdrukkelijk niet dat deze uitkeringsgerechtigden meteen als fraudeurs worden bejegend of weggezet. Het gaat om een indicatie dat er mogelijk iets mis is. Er vindt altijd individueel onderzoek plaats of er wel of niet sprake is van fraude. Pas op het moment dat er een overtreding wordt vastgesteld wordt er een maatregel of boete opgelegd.

6.13. Ministeriële verantwoordelijkheid en informatiepositie Kamer

Stand van zaken

Op 15 juni jl heeft de Raad van State een ongevraagd advies uitgebracht over de ministeriële verantwoordelijkheid.

Op 29 september heeft de Minister van BZK een nader rapport naar aanleiding van dit advies aan de Tweede Kamer gestuurd. In het nader rapport is ook het punt van de informatievoorziening aan de Kamer meegenomen.

Algemeen: de ministeriële verantwoordelijkheid

Aan het begin van de 19e eeuw waren ministers dienaren van de Koning. Met de grondwetsherziening van 1840 werd de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid ingevoerd en in 1848 werd de ministeriële verantwoordelijkheid ingevoerd. In de jaren na 1848 kreeg het leerstuk steeds meer inhoud.

De vertrouwensregel is in zekere zin de ultieme mogelijkheid voor het parlement tot het sanctioneren van de ministeriële verantwoordelijkheid. De vertrouwensregel houdt in dat een minister, staatssecretaris of kabinet als geheel af moet treden wanneer niet langer het vertrouwen van de Tweede Kamer wordt genoten. Dit geldt zowel bij het formeren van een nieuw kabinet als tijdens de kabinetsperiode. De vertrouwensregel wordt wel negatief geformuleerd: er wordt geacht vertrouwen te zijn, tenzij de Kamer een motie van wantrouwen aanneemt. De ministeriële verantwoordelijkheid is echter veel breder dan alleen de vertrouwensregel.

Strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid

De strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid bestaat nog steeds, maar is in de praktijk beperkt relevant. Er is in de geschiedenis nimmer een minister vervolgd vanwege ambtsmisdrijven. Voor de vervolging van ministers geldt een bijzondere procedure, waarbij de Hoge Raad bevoegd is tot vervolging.

Staatsrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid

In het huidige staatsrecht is de ministeriële verantwoordelijkheid nog steeds het belangrijkste scharnierpunt tussen de rechtstreeks gekozen Tweede Kamer en het openbaar bestuur. Een minister legt verantwoording af aan de Tweede Kamer over het te voeren en het gevoerde beleid. Het geeft grip op het openbaar bestuur voor de volksvertegenwoordiging. Omgekeerd voorkomt de ministeriële verantwoordelijkheid ook dat politieke fragmentatie in de volksvertegenwoordiging leidt tot onduidelijke politieke richtingbepaling waar niemand verantwoordelijkheid voor neemt.

In de loop van de tijd zijn steeds verschillende aspecten van de ministeriële verantwoordelijkheid in de belangstelling komen te staan, waarbij de reikwijdte van de ministeriële verantwoordelijkheid steeds een belangrijk aandachtspunt is. Met de verbreding van de overheidstaak verbreedde logischerwijs ook de reikwijdte van de ministeriële verantwoordelijkheid. Nadat veel taken weer meer op afstand werden geplaatst, werd de vraag naar de invulling van de ministeriële verantwoordelijkheid bij op afstand geplaatste taken (zbo's) van belang. Tegenwoordig wordt vaak gesproken van stelselverantwoordelijkheid. Dit is evenwel niet onomstreden.

Een 'sterke' koppeling tussen ministeriële verantwoordelijkheden en – bevoegdheden is echter wel losgelaten. De minister is daarmee altijd verantwoordelijk. Het is daarbij wel van belang om goed te onderscheiden wat de inhoud van die verantwoordelijkheid is. Een minister is immers wel gebonden aan het recht en kan formeel niet handelen zonder bevoegdheid.

Belangrijk element van de ministeriële verantwoordelijkheid is het verstrekken van inlichtingen aan de Kamers (68 Grondwet). Hieronder zal hierop apart worden ingegaan.

Ministeriële verantwoordelijkheid en de ambtelijke dienst

De ministeriële verantwoordelijkheid strekt zich uit tot al de aan de minister ondergeschikte ambtenaren. Ambtenaren zijn verantwoording verschuldigd aan de minister. De minister legt verantwoording af in het parlement. De ministeriële verantwoordelijkheid is daarbij wel omschreven als de zweepslag van de ambtelijke dienst.

Ambtenaren hebben geen zelfstandige verantwoordingsplicht richting Tweede Kamer, en het past niet om, zonder toestemming van de verantwoordelijke minister, in de openbaarheid te treden of over beleidsmatige onderwerpen in contact te treden met Kamerleden (dit is wel bekend als de 'Oekaze Kok'). Een zelfstandige verantwoordingsplicht voor ambtenaren is bij de Grondwetsherziening van 1983 wel overwogen, maar niet aanvaard.

Dit betekent niet dat ambtenaren geen verantwoording afleggen. Deze is echter intern aan de eigen hiërarchische lijn, in ultimo aan de minister. In een uiterst geval van tekortschieten van de ambtenaar kan dit ook rechtspositionele consequenties hebben. Het is aan de werkgever om rechtspositionele maatregelen op te leggen. De minister van BZK is verantwoordelijk voor het algemene personeelsbeleid en de algemene bestuursdienst (ABD).

Wanneer ambtenaren strafbare feiten plegen uit hoofde van hun ambt (ambtsmisdrijven), dan is het OM exclusief bevoegd tot opsporing en vervolging. Een ieder is bevoegd aangifte te doen van een vermoeden van een strafbaar feit. Bij specifieke ambtsmisdrijven kan er sprake zijn van een verplichting tot het doen van aangifte, op grond van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering.

Kamp-doctrine

De (officieuze) "Kamp-doctrine" brengt het leerstuk scherp onder woorden door aan te geven dat er voor de Kamer maar één verantwoordelijk is, en dat is de minister. Binnenskamers is het aan de minister om orde op zaken te stellen. Als de Kamer hier geen vertrouwen in heeft, kan ze de bewindspersoon ter verantwoording roepen. De Kamer kan echter niet ambtenaren zelf ter verantwoording roepen.

De Raad van State signaleert dat het functioneren van ambtenaren soms zelfstandig wordt besproken in parlementaire debatten en in het maatschappelijk debat. Dit ondergraaft het uitgangspunt dat alleen ministers en staatssecretarissen ter verantwoording kunnen worden geroepen. Ambtenaren kunnen zich in het parlement en in de media niet verdedigen. Het aanspreken van bewindspersonen op het functioneren van ambtenaren zet ook druk op de rolverdeling tussen ambtelijke dienst en politieke leiding op het gebied van werkgeverschap.

Een nadruk op zelfstandige externe verantwoordelijkheid voor ambtenaren zou op de langere termijn het politieke primaat van de minister binnen het departement kunnen ondergraven en de effectiviteit van het openbaar bestuur doen verminderen. Ambtenaren zouden in een dergelijk systeem immers een zelfstandig oordeel moeten vormen over het politieke mandaat voor hun eigen handelen, en niet langer kunnen vertrouwen op het mandaat van hun bewindspersoon. Dit kan op termijn juist de greep van de volksvertegenwoordiging op het openbaar bestuur ondergraven.

Het verstrekken van inlichtingen

Belangrijk onderdeel van de ministeriële verantwoordelijkheid is het verstrekken van inlichtingen aan de Kamers. Artikel 68 Grondwet stelt:

"De ministers en de staatssecretarissen geven de kamers elk afzonderlijk en in verenigde vergadering mondeling of schriftelijk de door een of meer leden verlangde inlichtingen waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de staat."

Iedere minister is zelf verantwoordelijk voor het verstrekken van inlichtingen betreffende zijn beleidsterrein. De minister van BZK is, als verantwoordelijk minister voor de uitleg van de Grondwet, binnen het kabinet verantwoordelijk voor het algemene beleid rond artikel 68 Grondwet.

In de afgelopen kabinetsperiode heeft in meerdere bedrijven een debat plaatsgevonden over de reikwijdte van artikel 68 Grondwet, ook in relatie tot de WOB. Dit onderwerp is ook uitgebreid aan de orde gekomen in het advies van de Raad van State en het nader rapport. Elementen hiervan zijn:

- de vraag naar documenten versus informatie uit de documenten;
- de rechten van individuele Kamerleden versus een Kamermeerderheid;
- de ruimte voor intern beraad versus externe verantwoording; en
- wie bepaalt wat staatsgeheim/het belang van de staat is.

Het kabinet is er veel aan gelegen meer begrip en ontspanning te brengen in de relatie tussen Kamerleden, bewindslieden en ambtenaren.

Oekaze Kok

Momenteel wordt overwogen om de zogenaamde 'oekaze Kok' (Aanwijzingen inzake externe contacten van rijksambtenaren) te herzien, en meer ruimte te laten voor contacten tussen de Kamer en ambtenaren, waaronder ook ambtenaren, verantwoordelijk voor uitvoeringsorganisaties. De parlementaire ondervragingscommissie uitvoeringsorganisaties lijkt hier ook een conclusie over voor te bereiden.

Daarbij geldt dat een aantal uitgangspunten van het staatsrecht, waaronder de ministeriële verantwoordelijkheid, hierbij zullen blijven gelden. De minister zal in alle gevallen verantwoordelijk moeten nemen voor het eindoordeel over beleidsmatige wenselijkheid en ook over de uitvoerbaarheid van beleid, voor zover dit een politiek oordeel is. De demarcatie tussen een ambtelijk oordeel hierover en een politiek oordeel blijft hiermee relevant.[1]

---

[1] In de woorden van Humprey Appleby: In that, while it has been government policy to regard policy as a responsibility of Ministers and administration as a responsibility of Officials, the questions of administrative

6.14. Voortgang hersteloperatie.

Omschrijving ouders	Regeling	Aantal	Aantal inmiddels gecompenseerd	Toelichting voortgang
CAF 11	Compensatie opgebouwd uit 5 elementen	309	• 287 recht op compensatie • 282 uitbetaald • 5 VOW (vertrokken onbekend waarheen) • 22 geen recht op compensatie	Ouders zijn eind 2019 gecompenseerd. Een gedeelte van hen heeft via bezwaar of commissie werkelijke schade een beroep gedaan op aanvullende compensatie n.a.v. de regelingen die zich het afgelopen jaar hebben ontwikkeld
CAF-11 vergelijkbaar	Compensatie opgebouwd uit 5 elementen	nnb	Zie toelichting onder	CAF-11 vergelijkbaar worden in de planning vnl in 2021 opgepakt. Zodat de meest gunstige regeling voor de ouder naar voren kan komen.
OGS	30% van oorspronkelijke bedrag van de terugvordering waarvoor geen persoonlijke betalingsregeling is toegestaan dan wel niet is deelgenomen aan een sanering.	Ruim 8500 in beeld. UHT is actief opzoek naar overige ouders en de ouders worden opgeroepen zich te melden.	Zie toelichting onder	Momenteel worden de OGS kwalificaties uit het verleden beoordeeld aan huidige kaders. Dit maakt onderdeel uit van integrale behandeling.
Hardheid stelsel	Proportioneel herzien/tegemoet komen	nnb	Zie toelichting onder	Hardheid zaken worden in de planning vnl in 2021 opgepakt. Zodat de meest gunstige regeling voor de ouder naar voren kan komen.

policy can cause confusion between the policy of administration and the administration of policy, especially when responsibility for the administration of the policy of administration conflicts, or overlaps with, responsibility for the policy of the administration of policy.

Toelichting

- Tot nu toe hebben zich ruim 9.000 ouders bij UHT gemeld voor herbeoordeling, bovenop de circa 400 die afgelopen jaar reeds geholpen zijn (±300 CAF 11 en (±100 in de zomer). We verwachten nog steeds dat er uiteindelijk in de orde van circa 26.000 ouders in aanmerking komen, maar die hebben zich nog niet gemeld en kunnen we ook niet allemaal zelf uit de systemen halen. Waar we dat wel kunnen doen gaan we snel actief naar ze op zoek.
- Door het beoordelen van de CAF-onderzoeken op groepsniveau hebben we circa 3.000 ouders in beeld die waarschijnlijk in aanmerking komen voor de compensatieregeling. Die zitten nog niet 100% in de 9.000 aanmeldingen omdat ze zich volgens de wet alsnog zelf moeten aanmelden, maar het grootste deel heeft dat al wel gedaan. Maar ook buiten deze 3.000 kunnen ouders in aanmerking komen voor de compensatieregeling; zij worden dan individueel beoordeeld op een vooringenomen behandeling.
- Bovenop de 300 CAF 11 en 100 in de zomer (allemaal compensatieregeling) zijn tot vorige week (laatste dashboard dat gepubliceerd is) nog maar (±10 ouders integraal beoordeeld. Dit omdat de aandacht in tussentijd vooral is gegaan naar het inrichten van de organisatie en het helpen van ouders in acute problemen met een noodvoorzienining of een eerste betaling. Het aantal integrale beoordelingen gaat nu van week op week sterk toenemen; de inzet is en blijft om voor het eind van het jaar ±430 ouders integraal te helpen.

7. Bijlage MCF

7.1.Conclusies
7.2.MR Notulen
7.3.BWO 13-6-2013
7.4.GA MR 13-6-2013
7.5.Notitie 16-8-2013
7.6.GA MCF 18-11-14

8. Bijlage MR notulen vanaf 2017

8.1.Notulen tot en met interim rapport (geleverd)
8.2.Notulen van interim rapport tot nu

9. Bijlage overige documenten

9.1.E-mails
9.2.Woordvoeringslijnen
9.3.SGO-verslagen

10.Stenogram debat TK 21 januari 2020

Minister Rutte:

Voorzitter, dank u wel. Ik zal op een paar vragen ingaan. De meeste vragen, ook de vragen die gaan over de reorganisatie binnen de Belastingdienst, zal de minister van Financiën beantwoorden. Hij zal ook ingaan op vragen die gesteld zijn over kwesties als hoe wij omgaan met de commissie-Donner, met verjaring en dat soort zaken. We gaan dus proberen om gezamenlijk alle vragen te beantwoorden.

Laat ik, als u mij dat toestaat, beginnen met gisteren. We hadden gisteren inderdaad een indrukwekkende bijeenkomst. Zo hebben ook enkele woordvoerders die bijeenkomst wel genoemd. Als je de politiek ingaat, doe je dat om goede dingen te doen. Ik denk dat dat voor ons allemaal geldt. Je kunt dan nog verschil van mening hebben over wat "goed" is. Als je de politiek ingaat, realiseer je je dat er in een rechtsstaat naast de zaken waarover veel discussie wordt gevoerd, zoals vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst enzovoort, er in de kern één heilige zaak is. Dat is dat in een rechtsstaat de overheid de burger beschermt tegen de almacht van de overheid. Die overheid is in staat om onnoemelijk veel goeds te doen in een land. Dat is wat we proberen te doen. Maar die overheid kan ook, met alle macht die zij in zich heeft, zorgen voor enorme gevolgen in het leven van mensen.

Ik heb daarom gisteren woorden gegeven aan de excuses die eerder hier zijn uitgesproken door Menno Snel en Wopke Hoekstra. Ik heb die excuses gisteren ook uitgesproken naar de mensen die daar waren. En het blijft daar dus ook niet bij. Een van de mensen vroeg: komen we nog een keer bij elkaar. Ik zei: wat mij betreft wel. Laten we naar de termijn kijken en naar welke samenstelling dan precies, maar het is goed om dit een keer te herhalen. Hopelijk kunnen we dan vaststellen dat er heel veel voortgang is en dat er dan heel veel stappen zijn gezet in het vervolg. Je ziet natuurlijk in zo'n groep ook verschillen. Ook vanwege de privacy ga ik daar verder niet op in. Grofweg is er natuurlijk de groep die nu een voorschot heeft gekregen op de vaststelling en op waar ze volgens ons recht op hebben. Dit op grond van het eerste rapport van de commissie-Donner. Maar er komt natuurlijk een hele grote groep mensen daarachter weg waarbij dit nog speelt en bij wie we ook zo snel mogelijk een antwoord willen geven.

Ik heb inderdaad ook gezegd dat dit van zo'n omvang is dat het niet mogelijk is om dit zelf vanuit Algemene Zaken te gaan doen. Maar dat geldt ook voor Groningen, dat geldt ook voor MH17. Die zaken kan AZ ook niet overnemen. Maar er zijn van die onderwerpen die heel groot worden. Ik kan hier ook niet precies prikken of met u vaststellen wat exact de criteria zijn wanneer het dan zover is. Als iemand dat wel kan, dan hoor ik dat wel en maken we daar een afweging voor. MH17 is natuurlijk, met 298 doden, onder hen 196 Nederlanders, van een omvang waar niets bij in de buurt komt. Maar daarna hebben we Groningen gehad en gisteren dit. Ik heb dus gezegd tegen de ouders, en na afloop ook tegen de media: wat leer je daarvan? Je leert er onder andere van dat je het volgende zou wensen. Ik ga hier nu niet proberen extensief alle lessen te trekken. De vraag kwam van de heer Omtzigt en anderen. We moeten nu volgens mij vooral proberen om zo snel mogelijk iedereen duidelijkheid te geven. Een van de lessen is wel dat wat in verschrikkelijk jargon "feedback loops" heten, enorm van belang zijn. Dat heb ik ook gisterenavond aan heel veel van die tafels gezegd. Ik bedoel: als dingen uiteindelijk gewoon evident zo niet goed zijn, moet er een systeem zijn waarin dat veel sneller leidt tot de conclusie dat je het zo niet kan doen, en dat dat dus ook veel sneller kan leiden tot weer politieke besluitvorming om desnoods wetgeving aan te passen et cetera.

En anderszins heb je het ook over organisaties waarin door onnoemelijk veel mensen goed werk wordt gedaan. Dat vind ik ook zo erg: er waren gisteren mensen bij van de Belastingdienst, ontzettend goede mensen van de Belastingdienst die die tafelgesprekken leidden. En zij werden zelf ook zeer geëmotioneerd, en dat waren ze al door alles wat er

gebeurd is. Zij willen niets liever dan dat dit allemaal nu in goede banen wordt geleid. Ik wens hun ook toe dat ze zich op een verjaardag niet hoeven schamen om te zeggen "ik werk bij de Belastingdienst", maar dat ze daar trots op kunnen zijn. Maar dat is nu niet de eerste zorg. De eerste zorg is nu natuurlijk de ouders. Maar dat is wel wat er ook vanachter tevoorschijn komt.

Over lessons learned: ik vind het onmogelijk om hier nu een complete lijst te maken. Ik moet er ook op reflecteren. We zullen daar vast nog over te spreken komen. Maar dit had zo niet gemogen. Dat is de kern, en vandaar de excuses. Daarom zit ik niet in de politiek. Niemand hier zit daarom in de politiek. Niemand wil dit. Het zijn goedwillende mensen met heel normale banen en heel normale gezinnen, zoals we allemaal, in onze families en vriendenkring, ook zelf in deze samenleving staan. Je wilt niet dat de overheid zich op een of andere manier tegen je keert.

Voorzitter. Dat als eerste reflectie op gisteren, maar de heer Omtzigt wil daar misschien nog wat over zeggen.

De heer Omtzigt (CDA):

Dank voor het openhartig zeggen wat er mis is. De bescherming tegen de almacht van de overheid is een zeer liberaal principe, dat zeer belangrijk is. Het is goed dat de premier zegt dat het hier niet bij blijft en dat er voor de zomer, hoop ik, een nieuwe bijeenkomst is. Deze mensen wachten al lang. Is het mogelijk om voor de zomer van het kabinet breed een stand van zaken te krijgen, hoe het er dan voor staat? Want we gaan nog allemaal tussenstappen krijgen: de CAF-zaken. De CAF 11-zaak loopt, zoals de premier zegt, redelijk vergeleken met de rest. Maar krijgen wij dan ook van de premier, die zijn betrokkenheid hierbij samen met de minister van Financiën en de nieuwe staatssecretarissen heeft, een tussenstand om te kijken hoe we hier staan?

Minister Rutte:

Ja, maar ik weet niet of die zelf stuur. Er was in de aanloop naar dit debat gedoe of ik daar bij moest zijn. Ik ben er nu. Dat is mede door gisteravond, heel eerlijk gezegd. Wij praten hier over de reorganisatie van de Belastingdienst. Ik dacht eerst: hoe red ik dat allemaal in de agenda, met alle debatten en al het werk dat er verder is? Het gaat vandaag over de reorganisatie van de Belastingdienst en ik ben ontzettend blij dat ik er wél ben. Dank voor de mensen hier, uzelf en anderen, die daar feedback op gaven. Ik dacht eerst dat ik kon wegblijven, maar zeker na gisteravond kon dat niet meer. Na een nachtje slapen was dat volstrekt helder. We gaan daar een vorm voor zoeken, want er is natuurlijk ook een normale rapportage vanuit het kabinet over dit onderwerp en hoe we daar verder mee gaan. Maar u vraagt eigenlijk, zoals ik het begrijp, wat de momenten zijn dat ik er zelf zichtbaar op ben. Dat begrijp ik. Ik heb daar nu niet een pasklaar antwoord op, maar het antwoord is: ja, dat vind ik logisch en daar moet ik over nadenken.

De heer Omtzigt (CDA):

Dan verwacht ik dat daar binnen korte termijn een antwoord op komt. Ik hoop dat we in ieder geval voor de zomer echt een tussenstand krijgen van waar wij staan, ook naar deze mensen toe. Want ze hebben het zeer gewaardeerd. Ze hebben het ook zeer gewaardeerd dat er gezegd is: deze zaak laten we niet los tot er een oplossing is. Dat betekent ook dat het een dure plicht is om daarop terug te komen. We snappen echt dat we dit niet elke week of zo gaan doen. Maar er moet een moment zijn waarop wij hier het gevoel hebben dat we ergens naartoe werken en we een tussenstand kunnen krijgen, waardoor de mensen niet hoeven te hopen dat er niet meer met dossiers en zwarte lak gespeeld wordt, maar kunnen kijken of de problemen zijn opgelost. Kunnen we onze kinderen weer een fatsoenlijke toekomst geven? Wordt ons huis in de tussentijd niet

meer verkocht? Wanneer komt die closure? Ik zou dat punt graag ergens voor de zomer willen hebben.

Minister Rutte:

Ik check ook even met Hoekstra. Hij zegt dat ik dat hier, ook in zijn planning, zonder meer kan toezeggen.

(...)

Mevrouw Leijten (SP):

Deze minister-president kan niet anders dan nederig zijn na de grote schande die heeft plaatsgevonden. Maar die vond wel plaats onder zíjn leiding aan dit land, met zeven jaar een staatssecretaris van zíjn partij. Met bejubeling van deze minister-president van een hoge ambtenaar, die nu moest vertrekken, omdat dat de man was die de klus wel zou klaren. Wat heeft de minister-president in die zeven jaar van Weekers en Wiebes gehoord over invorderingsacties die zo hard ingrepen in gezinnen?

Minister Rutte:

Niets voor de signalen ... Ik kom zo op de vraag over de ministeriële commissie fraude. Ook daar is over deze kwestie niet gesproken. Die zaak is pas in het kabinet geleidelijk aan in bespreking gekomen na 2017, na de Ombudsman.

Mevrouw Leijten (SP):

Ik vind dat ongeloofwaardig. Er is namelijk veel vaker in de media hierover bericht. Er is willens en wetens door de Belastingdienst doorgeprocedeerd tegen ouders. Er is ook heel vaak geschikt. Er is door de heer Asscher, zijnde toen de vicepremier maar ook de minister van Sociale Zaken, gezegd, naar aanleiding van een groot rapport, dat er te veel risico's bij de ouders ligt en dat hij een ander systeem wilde. Dat is besproken in de ministerraad. Is er dan niet gesproken over welk risico die ouders dan liepen bij dat systeem van die kinderopvang en het terugvorderen van de kinderopvangtoeslag?

Minister Rutte:

Nee, ik heb geprobeerd dat allemaal na te gaan. Zeker in de commissie fraude is dat nooit besproken. Dit heb ik gister ook aan de Kamer gemeld. Ik kom er zo nog nader op terug, want er zijn nog specifieke vragen over gesteld.

Mevrouw Leijten (SP):

Dus de minister van Sociale Zaken laat onderzoek doen en zegt dat er een groot risico is voor de positie van ouders. Er zijn meerdere Kamervragen gesteld en meerdere dingen in de media geweest. De regering besluit tot een andere manier van financieren. En dan is het niet langsgekomen bij de ministerraad hoe groot de impact is op de ouders?

Minister Rutte:

Ik heb net het antwoord gegeven. Dit is natuurlijk ook precies de tragiek waar ik hier voor sta, dat dit niet eerder naar boven is gekomen. Maar ik geef u antwoord.

Mevrouw Leijten (SP):

Het staat gewoon in een rapport dat naar de Kamer is gestuurd met de Kamerbrief van de heer Asscher. Dat moet langs zijn gekomen bij de ministerraad. Wellicht heeft u het niet goed uitgezocht, maar het lijkt mij nogal raar dat een minister-president geen herinnering zou hebben of niet terug zou vinden in de verslagen dat zo'n belangrijk rapport, dat leidt tot zo'n belangrijke beleidswijziging, besproken is in de ministerraad. Dus ik ga ervan uit dat u dat nog graag voor mij uitzoekt.

Minister Rutte:

Dit is het. Ik heb net het antwoord gegeven.

Dan kom ik bij de commissie fraude. Daar is dus niet over die zaak gesproken. Die besprak vooral de rijksbrede onderwerpen gerelateerd aan de aanpak van fraude, zoals gegevensuitwisseling, identiteitsfraude en mogelijke fraude met rijkssubsidies. Dan krijg je de vraag: wat was dan de input voor de discussie? De input daarvoor is de volgende geweest. Een paar keer zijn er stukken op de agenda geweest waar de CAF in genoemd werd. Dat hebben wij ook in de Kamerbeantwoording gezegd. Dat zijn stukken die zijn geagendeerd in de ministeriële commissie fraude waarin de CAF voorkomt, maar dat is niet besproken in de commissie. Het gaat dan om het actieplan en het gaat over de voortgangsrapportage. Vervolgens is het eindverslag besproken of heeft het op de agenda gestaan van de ministerraad. Maar daar is het zonder discussie aanvaard. Dus de input die wij hadden, was de input vanuit allerlei departementen over allerlei zaken.

Waar keek die commissie dan naar, vroeg de heer Omtzigt. Die besprak de rijksbrede onderwerpen gerelateerd aan de aanpak van fraude, zoals die gegevensuitwisseling et cetera. Dus dan gaat het echt over domeinoverstijgende zaken. Dat is daar steeds aan de orde geweest in die vergaderingen. Het is daar dus niet over die CAF-zaak gegaan. Wij hebben die verslagen helemaal nagekeken en dat is niet aan de orde geweest.

Ik kijk even naar de minister-president ...

Minister Rutte:

Dat over de commissie fraudebestrijding, voorzitter.

De heer Snels (GroenLinks):

In de antwoorden op de feitelijke vragen staat ook dat de verslagen geheim zijn, staatsgeheim zelfs en dat ...

Minister Rutte:

Maar ik verzeker u dat ze helemaal zijn bekeken. Ik zou hier echt liegen als wij die gelezen hebben en ik hier nu zeg dat het niet behandeld is als het wel behandeld is. Daar staat gewoon echt niks over die CAF-zaak in.

De heer Snels (GroenLinks):

Ik hoop dat we binnenkort ook over de Wet open overheid komen te spreken.

Minister Rutte:

Die komt ook nog, ja.

De heer Snels (GroenLinks):

Die komt ook nog. Ik begrijp dat daar regels voor zijn. Ik begrijp dat de premier daar ook streng op toeziet, maar een van mijn vragen is de volgende en dat hoort wel bij de verantwoordelijkheid die het kabinet heeft. Niet voor niets vraagt de heer Omtzigt bijvoorbeeld iedere keer weer opnieuw: "Hoe is die besluitvorming geweest? Wie wist er wat wanneer? Waarom zijn signalen niet eerder opgepikt?" De waarheid over hoe dat precies gegaan is, moet ook boven tafel komen. Dus mijn hele simpele vraag is deze. Met de regels die ik ken, zijn deze verslagen en eventueel de memo's die onderling gewisseld zijn tussen de departementen, wel beschikbaar voor de ADR en de commissie-Donner, zodat onze onafhankelijke onderzoekers ...

Minister Rutte:

Dat ga ik even uitzoeken.

De heer Snels (GroenLinks):

... wel zouden kunnen kijken wat daar gebeurd is, ook al zouden wij daar dan zelf geen inzicht in krijgen?

Minister Rutte:

Dat ga ik uitzoeken, maar op zich is het stuk openbaar, want dat is aan de Kamer gestuurd. Het stuk dat bij de ministeriële commissie was ingediend waarin vanuit alle departementen wat men doet en waarin dus die CAF-zaak genoemd wordt, is een openbaar stuk. Ook het stuk dat de ministerraad heeft vastgesteld zonder discussie, is een openbaar stuk. Alleen is de vraag natuurlijk of daar in de vergadering over is gesproken, of daar reflecties op zijn geweest en of er opmerkingen zijn gemaakt over CAF. Nee, die verslagen zeggen daar helemaal niks over. Ook de agenda gaat daar niet op in.

De heer Snels (GroenLinks):

Nee, precies. Dat is ook precies de reden waarom ik ernaar gevraagd heb. Het was mij namelijk opgevallen dat de CAF-zaken genoemd werden in die openbare stukken die gewoon aan de Kamer zijn gestuurd. Maar ik weet ook dat het gebruik is bij ministeriële onderraden dat het ambtelijk wordt voorbereid, inclusief memo's en onderlinge discussies tussen departementen, de Belastingdienst en Sociale Zaken in dit geval. Die onderliggende informatie is natuurlijk ook ...

Minister Rutte:

We gaan kijken wat de ADR daarvan ziet.

De heer Snels (GroenLinks):

... niet zomaar geheim, maar als dat voor onderzoekers beschikbaar is, zou dat volgens mij helpen bij het beantwoorden van de vraag hoe dat nou precies gegaan is.

Minister Rutte:

Dat gaan we bezien. Kijk, als het echt ook nog weer ambtelijke stukken zijn ... tja. Kijk, wat er gebeurd is, is dat in die frauderapportage een stuk staat van Financiën. Die CAF-zaak staat in dat stuk geplakt, zeg maar. Vervolgens is in de ministeriële commissie dat hele stuk aan de orde geweest. Daar is vervolgens niet over de CAF-zaak gesproken. Wat daarvoor dan weer tussen ambtenaren is gewisseld, weet ik ook niet, maar ik snap uw

vraag. We moeten gewoon eens kijken wat we daarvan wel of niet met de ADR kunnen delen.

De heer Edgar Mulder (PVV):

De minister-president begon zijn verhaal met te zeggen dat het hier gewone mensen betrof — "mensen zoals wij," zei de minister-president, geloof ik — en dat het eigenlijk een horrorscenario is als de overheid zich tegen je keert. Tegelijkertijd wordt nu gezegd dat die berichten al die jaren niet zijn doorgekomen. Hoe oordeelt de minister-president over het feit dat er duizenden, misschien wel tienduizenden mensen, zoals net werd gezegd, vernederd zijn door de overheid en dat dat uiteindelijk niet bij de politieke leiding bekend wordt?

Minister Rutte:

Donner zegt het eigenlijk heel precies: er was wetgeving die geen ruimte liet, er ontbrak een menselijk aanpak en er was ook nog eens een keer een politieke context. Opgeteld leidt dat tot institutionele vooringenomenheid. Die analyse maakt hij eigenlijk in zijn eerste rapport, en ik denk dat hij daar gelijk in heeft. Ik denk dat dat de elementen zijn die ook kloppen.

De heer Edgar Mulder (PVV):

Maar overeind blijft dat het Nederland waar wij het altijd over hebben, dat democratisch is, dat transparant is en waar mensen eerlijk worden behandeld ... Dat is dus een jaar of tien, vijftien niet gebeurd. Zelfs vanaf de eerste rapporten zijn we nu bijna vier jaar verder. In die vier jaar — dat hebben we gehoord en gelezen — zijn er nog een heleboel levens verwoest. Hoe is dat dan mogelijk? U bent daarvoor verantwoordelijk. Hoe beoordeelt u dat?

Minister Rutte:

Ik heb niet voor niks gisteren excuses gemaakt, persoonlijk en natuurlijk ook namens de regering. Ik heb excuses gemaakt precies voor de zaken waarvoor Menno Snel en Wopke Hoekstra dat eerder deden. Ik heb dat gisteren ook gedaan, precies om die reden. Ik kan dat nu niet goedmaken, maar het is precies om die reden.

De heer Edgar Mulder (PVV):

Voor een deel kunt u het wel nog goedmaken. Dat is vanavond in dit debat ook al een paar genoemd. Er lopen nog een hoop zaken en er zijn mogelijkheden die u nu al kunt regelen door zich ietsjes flexibeler en vriendelijker op te stellen in de richting van de vragen van de gedupeerden. Maar ook dat doet u niet, en dat vind ik samen met de SP en nog een paar anderen ontzettend jammer. Want u kunt wel een aantal dingen goedmaken, eigenlijk nu vanavond al. Maar u wilt het niet. Volgens mij wil de minister-president dat niet.

Minister Rutte:

Nee, we proberen ons natuurlijk ook te baseren op de mede door de Kamer gewenste club, die nu objectief kijkt naar wat de vervolgstappen zouden moeten zijn. Daar zal Wopke Hoekstra zo uitgebreid op ingaan naar aanleiding van de commissie-Donner, omdat je ergens ook een toetssteen moet hebben hoe je hiermee nu verdergaat. Daarmee voorkom je uiteindelijk willekeur. Daarmee probeer je het proces te versnellen. Toen het eerste rapport van Donner uitkwam, zag je ook dat dingen daarna heel snel konden.

De heer Edgar Mulder (PVV):

Maar de willekeur is er natuurlijk de afgelopen jaren geweest. De Belastingdienst bepaalde zelf wat hij wilde. Dus die willekeur was er. Het is juist aan ons, juist aan u, om die willekeur nu te beëindigen en iets voor die mensen te doen. Dat kunt u. U heeft die macht. Gebruik 'm!

Minister Rutte:

Ik heb net het antwoord gegeven. En er wordt zo natuurlijk nog nader ingegaan op hoe het verdere rapport van Donner weer tot vervolgstappen gaat leiden.

De voorzitter:

Nieuwe vraag, meneer Omtzigt?

De heer Omtzigt (CDA):

Ja, voorzitter. Als een burger 2 km/u te hard rijdt, krijgt hij een boete en is hij verantwoordelijk. Als een leerling 0,10% te weinig haalt voor zijn vmbo-examen, krijgt hij geen diploma. En als een ondernemer zijn btw-aangifte twee dagen te laat inlevert, krijgt hij een forse boete. Dan weten we in de hele overheid precies te herleiden hoe die burger een fout gemaakt heeft en weten we hem haarfijn te vinden en soms ook nog wel snoeihard te straffen. Hier zijn 10.000 burgers, en misschien nog wel meer, door besluiten van de overheid in de knel gekomen, jarenlang. Ik ben nu al tweeënhalf jaar vragen aan het stellen. Dat niet elk besluit 100% wordt vastgelegd, snap ik nog wel. Maar kan de premier me uitleggen dat ik na tweeënhalf jaar vragen nog niet weet waarom de ministeriële commissie het besluit niet genomen heeft, waarom de staatssecretaris het besluit niet genomen heeft, waarom we geen besluit van een topambtenaar kunnen vinden, waarom we geen besluit daaronder kunnen vinden, en waarom we ook geen besluit kunnen vinden wanneer het is teruggedraaid? Wat is dit voor overheid? Wanneer een burger een besluit neemt, wordt het haarfijn vastgelegd door deze overheid, maar wanneer de overheid een besluit neemt dat grote gevolgen heeft voor die burgers, dan kunnen we al twee jaar lang niks reconstrueren. Hoe kijkt de premier aan tegen zo'n manier van regeren? Past die in een parlementaire democratie?

Minister Rutte:

Ik snap die vraag duizend procent, maar de tragiek is dat die voortgangsrapportages er tot op zekere hoogte natuurlijk wel zijn geweest. Ik snap wat de heer Omtzigt zegt over de laatste paar jaar. Ik weet ook welke strijd hij heeft gevoerd, maar in de periode daarvoor is aan de Kamer gerapporteerd over de CAF-aanpak en over de wijze waarop met fraude is omgegaan. Die stukken zijn naar de Kamer gestuurd. Dat is ook wat ik net zei. Daarover is gedebatteerd. Er is in 2013, 2014 en daarvoor wetgeving ontstaan. Die heeft ertoe geleid dat er totaal geen ruimte meer is gelaten voor individuele afwegingen en voor maatwerk, zoals Donner uiteindelijk in zijn opstelsom zegt. Ik denk dat de heer Omtzigt refereert aan de laatste paar jaar. Toen is het debat hier natuurlijk gevoerd met Menno Snel. Vanaf het moment dat hij hier zat, heeft hij zijn stinkende best gedaan om dit probleem op te lossen. Uiteindelijk heeft hij de keuze moeten maken om te stoppen. Dat is allemaal voor de kerst gebeurd. Daar gaan we nu niet over nakaarten. Maar hij is eigenlijk met niets anders bezig geweest. De ministerraad heeft in de afgelopen paar jaar regelmatig gesproken over de vraag "hoe gaan we nu proberen om dit uiterst complexe proces dat inderdaad ingrijpend is voor mensen enigszins in goede banen te leiden?" De ministerraad werd ook door hem bijgepraat over de wijze waarop hij daarmee bezig was.

De heer Omtzigt (CDA):

Het probleem is niet dat de wetten te streng waren. Het probleem is dat de Belastingdienst zich structureel niet aan de wetten gehouden heeft. Er is vastgesteld, ook in een Kamermotie die oordeel Kamer heeft gekregen, dat de Belastingdienst die toeslagen hooguit had mogen opschorten, maar nooit had mogen stoppen. Daardoor verviel het recht meteen en kwamen mensen meteen in de problemen. Onder de Algemene wet bestuursrecht heb je het recht om binnen zes weken een bezwaar behandeld te krijgen. Als de overheid dan een fout maakt, wordt er als het goed is door een nieuw paar ogen een besluit genomen. Dat is de elementaire rechtsbescherming. Die is helemaal weggehaald. Anderhalf jaar lang hebben deze mensen moeten wachten. Ondertussen was er sprake van terugvorderingen. Mensen zijn in een spiraal beland. Ze zijn hun huis kwijtgeraakt. Relaties zijn kapotgegaan. Ze konden hun kinderen niet goed opvoeden. Er is waarschijnlijk één geval van zelfmoord. Alles kwam erbij. Het is niet zo dat men zich aan de wet heeft gehouden. Men heeft zich niet aan de wet gehouden. Dat wil ik hier gesteld hebben.

Ik vraag dus aan de premier hoe hij erop reflecteert dat we dit niet boven tafel kunnen krijgen. Waar ligt dat precies aan? Waar ligt het aan dat de regering dit al meerdere keren in de ministerraad besproken heeft, dat wij er al vaak naar gevraagd hebben, maar dat we nog steeds geen vijf of zes punten in beeld hebben waarvan we zeggen: toen hebben we een besluit genomen of toen heeft iemand een besluit genomen, dat heeft dit gevolg gehad en dat rapporteren we zo? Ik zeg dat niet om iemand de schuld te geven, maar ...

Minister Rutte:

Om van te leren.

De heer Omtzigt (CDA):

... omdat ik het doodeng vind. Ik vind het doodeng dat dit kan gebeuren zonder dat er besluiten aan ten grondslag liggen, en nog wel enger dan wanneer er wél besluiten zouden liggen.

Minister Rutte:

Misschien praten we langs elkaar heen, maar strikt genomen laten de rapportages zien dat die CAF-aanpak er was. Die is gewoon met de Kamer gedeeld. Dat is één. Het tweede is dat er ook rechtszaken werden gevoerd die tot op het niveau van de Raad van State uiteindelijk de regering gelijk gaven in de manier waarop het werd toegepast. Dat was tot vorig jaar, tot de uitspraak van de Raad van Sprake van april vorig jaar. Eerder was er natuurlijk al het signaal van de Ombudsman, in 2017. Ik zeg niet dat dit het antwoord is op de vraag van de heer Omtzigt, maar ik vermoed dat dit elementen zullen zijn van de wijze waarop dat is gegaan. Op zich is er ook altijd extern over gecommuniceerd dat deze aanpak er was, maar je stelt nu natuurlijk vast dat dit niet is wat je wilt. Ook Donner zegt dat er, los van de wetgeving, geen ruimte was voor menselijk handelen. Dat is een van de elementen die leiden tot wat hij noemt "institutionele vooringenomenheid".

De heer Omtzigt (CDA):

De premier zegt nu dat er extern gecommuniceerd is over deze manier van handelen. Ik zou graag willen weten in welke stukken er extern gecommuniceerd is over het feit dat de ouders op deze manier aangepakt zouden worden.

Minister Rutte:

Nee, dat niet natuurlijk. Ik bedoel dat de CAF-aanpak een aantal keren is genoemd in de frauderapporten. Ik zeg niet dat de Kamer het daarmee allemaal had kunnen weten of dat het kabinet het allemaal had kunnen weten. Ik zeg alleen dat er in die frauderapportages natuurlijk gewag van wordt gemaakt. Er is toen in de ministeriële commissie blijkbaar niet op doorgevraagd, want het is daar überhaupt niet behandeld, en hier in de Kamer ook niet. Het is dus ook fout. Daar zijn we het over eens. Ik zou ook willen dat je daar lessen uit kunt trekken met elkaar, zodat je dat in de toekomst kunt voorkomen.

De heer Omtzigt (CDA):

De minister-president zegt nu in een tussenzin: dat had de Kamer niet kunnen weten en dat had de regering niet kunnen weten. Hoe werken de verantwoordelijkheidslijnen dan in Nederland?

Minister Rutte:

Ik weet het niet zeker, want daarnaar wordt natuurlijk ook onderzoek gedaan, deels ook nog door de ADR. Maar een van de dingen die je in Donner I terugleest is dat, los van de wetgeving, in de uitvoering de menselijke ruimte ontbrak om tot maatwerk te komen. Dat is een van de dingen die hij noemt. Ik zeg niet dat het daarmee limitatief is, maar dat is wel een van de dingen die hij noemt.

Mevrouw Leijten (SP):

In 2009 heeft toenmalig staatssecretaris De Jager het besluit genomen over hoe je omgaat met invorderingen. Toen is er gezegd: als iemand verweten wordt dat hij willens en wetens de wet niet heeft toegepast, dat er dus sprake is van opzet of grove schuld, dan mag je hem heel hard aanpakken. Dat mag je iemand natuurlijk wel verwijten, maar diegene moet zich kunnen verweren. En sinds 2009 is het mensen verweten, maar hebben ze zich niet kunnen verweren. Dat speelde al ver voor de Bulgarenfraude. In welke Kamerbrief of evaluatie staat dat de Belastingdienst dat mag toepassen zonder dat iemand zich kan verweren? Kunt u mij dat dan vertellen?

Minister Rutte:

Dat beweer ik niet. Ik beweer niet dat dat ergens staat.

Mevrouw Leijten (SP):

Nee, precies. Daar gaat het dus fout. Dat is dus ook wat de Belastingdienst niet heeft. Die heeft geen bewijs dat die mensen schuldig zijn aan fraude. Daarom horen die mensen nu allemaal: nee, je bent geen fraudeur. Ze moeten dus allemaal dat geld terugkrijgen. Waarom moet u dan wachten op de commissie-Donner?

Minister Rutte:

Luister, ik denk dat daar één stap tussen zit, en dat is juist die commissie-Donner. Maar daar komt Wopke Hoekstra dadelijk over te spreken. We proberen mensen nu zo snel mogelijk genoegdoening te geven.

De voorzitter:

Deze vraag is wel gesteld in de eerste termijn, dus ik ga ervan uit dat die vraag straks wordt beantwoord.

Mevrouw Leijten (SP):

Nee, maar hier wordt de commissie-Donner ook weer een beetje gebruikt om de eigen verantwoordelijkheid wit te wassen.

Minister Rutte:

Nee!

Mevrouw Leijten (SP):

Er wordt gezegd "het was de tijdgeest" en "het was institutioneel vooringenomen". Nee, het gaat om een overtreding van dat inningsbesluit, sinds 2009, met het idee dat je, wanneer je iemand als fraudeur bestempelt onder opzet of grove schuld, diegene zo hard mag aanpakken als maar kan. Dat staat wel in die wet, ja, maar je mocht mensen niet beschuldigen zonder dat je bewijzen had. En dat is jarenlang gebeurd. Sterker nog, dat is afgelopen november nog gebeurd. En ik kan er niet bij dat de minister-president, met zeven jaar VVD-bewindspersonen en later nog zijn eigen VVD-topman als secretaris-generaal — ja, u heeft hem zelf aangeprezen in de krant — daar nooit iets van gehoord heeft.

Minister Rutte:

Come on. Ik ga zo praten over hoe je ...

Mevrouw Leijten (SP):

Wat zijn die excuses dan toch waard?

De voorzitter:

Ik kom er zo nog over te spreken hoe ambtelijk Nederland hier langzamerhand collectief bij de vuilnisbak wordt gezet. Daar kom ik zo apart over te spreken, want dat bevalt mij helemaal niet.

Mevrouw Leijten (SP):

Dan moet de minister ...

Minister Rutte:

Daar kom ik zo apart over te spreken.

De voorzitter:

Niet door elkaar heen praten.

Mevrouw Leijten (SP):

Dan moet de minister-president ook niet in de krant zetten dat dit de man is die de boel wel even recht gaat trekken.

Minister Rutte:

Ach, jeetje zeg!

Mevrouw Leijten (SP):

Dan moet de minister-president ook niet zorgen dat het iedere keer dezelfde bestuursdiensten zijn die alle opdrachten krijgen en alle functies mogen vervullen. Daar is hij zelf bij.

De voorzitter:

Mevrouw Leijten, u heeft ...

Minister Rutte:

Er zijn hier dingen verschrikkelijk misgegaan. Ik heb daar niet voor niks excuses voor gemaakt. Ik vind het verschrikkelijk. Ik heb niet voor niks gezegd: mevrouw Leijten en ik hoeven elkaar niet te overtuigen van de ernst daarvan. Ik weet dat het haar zeer aan het hart gaat. Mij ook; dat kan ik haar verzekeren. Ik vind het verschrikkelijk als mensen in dit land door de overheid op zo'n manier behandeld worden en hun leven op zo'n manier geraakt wordt. Dan wil je zo snel mogelijk gerechtigheid. Maar we hebben er, ook eerder in debatten hier, afspraken over gemaakt hoe we dat nu zo snel mogelijk doen. Donner komt zo snel mogelijk met zijn rapport. Daarna moeten we daar ook zo snel mogelijk mee verder. We hebben dat ook proberen te doen in de CAF 11-zaak door met voorschotten te werken, zodat we die compensatie zo snel mogelijk kunnen geven. Maar je moet je dan wel weer ergens op baseren.

De voorzitter:

Tot slot, mevrouw Leijten, want anders ... U heeft uw punt wel duidelijk gemaakt, dus tot slot op dit punt.

Mevrouw Leijten (SP):

"Zo snel mogelijk"? "Zo snel mogelijk"? Wij vroegen voor de zomer al wie wat wanneer wist en of er strafbare feiten waren gepleegd. De minister van Financiën moest pas vorige week in deze Kamer zeggen: oké, dan ga ik wel een onderzoek doen. Dat is niet "zo snel mogelijk". Deze minister-president heeft in 2017 helemaal niet aangedrongen op "zo snel mogelijk", en ook niet toen hij van zijn minister van Sociale Zaken te horen kreeg dat de ouders te veel risico liepen met het terugbetalen van de kinderopvangtoeslag. Dat staat gewoon in rapporten.

De heer Azarkan (DENK):

Ik schrok wel een klein beetje toen de minister-president aangaf hoe hij zelf naar die zaak keek, met name ten aanzien van het op een hoop gooien van de regelgeving die bedacht is, de menselijke maat et cetera. Ik denk dat ook een aantal keer is aangegeven dat het hier niet zozeer gaat om die menselijke maat, maar gewoon om het stelselmatig overtreden van drie wetten, en dat jarenlang. Het is terecht dat gezegd wordt: daar kun je niet mee wegkomen. Het is heel gek dat dat niet vanzelfsprekend is doorgekomen richting de staatssecretaris en de minister-president. Maar als er nou ergens in september 2017 door een gerenommeerd instituut als de Ombudsman echt vernietigend wordt geoordeeld dat mensen door het handelen van deze ambtenaren, door een deel van de ambtenaren — het gaat mij niet om alle ambtenaren — eigenlijk gewoon niet meer konden overleven ... Ik heb mij oprecht verbaasd, ook richting Menno Snel, de vorige staatssecretaris, omdat hij dat al eerder wist. En ik vraag ook aan de minister-president: wat staat er nou anders in het rapport van Donner dan wat al ruim twee jaar geleden, al bijna tweeënhalf jaar geleden, is geconstateerd door de Ombudsman? Waarom heeft u toen niet opgetreden?

Minister Rutte:

Menno Snel is natuurlijk sinds hij aantrad in oktober of november 2017 met dit onderwerp aan het werk gegaan. Daar is vervolgens de uitspraak van de Raad van State van april vorig jaar overheen gekomen. Die zei, nadat hij jarenlang de regering, de overheid en de Belastingdienst in het gelijk stelde: nee, dit kan zo niet. Dat heeft de zaak natuurlijk verder in een versnelling gebracht. Daarmee zie je dat dit ook vanaf 2017 — dat is te laat, kun je nu vaststellen — politiek wel degelijk op de radar is gekomen. Dat zijn de feiten.

De heer Azarkan (DENK):

De Raad van State heeft de laatste keer inderdaad gezegd: er is ruimte om partieel te handelen. Dat heeft de Raad van State eigenlijk voor het eerst gezegd. De heer Snel heeft daarvan gezegd: die hebben ook boter op hun hoofd; dat hadden ze ook eerder kunnen constateren. Daar gaat het in deze zaak niet om. Echt niet. Dat gaat niet om dat u gisteren met de ouders hebt gesproken, die niets verkeerd hebben gedaan. Het gaat om dat gedeelte, dat dat jaren door heeft kunnen gaan, dat er ook ambtenaren intern zeiden: "Dit kan zo niet. Zo ga je niet met deze mensen om. Deze mensen jagen we over de kling." Nogmaals, dat stond al in het rapport in 2017. Als een eenvoudig Kamerlid als ik dat kan lezen … Ik heb dat gedaan, heb daarna de staatssecretaris opgezocht, het dossier gelezen, een deel van de ouders gesproken en gezegd: dit stinkt, dit is raar. Vervolgens is de staatssecretaris anderhalf jaar in een tunnelvisie gebleven, met als gevolg dat die ouders daar nog jarenlang last van hadden. In dat rapport van Donner staat in een iets andere bewoording hetzelfde als in 2017. Waarom is er toen niet gezegd: "Onder mijn bewind kan dit niet gebeuren. Staatssecretaris: rapporteren, aan de slag. We gaan dit oplossen"?

Minister Rutte:

Natuurlijk zouden we allemaal die film het liefst terugspoelen en nog veel verder, dus voor 2017, ver voor die uitspraak van de Ombudsman. Het feit is wel dat Menno Snel vanaf zijn aantreden aan de gang is gegaan met het dossier om zo goed mogelijk te proberen dat in goede banen te leiden. Het feit is ook dat de Raad van State tot april vorig jaar de Belastingdienst gelijk gaf in die rechtszaken. Dat is natuurlijk ook het frustrerende. Dan zeg je "hadden we dingen nou maar eerder …" en "hadden we nou maar eerder kunnen ingrijpen", zodat dit minder gevolgen zou hebben gehad voor het leven van mensen. Daar hoeven we elkaar niet van te overtuigen. Ik ben dat eens met de heer Azarkan.

De heer Azarkan (DENK):

Tot slot, voorzitter. Ik wind me een klein beetje op.

De voorzitter:

U bent niet de enige.

De heer Azarkan (DENK):

Ik zie de heer Hoekstra ook knikken. Het is echt niet zo dat de heer Snel, hoe graag ik hem ook mag en wat een goed mens ik hem ook vind, aan de slag ging met het oplossen van de problemen. Ook hij bleef nog anderhalf jaar nadat het rapport van de Ombudsman was uitgekomen, denken dat de Belastingdienst goed handelde. Dat was gewoon niet zo. Hij zat in een tunnelvisie. U kunt niet beweren dat hij vanaf het begin

dat hij aantrad aan de slag was, want dat is niet zo. Vanaf juli is hij aan de slag gegaan. Too late, too little. Toen was het niet meer te keren.

Minister Rutte:

Vanaf 2017 was het natuurlijk volstrekt helder dat er dingen politiek anders moesten, en zeker ook in de uitvoering. Je ziet natuurlijk dat de zaak pas vanaf de uitspraak van de Raad van State in 2019 in een stroomversnelling is gekomen. Dat is te laat. Dat snap ik ook. Dat is niet de fout van Menno Snel. Het is natuurlijk een collectief falen dat dat te laat is gebeurd.

De heer Van Weyenberg (D66):

Er zijn zaken duidelijk misgegaan bij de Belastingdienst, maar de commissie-Donner heeft het ook over de politieke context. Dat was een context van streng, strenger, strengst, tijdens de Bulgarenfraude maar ook daarvoor, met wetten vanaf de periode 2010-2015. Is de minister-president het met D66 eens dat we achteraf de menselijk maat gewoon te veel uit het oog zijn verloren ...

Minister Rutte:

Zeker.

De heer Van Weyenberg (D66):

... en echt zijn doorgeslagen, waardoor mensen die zich vergisten te lang door de politiek als fraudeurs zijn neergezet?

Minister Rutte:

Ja, dat laatste is daar een effect van, maar laat ik ingaan op die menselijke maat en wat Donner daarover zegt, namelijk dat de wetgeving daar geen ruimte voor liet. Ik denk dat dat gewoon waar is. Je wilt natuurlijk draagvlak houden onder het stelsel van sociale regelingen door mensen die daar misbruik van maken, aan te pakken. Anders verlies je het draagvlak. Maar je wilt niet dat dat leidt tot heksenjachten of tot een situatie waarin het handelen tegen mensen die in redelijkheid niet persoonlijk te verwijten is dat zij schuld hebben, zo extreem ver kan gaan. Dat blijkt ook uit de zaak die voor de kerst tot uitkering is gekomen. Dat is natuurlijk de les die je hieruit moet trekken. Dat heeft ook te maken met de wetgeving die daarover ging; dat ben ik gewoon met de heer Van Weyenberg eens. Die liet daarvoor te weinig ruimte.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik vind het belangrijk dat de minister-president gewoon erkent dat we waren doorgeslagen in dat streng, strenger, strengst.

Minister Rutte:

Zeker.

De heer Van Weyenberg (D66):

Een van de dingen die mij wel opvalt, is het volgende. Bij deze toeslagen zijn ook andere ministeries betrokken, die de opdrachten geven. Die lijken bijna afwezig in het debat. We hebben één brief gevonden — ik meen van Asscher en Wiebes — waarin wel wat zinnen stonden als "no show, no money" en "ja, er zullen goeien onder de kwaden lijden, maar

daar heb ik vast de steun van uw Kamer voor". Hoe gaan we nou echt zorgen dat die opdrachtgevende ministeries nu echt vol aan de bak gaan bij de uitvoering, ook van de motie die ik samen met collega Bruins heb ingediend? Want ik wil hier eigenlijk niet meer alleen met de staatssecretaris over praten, maar ook met degenen die de wetten en de regels echt hebben bedacht.

Minister Rutte:

Ik denk dat je daarvoor eigenlijk twee dingen moet doen. In de eerste plaats heeft dat te maken met de wetgeving en de rigiditeit waar de heer Van Weyenberg en ik het zonet over hadden. Het tweede is het stelsel van toeslagen zelf. Daarmee kom ik ook bij de vraag die zonet in de vragenronde gesteld werd door ... Even kijken hoor, kan ik dat terugvinden? Ja, de heer Van Raan van de Partij voor de Dieren stelde die vraag, dacht ik. Hoe gaat het nou met de toekomst van het toeslagenstelsel? Als het aan dit kabinet ligt, gaat de nieuwe staatssecretaris niet alleen aan de slag met het in goede banen leiden van deze enorme hoop ellende, maar gaat diegene ook uitwerken hoe we in een situatie kunnen komen waarin we stap voor stap van dit toeslagenstelsel af komen. Daarover is, dacht ik, ook een motie aangenomen in de Kamer. Het lastige is dat het tot extreme herverdelingseffecten leidt als je dat halsoverkop doet, waarbij hogere inkomens enorm stijgen en lagere inkomens instorten.

Dat is dus iets wat je over een iets langere termijn zult moeten doen. Dat moet ook klaarliggen bij de volgende formatie. Dat was er namelijk de vorige keer ook niet, in 2017. Er lag geen voorstel, geen uitgewerkt idee over hoe we af konden komen van de toeslagen. Je zult het allebei moeten doen. Het heeft dus naar mijn overtuiging te maken met de wetgeving op het terrein van fraudebestrijding, maar ook met het toeslagenstelsel zelf. Dat uiteindelijk zo veel mensen uitkeringsgerechtigd geworden, is natuurlijk niet wat je wilt. Het zijn er alleen al 7 miljoen door de zorgtoeslag, zeg ik uit mijn hoofd. Dat zou je natuurlijk in het normale inkomensgebouw en in het belastingstelsel moeten kunnen regelen. Ik geloof dat mevrouw Leijten dat ook zei.

De heer Van Weyenberg (D66):

Dat was ook precies de achtergrond van mijn vraag. We gaan bijvoorbeeld op korte termijn wat aan het alles-of-nietsbeleid doen. Dat is toegezegd; er komt een wetswijziging en het zou in de praktijk al anders moeten zijn. Ik ben nu precies op zoek naar de toekomst.

Minister Rutte:

Ja.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik zou de minister-president twee dingen willen vragen. Er is nu toegezegd dat het kabinet na de komst van het onderzoek over de toeslagen gaat kijken naar meer fundamentele varianten, zoals de Kamer inderdaad heeft gevraagd. Zou de minister-president willen borgen, en daarin de regie willen pakken, dat ook die drie opdrachtgevende ministeries, die hier toch vaak ontbreken als we het erover hebben, daarbij komen, en dat dit echt gebeurt? Wil hij zorgen dat bijvoorbeeld rond de zomer ook die verdergaande, echt creatieve varianten hier gewoon liggen — een hoger minimumloon, het vervangen van de kinderopvangtoeslag door kinderopvang als basisvoorziening, een negatieve inkomstenbelasting — zodat we bij de volgende formatie precies dat materiaal hebben?

Minister Rutte:

Ik wil dat allemaal hebben bij die volgende formatie, maar laten we het even hebben over de precieze timing, voordat ik de nieuwe staatssecretaris al helemaal klemzet door te zeggen: nu moet je óók dit nog ophoesten voor de zomer. Misschien kan het hè, en ik zou het willen, maar laten we die man of vrouw nou even de kans geven om de benen onder het bureau te krijgen. Dit is een van de klussen die er ligt: uiterlijk voor de volgende formatie een systeem klaarzetten waarbij je van die toeslagen af kunt.

De heer Van Weyenberg (D66):

Precies. Ik wacht dat exacte moment af, maar ik vraag wel maximale haast, ook om het nog in programma's te kunnen gebruiken. Ik wil juist niet alleen naar de staatssecretaris kijken. Dat was de kern van mijn vraag. Ik denk dat de minister van Financiën en zeker ook de premier de regie kunnen voeren, zodat ook de minister van Wonen, de minister van ...

Minister Rutte:

Dit is breder dan alleen van de staatssecretaris.

De heer Van Weyenberg (D66):

Precies, want daar komen de wetten vandaan en niet van die staatssecretaris. De minister-president heeft gewoon een regierol daarin. Daar spreek ik hem op aan en ik vraag hem ook om dat toe te zeggen.

Minister Rutte:

Dat ben ik met hem eens. Het gaat breder. Wat wij nu voor ogen hebben, is een project niet alleen vanuit toeslagen, maar ook beleidsinhoudelijk, want de heer Van Weyenberg heeft volkomen gelijk. Dit raakt een aantal mensen breed in het kabinet. Het is ook de betrokkenheid van Sociale Zaken bij de kinderopvangtoeslag, van VWS op de zorgtoeslag en van Infrastructuur en Wonen bij de huurtoeslag.

De heer Van Weyenberg (D66):

Voorzitter, mag ik nog één ding ...

De voorzitter:

Ja, de heer Van Weyenberg.

De heer Van Weyenberg (D66):

Ik ben blij met dit antwoord. Ik ben blij dat het zo gaat gebeuren. Ik hoop wel dat we die variant echt zonder taboes kunnen doen, want we zullen heel creatief moeten zijn om van die toeslagen af te komen.

Minister Rutte:

Één ding, voorzitter. Als je ook maar één taboe toelaat in de discussie, gaat het niet lukken. Ik heb die politieke discussie nu al een paar keer in mijn eigen partij gehad en ook in de coalitie is daar weleens over gesproken. Het loopt direct vast, als er op voorhand klemmen op worden gezet. Je moet dit taboevrij doen en dan moet je vervolgens maar hopen ... Nee, niet hopen. Hopen doen we ergens anders. Maar dan kun je uiteindelijk tot iets komen. En dan nog heb je een aantal jaar nodig. Mijn overtuiging

is — ik hoop dat ik ongelijk heb — dat je ook nog een transitiefase nodig hebt, waarbij je hopelijk de ruimte voor lastenverlichting gericht gaat inzetten om die stappen te zetten.

De voorzitter:

Ik geef u zo het woord, meneer Van Raan. Ik zie ook de heer Omtzigt staan. Ik wil toch even hiernaar kijken. Laat ik het zo zeggen: er zijn heel veel vragen gesteld, ook over de toekomst. Er zijn concrete vragen. Er moeten concrete oplossingen komen. Dus ook dit soort vragen moet de ruimte krijgen. Dit is het vierde plenaire debat over dit onderwerp en daarom kijk ik even naar de minister-president.

Minister Rutte:

Ik heb bijna geen antwoorden. Ik had mevrouw Leijten in de laatste interruptie van net aangekondigd dat ik nog iets zou zeggen over ABD en toch maar iets over ...

De voorzitter:

Voordat u daarnaartoe gaat, ga ik toch even eerst naar de heer Van Raan.

De heer Van Raan (PvdD):

Dank dat de premier inging op de vragen die we stelden over de toeslagen, namelijk: moet je niet zorgen dat ze intrinsiek niet nodig zouden zijn? Fijn dat we daarnaar gaan kijken en ook naar de negatieve inkomstenbelasting. Wie weet wat daaruit gaat komen. Ik vroeg me wel af of ... Misschien kan hij daar wat over zeggen, zonder dat meteen precies te duiden. Tegelijkertijd zijn we namelijk ook bezig met hele precieze reorganisatievoorstellen. Die lijken heel concreet, maar we gaan ook nadenken over hoe we van die toeslagen af kunnen. Hoe ziet de premier dit voor zich? Krijgen we twee reorganisaties achter elkaar? Hoe kijkt hij daartegenaan?

Minister Rutte:

Daar gaat Hoekstra op in.

De voorzitter:

Daar komt de minister van Financiën op terug.

Minister Rutte:

Ja, de minister van Financiën. Sorry.

De heer Omtzigt (CDA):

We hebben net al gezien dat feitelijk niet herleidbaar is wie besluiten neemt in dit land. Tenminste, we zijn er in tweeënhalf jaar nog niet achter gekomen. We weten niet wie nou deze aanpak doet. Ik heb nog een aanvulling op wat de minister-president zegt, namelijk dat de regering altijd gelijk kreeg. Ze kreeg niet altijd gelijk. In 2017 was er een vernietigend rapport van de Ombudsman.

Minister Rutte:

Dat heb ik genoemd.

De heer Omtzigt (CDA):

Dat noemde de minister-president. Dat heette "Geen powerplay maar fair play". Over de titel was er geen onduidelijkheid. Hoogst uitzonderlijk zei de Ombudsman: u moet het rechtzetten voor deze groep. Maar dat gebeurde niet. De Raad van State oordeelde al in 2016 dat het opschorten illegaal was. Later kwamen daar nog andere dingen bij, maar dat was al in 2016. Dat is het tweede Hoge College van Staat. De Hoge Raad zei dat de stukken onvolledig waren. Dat was het derde Hoge College van Staat. De Kinderombudsman, nummer vier, zei: het belang van kinderen is niet meegewogen. En vijf, de Tweede Kamer stelde vragen en zei: doe er wat aan. 2017! Vijf Hoge Colleges van Staat zeggen: doe wat, kijk! En dan zegt de minister-president: de Belastingdienst kreeg gelijk. De Belastingdienst schikte met ouders in 3.000 zaken. Die wist dat er niet te winnen viel. En wat gebeurde er? Vlak voor de rechtszaken werd alsnog iets aangeboden.

Hoe beoordeelt de premier dat we aan de ene kant niks herleidbaars hebben, wat ik echt heel eng vind in een rechtsstaat, maar ook dat we vijf Hoge Colleges van Staat hebben, die tweeënhalf jaar geleden zeiden: kappen met die hap? Als er toen geluisterd was, hadden we nu dit debat niet gehad; dan was de zaak opgelost. Hoe zorgt u ervoor dat het kabinet serieus luistert naar de Hoge Colleges van Staat? Want het was niet één keer door rood rijden, het was vijf keer door rood rijden.

De voorzitter:

Ja, de minister-president.

Minister Rutte:

Dit is natuurlijk de hoofdles. Dit is de belangrijkste les die je eruit moet trekken. Alleen houd ik hier ook staande dat Snel vanaf zijn aantreden wél met het onderwerp is begonnen. Ik weet dat Omtzigt het te weinig vond en te laat, en dat begrijp ik. En ik weet dat die debatten hier hebben plaatsgevonden, en dat dat vanaf april 2019 in een stroomversnelling is gekomen. Ik accepteer en ik snap dat de heer Omtzigt zegt: dat was te laat en te weinig. En die debatten hebben hier steeds plaatsgevonden, zeker ook over de Ombudsman, en zeker ook over een aantal rechterlijke uitspraken. En dat heeft hier steeds geleid tot politieke conclusies, en versnellingen waar dat kon. Maar dat is achteraf. Wat ik met Omtzigt eens ben, is dat je, als dit soort signalen komen — dat is in ieder geval de les die ik eruit trek — die op dat moment in ieder geval veel serieuzer zult moeten bekijken dan toen gebeurd is. Ik wil dat niet van een kwalificatie voorzien, maar dat lijkt toch — en ik zeg het maar even voorzichtig — op de conclusie van Donner, dat er op dat moment, zo zou je uit Donner kunnen afleiden, te weinig follow-up is gegeven aan dit soort signalen. Dat is het in feite, en dat ben ik met hem eens.

Ik zou dolgraag willen dat we dat nu konden terugdraaien, meneer Omtzigt; dat zou ik dolgraag willen. En ik snap ook u persoonlijk: u heeft zich zo voor het onderwerp ingezet; de frustratie; dat u hier een paar jaar aandacht staat te vragen en dat u denkt: als er toen meer was gedaan, hadden we een hoop ellende kunnen voorkomen. Ik snap dat, en daar heeft u ook gelijk in.

De heer Omtzigt (CDA):

Voorzitter. Dit zijn signalen die eigenlijk niet tot een Kamerdebat hoeven leiden. Een Raad-van-State-uitspraak of een Ombudsman dient op zichzelf afdoende te zijn voor een regering om te handelen. Dat is echt nog iets anders, zeg ik, dan een enkel telefoontje bij de Belastingtelefoon. Dat is een ding.

Minister Rutte:

Eens.

De heer Omtzigt (CDA):

Kan de regering, de minister-president, hier een keer op reflecteren, dus op hoe het komt, hoe het gebeuren kan dat die signalen gemist worden? Dus wanneer we hier in mei of juni weer over spreken ...

Minister Rutte:

Dan kom ik daarop terug. My lesson is learned. Ik zal de lessons learned doorgeven.

De heer Omtzigt (CDA):

Die lessons learned. Als we die dan kunnen krijgen, zou ik dat zeer op prijs stellen.

Minister Rutte:

Ik zal de lessons learned uitdelen. Dat schrijf ik op.

De heer Omtzigt (CDA):

Dank u wel.

(...)

Minister Rutte:

Ja, voorzitter, ik ben mevrouw Leijten nog een antwoord verschuldigd. Ik ben even in haar opmerking gedoken over de minister van Sociale Zaken in het vorige kabinet. Die is bezig geweest met de kinderopvangtoeslag. Dat was toen niet gelinkt aan het CAF; ik heb dat even nagevraagd. Hij zei eigenlijk: het hele systeem, het stelsel, van de kinderopvangtoeslag — hij was daar als minister van Sociale Zaken natuurlijk op stelselniveau verantwoordelijk voor — is te complex in de uitvoering. Daar speelt bijvoorbeeld in mee dat de hoogte van de toeslag van tevoren geschat wordt en achteraf wordt afgerekend. Dat zijn elementen van het systeem dat we hebben. Daar is toen ook met de Kamer over gesproken. Dat heeft geleid tot het idee van directe financiering van kinderopvang. Uiteindelijk is gezegd dat dat toen gewoon niet kansrijk genoeg was. Dat idee zal ongetwijfeld terugkomen als je opnieuw gaat kijken naar langetermijnoplossingen voor het toeslagenstelsel, vermoed ik. We hebben ook navraag gedaan bij Sociale Zaken. Dat is toen niet gelinkt aan het CAF. Ook daar is het hele thema van het CAF pas in beeld gekomen met de uitspraak van de Ombudsman in 2017.

11.Transcripten mediamomenten MP

12-7-2019	**Persconferentie na afloop van MR** • Een uitspraak van de rechtbank Rotterdam wordt aangehaald. MP spreekt uit dat kabinet staatssecretaris Snel steunt in zijn voornemen de kwestie op te lossen. • Omtzigt vindt dat moet worden opgeschaald . MP merkt op dat we geen presidentieel stelsel kennen en herhaalt steun voor Snel.

BORGMAN (RADIO 1)
Meneer Rutte, de rechtbank in Rotterdam heeft vandaag een snoeihard oordeel geveld over de Belastingdienst die tegen de wet heeft gehandeld door een kinderopvangtoeslag niet toe te kennen. Wat is uw oordeel daarover, hoe kijkt u naar die kwestie?

RUTTE
Ja ik heb eerlijk gezegd die uitspraak nog niet kunnen bestuderen. In algemene zin heb ik natuurlijk het grote vraagstuk van de kinderopvangtoeslagen goed gevolgd en ik zou eigenlijk willen zeggen dat ik misschien kortheidshalve mag verwijzen naar Menno Snel, die met volledige ondersteuning van het hele kabinet probeert dit in goede banen te leiden, ook heeft gezegd: er zijn veel dingen niet goed gegaan, bijvoorbeeld het plotseling stopzetten van de toeslagen. Hij heeft ook zijn excuses aangeboden namens het kabinet aan de Tweede Kamer, maar ook aan de ouders. Hij heeft ook duidelijk gemaakt dat het kabinet, hijzelf voorop, vastberaden is om deze kwesties op te lossen. Het is een echt hele complexe en ingewikkelde zaak, dat moeten we ook meteen erkennen. Dus hier is niet zomaar met een toverstokje alles goed te maken, dat zal echt tijd kosten. En daarom zijn er ook twee onderzoeken ingesteld door Snel. Een wordt uitgevoerd door de Rijksauditdienst, de Auditdienst Rijk, en de andere is een commissie onder leiding van Piet-Hein Donner. Dat ziet ook op de nog lopende fraudeonderzoeken en daarom komen ze ook zo snel mogelijk met een deeladvies. Dus ik denk dat Menno Snel, de staatssecretaris, alles aan het doen is met uiteraard ook Wopke Hoekstra, het hele kabinet om dit stap voor stap onder controle te krijgen. Maar het is niet zo dat we dat van de ene op de andere dag geregeld hebben. Dit is echt heel complex.

BORGMAN
Ja, u verwijst naar de staatssecretaris, maar Pieter Omtzigt, het CDA-Kamerlid, die zegt: het is de premier die hier een signaal over moet afgeven, dat ambtenaren onrechtmatig hebben gehandeld.

RUTTE
Ja, wij hebben geen presidentieel stelsel. Soms droom ik daar wel eens van, maar we hebben het niet.

BORGMAN
Maar, nou ja, hij vindt dat het politiek opgeschaald moet worden. Dat de staatssecretaris, die doet zijn best, zegt Omtzigt, maar het is de minister-president die een signaal moet afgeven om duidelijk te maken dat dit niet kan.

RUTTE
Nou, dan heb ik in ieder geval door net te herhalen wat Menno Snel erover gezegd heeft ook tot mijn woorden te maken misschien aan een deel van zijn verzoek voldaan, door alles wat ik u net in de vorige vraag beantwoord heb. Daarmee echoënd wat Snel daarover gezegd heeft, waar ik van A tot Z achter sta. Meer specifiek staatkundig is dat verzoek van Omtzigt niet mogelijk. Wij hebben geen presidentieel stelsel.

BORGMAN

Nu is er eerder dit jaar een staatssecretaris afgetreden omdat hij de Kamer onjuist heeft geïnformeerd. U vond dat toen de terechte politieke conclusie. Hoe kan het dat deze staatssecretaris, die ook heeft toegegeven dat hij de Kamer een aantal keren onjuist geïnformeerd heeft, diezelfde sanctie niet treft?

RUTTE
Je kunt nooit in algemene zin zeggen: daar is een keer de Kamer niet goed geïnformeerd. In dat specifieke dossier heeft dat geleid tot die politieke consequentie. Vergelijken met andere gevallen waarin sprake is van informeren van de Kamer en ook voortschrijdend inzicht et cetera; je kunt die dingen... Het zijn altijd appels met peren. Je kunt hoogstens de hoofdverzameling 'heb je in één keer alle informatie goed kunnen geven of moest je later aanvullende informatie geven?'. Dat laatste is heel vaak het geval. Heb ik zelf ook vaak bij de hand gehad, dat ik heb moeten zeggen: luister - kijk naar de memo's vorig jaar bijvoorbeeld, dat komt regelmatig voor, dat je moet zeggen: luister, we hebben er opnieuw naar gekeken en het blijkt toch weer anders te zitten. Dat hoort bij het parlementaire werk. Je kunt die dingen niet zomaar vergelijken.

15-11-2019	**Persconferentie na afloop MR** • RTL vraagt of excuses op zijn plek zijn en naar informatiepositie Kamer. MP verwijst naar persconferentie van Snel die later op de dag plaatsvindt.

SCHREINEMACHERS (RTL NIEUWS)
Over dat laatste meneer Rutte, is een excuus ook niet op zijn plaats? Na wat allemaal is gebeurd.

RUTTE
Ik verwijs echt even naar de persconferentie van Snel zo meteen, anders heeft het geen zin dat hij hier staat.

SCHREINEMACHERS
Waarom zou ook niet van u een excuus kunnen komen na al het leed dat deze mensen jarenlang is aangedaan?

RUTTE
Ik verwijs naar de persconferentie van de heer Snel.

FRESEN (NOS JOURNAAL)
Toch nog even een kleine poging, risico dat het hetzelfde antwoord komt. U zegt dat de adviezen worden overgenomen, de conclusies. Kan je daaruit concluderen dat u eigenlijk ook vindt dat de overheid hier toch op een manier met mensen is omgegaan die absoluut niet kan?

RUTTE
Absoluut, maar nogmaals, ik vind het echt netjes dat dadelijk de heer Snel de kans krijgt om alles wat we te doen hier in een goede context neer te zetten en dat doet hij aansluitend aan deze persconferentie. Ik laat het er echt bij.

Compensatieregeling kinderopvangtoeslag (2)

KOOLE (RTL NIEUWS)
Toch nog een vraag over de eerste zaak waar u eigenlijk verder niks over wilde zeggen, over de kinderopvangtoeslag.

RUTTE
Ja.

KOOLE
Onderdeel van het debat onder meer met de Kamer is de kwaliteit van de informatievoorziening. De Kamer heeft gevraagd om heel veel stukken, de afgelopen weken, maanden. Het antwoord is uitgesteld tot Donner. Is onderwerp van gesprek in de ministerraad: het niveau van informatievoorziening aan de Kamer, in het licht van Artikel 86 Grondwet?

RUTTE
Kijk wat we bespreken in de ministerraad is vertrouwelijk. Maar het lijkt mij goed dat u al dit soort vragen dadelijk aan de staatssecretaris stelt.

HOEDEMAN (VOLKSKRANT)
Meneer Rutte, in uw streven naar openheid help ik u graag.

RUTTE
Ja, dat waardeer ik. Overigens mooi commentaar vanmorgen op het boek van Marnix Krop over Wim Kok, van u en Jan Tromp dacht ik in de Volkskrant.

15-11-2019	**Wekelijks gesprek MP na afloop van MR** • Rapport Donner wordt op hoofdlijnen besproken.

NOORLANDER
Meneer Rutte, u bent weten we allemaal een fan van de hardwerkende Nederlander. Die gaat naar zijn werk, heeft vaak dan vaak oppas nodig voor de kinderen, daarvoor is een toeslag, de kinderopvangtoeslag, maar er zijn fouten meegemaakt bij de Belastingdienst vooral in het oordeel over hoe mensen daar mee om zijn gegaan. Mensen zijn soms jarenlang stelselmatig als criminelen weggezet door de Belastingdienst, terwijl ze gewoon aan het werk wilden. Wat vindt u daarvan?

RUTTE
Ernstig. Het is een hele, echt een grote fout. Er is ook in het verleden excuses voor aangeboden door het kabinet. Dat had niet mogen gebeuren. Daar is nu onderzoek naar gegaan door Piet-Hein Donner, die kennen we natuurlijk als oud-minister, oud-vicepresident van de Raad van State. Die heeft een erg goed rapport gemaakt en dat is schokkend als je dat tot je neemt.

NOORLANDER
Zijn de excuses daarvoor op de plaats vindt u?

RUTTE
Zeer, en die zijn ook eerder al gemaakt en die herhalen we ook vandaag. Absoluut.

NOORLANDER
Hoe heeft het zo fout kunnen gaan?

RUTTE
Ja, ik denk, er gingen natuurlijk dingen mis met fraude. Een paar jaar geleden met die kinderopvangtoeslag. En mijn vermoeden is, en dat blijkt ook wel uit het rapport, dat in die bestrijding van die fraude, is doorgeschoten. En dat men zo bezig was met fraude op te sporen dat ook mensen die wel van goede wil waren, dat die uiteindelijk werden beschouwd als fraudeurs. Dat heeft te maken met cultuur, de opdracht die aan zo'n team wordt gegeven, en dat is ernstig. Er zijn mensen echt door gedupeerd.

NOORLANDER
De Belastingdienst was letterlijk op jacht om mensen te vinden die fouten maakten die het helemaal niet fout deden. Daar wordt ook over geschreven. Er werd op ongepaste toon bij de Belastingdienst over mensen gepraat. Er werd gesproken over 'we got 'm', een duo 'Pek en Veren', licence to disturb, een vergunning om mensen dwars te zitten. Tot op het allerhoogste niveau, vanuit de Belastingdienst. Het gaat om financiën, om persoonlijke financiën van heel veel mensen. Hoe moet dit nu beter als die cultuur daar zo verziekt is?

RUTTE
We moeten twee dingen nu doen minimaal. Het eerste is natuurlijk mensen compenseren. Minimaal waar ze recht op hadden, maar ook alle kosten die ze gemaakt hebben, ook juridisch. Ook immateriële schade, invorderingskosten die gemaakt hebben. Dat is het minimale wat we richting de mensen moeten doen. En excuses, wat ik net zei. Het tweede is natuurlijk: hoe voorkom je dit? Het is natuurlijk begonnen ook met dat uit de politiek gezegd is: die fraude moet stoppen. Er waren natuurlijk ernstige signalen van fraude een aantal jaren geleden met die kinderopvangtoeslag.

NOORLANDER
En die Bulgaren, toen is het ook begonnen.

RUTTE
Ja, dat was toen een van die triggers in 2014, 2015, even uit mijn hoofd grijpend, mijn herinnering grijpend. En wat je natuurlijk wilt is dat je die fraude bestrijdt, ik wil ook dat fraude ook in de toekomst wordt bestreden, maar wel op een manier dat je niet de mensen die van goede wil zijn daarmee raakt.

NOORLANDER
Nu worden mensen gecompenseerd. In ieder geval 300, die krijgen voor kerst dat geld terug. Dus die hebben dan voor het eerst in jaren misschien een goede kerst.

RUTTE
De compensatie gaat verder. We moeten individueel vaststellen natuurlijk: waar hebben zij sowieso recht op vanuit de kinderopvangtoeslag? Maar ook, wat ik net zei, die andere kosten die ze misschien gemaakt hebben.

NOORLANDER
Maar nu zei diegene die dat onderzocht heeft, de heer Donner, er zijn waarschijnlijk nog vele duizenden andere vergelijkbare gevallen die hij niet heeft onderzocht, maar die hij wel ziet aankomen. Hebben die mensen ook al compensatie voor kerst?

RUTTE
Dat denk ik niet, want dat moeten we natuurlijk in kaart brengen en al die vervolgstappen worden nu gezet, om precies te weten: hoeveel groter is dit probleem? En je moet natuurlijk wel weten waar het zit voordat je dat kan doen.

NOORLANDER

Nu denk ik dat die mensen een goede kerst hebben als u ook als premier zegt: maakt u zich geen zorgen, als het fout is gegaan dan gaan we dat allemaal voor u compenseren. Gaat dat ook gebeuren?

RUTTE
We zeggen: we gaan nu eerst uitzoeken waar is het fout gegaan, hoe groot is het? Want ik kan niet, ik kan in algemene zin zeggen: iedereen waar een fout is gemaakt, dat is voor de kerst gecompenseerd. Sowieso voor de kerst kan ik niet garanderen, want je moet weten: waar zit het dan? Van deze ruim 300 weten we het nu. Maar ja, in

algemene zin, de overheid moet betrouwbaar zijn. Als wij fouten maken, moeten we die rechtzetten. Dat geldt altijd. Dat geldt voor u en voor mij privé, in onze relatie met vrienden en familie. Dat geldt ook voor de overheid in relatie tot de burger.

NOORLANDER
Er zijn natuurlijk problemen bij de Belastingdienst, niet sinds gisteren, ook niet sinds vorige jaar. Eigenlijk al jaren. Jaren geleden als werd Jan-Kees de Jager staatssecretaris van Financiën omdat hij verstand had van computersystemen en die kon dan problemen bij de Belastingdienst oplossen. Maar ook toen waren er al problemen. En de jaren daarop waren er allemaal staatssecretarissen die allemaal achteraf zeiden: we hebben er toch geen grip op gekregen, op die Belastingdienst.

RUTTE
Dat was echt een probleem wat tot nu doorloopt. Waar vreselijk hard aan gewerkt wordt, de automatisering, zodat de Belastingdienst goed functioneert. Het is een van de grootste uitvoeringsclubs, zelfs de grootste, er werken ik meen 25 tot 30.000 mensen, afhankelijk hoe je het telt en of je mensen met een tijdelijk contract meerekent. Maar een hele grote club. Waar ontzettend gemotiveerde, fantastisch goede mensen werken. Ik ben er ook op werkbezoek af en toe. Ik ben altijd onder de indruk van de kwaliteit. Er zijn problemen met de techniek. Die zijn we echt aan het oplossen. Dat kost echt tijd. Dit is wel een ander probleem. Dit is een cultuurprobleem in een stuk van de Belastingdienst waar het gaat om die fraudebestrijding. En ik wil dat fraude wordt bestreden, maar wat je niet wilt is dat mensen van goede wil, dat die daar het slachtoffer van worden. Daar zit niemand op te wachten. Je wilt gewoon nette mensen niet beschadigen.

NOORLANDER
Maar beide zaken hebben wel gemeen dat het vertrouwen in de Belastingdienst afneemt, al jaren afneemt, door al die problemen. Belastingmoraal is heel belangrijk voor onze samenleving. We zijn ook succesvol omdat mensen in Nederland belasting betalen. Moet die Belastingdienst dan toch niet onder curatele? Moet er niet harder worden ingegrepen?

RUTTE
Nogmaals, de mensen die er werken, die nu ook naar dit programma kijken, dat zijn in 5, 6, 7, 8, 99% van de gevallen zijn dat mensen die daar met hart en ziel bezig zijn. Het laatste wat ik hier nu wil is de indruk wekken dat die hele dienst niet werkt, dat is gewoon niet waar. Er zijn problemen met de techniek. Daar hebben zij in de eerste plaats ook zelf last van. Dit geval nu met die fraudebestrijding en dat doorslaan daarin en dat je goedwillende mensen op deze manier benadeelt, heel ernstig, maar ik ga hier niet zeggen: dat is nu een probleem dat zich door de hele Belastingdienst heeft verspreid. Dan ben ik 30.000 mensen bij het grof vuil aan het zetten, dat ga ik niet doen.

NOORLANDER
Maar de vraag was: moet er toch niet harder worden ingegrepen?

RUTTE
Ja maar even, op dat fraudestuk grijpen we nu in en we zijn we bezig alle stappen te zetten om dat op te lossen. Dat bredere vraagstuk van die automatisering, dat is echt een ander probleem. Dat is veel breder in die dienst, dat kun je niet de medewerkers verwijten, ook niet persé de cultuur verwijten. Daar zijn we al jaren mee bezig, maar dat los je ook niet in een paar jaar op. Dat moet stap voor stap. Het gaat om ontzettend veel automatiseringssystemen die met elkaar geschakeld zijn. Soms heel oud zijn. Die uiteindelijk naar de toekomst allemaal robuust moeten worden. Daar wordt aan gewerkt, en daar zitten we ook echt, natuurlijk ook vanuit de politiek heel strak op te sturen. Maar het heeft niet zoveel zin, daar komt van de politiek steeds de vraag: hoe gaat het? Daar moet vooral het plan wat daar voor is, en dat gebeurt ook, worden uitgerold.

NOORLANDER

Nu hoor je steeds vaker dat ouders dan maar geen opvangtoeslag vragen omdat ze bang zijn dat ze ook gepakt gaan worden en als criminelen gezien gaan worden. Dan dat geld maar niet, terwijl ze er eigenlijk wel recht op hebben

RUTTE
Dat is natuurlijk slecht. Sorry, als je recht hebt op zo'n toeslag, dan mag je hem gewoon aanvragen en ik wil natuurlijk ook hier zeggen: doe dat ook vooral. Er is ook niemand die jou dat zal verwijten. In tegendeel: dan maak je gebruik van een recht.

NOORLANDER
Kunnen mensen dat met een gerust hart doen? Worden ze dan niet ineens een crimineel?

RUTTE
Ik kan niet garanderen dat er niets meer fout gaat. Ik kan wel garanderen dat we, ook al voor dit rapport overigens, maar zeker ook door dit rapport natuurlijk er bovenop zitten om dat te voorkomen.

18-12-2019	**RTL Nieuws (aftreden Menno Snel)** • MP laat weten dat de acties die in gang zijn gezet om ouders tegemoet te komen worden voortgezet.

STAATSSECRETARIS SNEL TREEDT AF

PRESENTATOR Menno Snel is opgestapt als staatssecretaris van Financiën. Zijn positie was onhoudbaar geworden na de zoveelste blunder van de belastingdienst in de toeslagen affaire. (...)

VOICE-OVER De zwartgelakte dossiers die ouders vorige week kregen waren de druppel.

SNEL Die fout is gewoon gemaakt, we hadden dat anders moeten doen. Dat beeld was verschrikkelijk en ik snap dat dat ook voor mijn eigen functioneren een belangrijke set-back was.

LEIJTEN Dit was onvermijdelijk. Er was geen vertrouwen in een goeie afloop. En het echte definitieve punt was wel die zwartgelakte dossiers.
(...)

VRAAG Gedupeerden maken zich zorgen dat dit weer voor vertraging zal zorgen.

OMTZIGT Dat snap ik. En het is onze taak om ervoor te zorgen dat dat niet gebeurt.

LEIJTEN Succes aan opvolger maar ik hoop echt dat die snel zich in dit dossier vastbijt want dit is een misdaad wat hier begaan is. Een misdaad van de Nederlandse overheid. En al die mensen zijn slachtoffer.
(...)

PRESENTATOR Zijn deze mensen hiermee geholpen?

LAMBIE Nee, niet meteen. En daar ligt ook de zware taak voor de opvolger van Menno Snel. Want dit gaat naar schatting om duizenden mensen die geraakt zijn. Hoeveel het er precies zijn en wie wat precies moet krijgen, dat is nog altijd niet duidelijk. Kabinet zegt: we zijn ermee bezig. (...)

RUTTE
Alles wat in gang is gezet dat is echt het doel van het ministerie van Financiën en van de belastingdienst, ook alles wat in gang is gezet door Menno Snel, alle acties, dat die ook

gewoon doorgaan. Nou, gewoon doorgaan, dat die doorgaan. En dat die dus niet lijden onder zijn aftreden.

18-12-2019	**Pauw** • MP gaat in op aftreden Menno Snel en legt aan Gerard Joling de Kamp-doctrine uit.

----- *Over aftreden staatssecretaris Snel:*
PAUW
Mark Rutte, wat voor een dag was het eigenlijk voor u? Want dan kijk je 's ochtends een beetje zo uit het raam en dan zie je boeren en bouwers die al vroeg op pad zijn.

RUTTE
Ja.

PAUW
In dit geval om het land toch enigszins te ontregelen. Dan is er 's middags een debat aangekondigd met Menno Snel en die zegt: voorzitter, mag ik zelf even als eerste het woord? Nou, dan weten we het wel.

RUTTE
Ja. Dat laatste vond ik wel het zwaarste vandaag, voor mij. Voor hem in de eerste plaats. Hij belde vanmorgen en hij zei: ik heb er goed over nagedacht, daar heb ik gisteren de hele dag voor genomen. En ik vind het ongelofelijk jammer. Ik mag hem ontzettend graag. Ik vind hem goed. Hij heeft een onwaarschijnlijk lastige klus om die Belastingdienst weer – waar heel veel goede mensen werken, maar in die toeslagen echt dingen fout zijn gegaan. Mensen ook echt lijden. En ik vond hem echt de goede man om dat voor elkaar te krijgen. Maar goed, ik respecteer het ook, weet je. Uiteindelijk...

PAUW
Heeft u nog geprobeerd om hem te overtuigen het niet te doen? Te blijven zitten?

RUTTE
Ik heb heel goed naar hem geluisterd toen hij belde en aan zijn stem hoorde ik: dit was een besluit. Een ferm besluit. En ik vind ook dat ik dat dan moet respecteren.

PAUW
Hoe hoor je dat aan iemands stem dan?

RUTTE
In dit geval zat er iets van opluchting dat hij het besluit had genomen. Dus ik merkte toen hij me belde dat hij zei: joh, Mark, luister, ik heb er echt goed over nagedacht en ik ben ook... Het geeft ook ergens een goed gevoel dat ik nu dit besluit heb genomen. Dat ik echt nu weet wat ik ga doen, dat ik hier niet mee doorga. En hij voelde zich ongelofelijk verantwoordelijk, want maandag was hij nog echt van plan om wel door te gaan. Maar ik moet dat respecteren. Maar ik vind het heel jammer, want hij is betrouwbaar, hij is solide en hij kan dit soort problemen oplossen.

PAUW
Maar toch om het even te snappen, want u zegt: maandag was hij er nog helemaal van overtuigd dat hij door moest gaan. Wat is er dan gebeurt dat hij nu opeens dacht: nou ja, maar nu kan ik het niet meer aan?

RUTTE Hij heeft gisteren een hele dag nagedacht. Hij had privé iets waardoor hij ook

even tijd had om niet op kantoor, maar weg van de zaak erover na te denken. Dat heeft hij gedaan en ja, dan uiteindelijk in dit vak, in de politiek, met zoveel druk van buiten...

PAUW
Ja? Als politici gaan nadenken, dan gebeurt er wat, bedoelt u?

RUTTE
Dat is altijd gevaarlijk. Voor je het weet hebben ze een plan. Nee, maar in dit geval is dat wel echt even nadenken over: jeetje, wat komt er... Wat is er gebeurd? En wat hij ook vandaag heel mooi zei, vond ik, hij had zelf de toespraak vanzelfsprekend ook echt nu zelf helemaal geschreven en hij legde dat heel goed uit. Dat hij zei: joh, er komt een moment dat je ook moet vaststellen dat ik wel denk dat het kan, maar dat het niet meer gaat.
(...)

PAUW
De gedupeerden, die waren ook naar dit debat gekomen. Die zaten op de publieke tribune. Die waren ontzettend teleurgesteld, eigenlijk. Niet per se omdat hij opstapt. Ik geloof dat ze daar niet eens mee bezig waren, maar meer dat ze dachten: wie zorgt er nu voor ons?

RUTTE
Ja, het hele plan wat er nu ligt voor de komende week voor de kerst om die – het zijn geloof ik 300 mensen waar, 300 mensen die het betreft in dat kernprobleem van die CAF-zaak, dat gaat gewoon door zoals gepland. Wat ook gewoon doorgaat is Piet Hein Donner die onderzoek doet of er breder iets aan de hand is, zodat we volgend jaar kunnen besluiten, als dat zo is, vergelijkbare gevallen vergelijkbaar te behandelen. Dus daar komt geen vertraging in. Daar heeft de Belastingdienst echt de verzekering voor gegeven.

RUTTE
Ja, en wie is er dan nu politiek verantwoordelijk voor alles wat er gebeurt?

RUTTE
Hoekstra, Wopke Hoekstra, de minister van Financiën is nu even in zijn eentje de baas op het ministerie. En de komende weken gaat natuurlijk gezocht worden naar een opvolger en ik vind het verstandig als een partij, D66 – en dat heeft Rob Jetten ook gezegd, de fractievoorzitter van D66: ik neem er echt even de tijd voor, want hier is iets niet goed gegaan en we moeten echt even heel goed kijken hoe we dit nu goed invullen.

PAUW
Ja, maar goed, als Jetten zegt 'er is hier iets niet goed gegaan', dan legt hij het dus wel weer een beetje bij de persoon, eigenlijk.

RUTTE Nee, niet in de zin van de persoon, maar als je kijkt naar de enorme omvang van het probleem: de Belastingdienst is heel groot en ik blijf echt zeggen, want ik ben er zelf ook af en toe op bezoek, daar werken fantastische mensen, maar er zijn op dit stuk van die toeslagen, deze kinderopvangtoeslagen, zijn daar dingen fout gegaan. Hebben mensen het gevoel gekregen dat de staat zich als het ware tegen hen keerde.

PAUW
Ja, en dat gevoel kwam omdat mensen zich ook tegen de burgers keerden.
(onverstaanbaar, red.)

RUTTE
Ja, nou ja, althans, alles wat je leest en wat je ziet, zijn er natuurlijk vreselijke dingen gebeurd.

PAUW
Dus er werken fantastische mensen, maar niet alleen fantastische mensen.

RUTTE
En niet...

JOLING (TAFELGAST)
Moeten er niet eens een paar mensen opstappen van die ambtenaren? Want er zitten natuurlijk ook wel echt mensen die niet capabel zijn voor het vak. In zijn totaliteit. Het is niet alleen maar dit stukje, maar in zijn... Dat vraag ik me dan af. Wie controleert dat dan? Het is hopeloos, al jaren, bij de Belasting.

RUTTE
Ja, maar daar geldt voor mij de Henk Kamp-doctrine. Mag ik die heel kort uitleggen? De Henk Kamp...

JOLING
Nou, liever niet, maar ok.

RUTTE
Ik ga het toch uitleggen. Ik ben het met je eens namelijk. Als dat nodig is, moet het gebeuren. Maar in de politiek werkt het zo dat de staatssecretaris of de minister, die verantwoordt zich naar de Kamer. In dit geval zegt Menno Snel: ik neem de ultieme consequentie. Vervolgens kunnen er in de organisatie fouten worden gemaakt. Dan is het die staatssecretaris of minister die in die organisatie dingen verandert, tegen mensen kan zeggen: het gaat met jou niet meer, je moet stoppen. Maar dat blijft dan in die organisatie. Die ambtenaar kan zich nooit extern verantwoorden. Die kan niet naar de Kamer gaan en het debat voeren. Die kan niet naar de pers gaan - ja, het zou kunnen, maar dat doet hij niet – en zich daar vertegenwoordigen, of verantwoorden. Dus ik vind het heel belangrijk dat we dat zuiver doen. Als iemand niet functioneert, dan heb je die consequentie te trekken, maar dan moet die baas dat doen. En Henk Kamp, bij Defensie, als er dingen niet goed gingen, dan greep hij in, maar de buitenwereld hoorde er eigenlijk nooit iets over. Maar het gebeurde wel.

PAUW
Heeft Menno Snel dan wat u betreft wel voldoende ingegrepen daar?

RUTTE
Ja, hij was heel erg bezig om alles... Het was uiterst complex, om te beginnen, want je praat echt over een geschiedenis van jaren. En ja, ik vond dat hij alle goede stappen aan het zetten was, maar het is ook zo complex dat dit niet, en dat zeg ik ook maar even hier, niet over een maand of over een half jaar opgelost is. Dat heeft ook te maken met dat hele toeslagensysteem.

PAUW
Enig idee hoeveelste bewindspersoon dit is die voortijdig opstapt in een van de Rutte-kabinetten?

RUTTE
In dit kabinet is hij de derde.

PAUW
Ja, en in de laatste drie zijn het er?

RUTTE Dat zou ik niet weten.

PAUW
Tien.

RUTTE
Ok.

PAUW
Is dat erg? Of?

RUTTE
Ja. (onverstaanbaar, red.)

JOLING
En wie gaat u opvolgen dan straks, meneer Rutte? Of gaat u nog even door gewoon dan?

RUTTE
Ik ga de rest van mijn leven dit doen, natuurlijk.

PAUW
De rest van zijn leven. Het is genoteerd. U weet dat er camera's staan, hè?

RUTTE
Oh, sorry. (onverstaanbaar, red.) Ik ga volgend jaar zomer besluiten of ik door wil en dan gaat de kiezer er ook nog iets van vinden, als ik door zou willen.

20-12-2019	**Persconferentie na afloop van MR** • Aftreden Menno Snel, Kamp-doctrine, ernstig dat de macht van de overheid tegen burgers is gekeerd en winstwaarschuwing dat in de uitvoering fouten gemaakt zullen blijven worden

RUTTE
Dank. De laatste week voor het kerstreces. Het loopt nu te einde. En zonder meer een bewogen week met het aftreden van Menno Snel. Onze collega van Financiën. Een even capabele als ook aimabele man. En ik, we als team, het kabinet, zullen hem enorm missen. Uiteraard hebben we de problemen met de toeslagen waar hij zo hard aan werkte en waar we mee door gaan, hebben een enorme impact op de betrokken ouders. Dus daar blijven we hard aan werken om tot snelle en goede oplossingen te komen. We doen er alles aan om te zorgen dat er geen vertraging komt in de oplossing voor de gedupeerde ouders. Dus door het aftreden van Menno dat dat niet tot vertraging leidt. Daarnaast is, dat is ook in gang gezet, de Commissie Donner bezig om te kijken naar hoe zit het nou eigenlijk met mensen met ouders die mogelijk in een vergelijkbare situatie zouden kunnen zitten. En daar is afgesproken dat als de Commissie zou constateren dat deze ouders datzelfde is overkomen, dan vallen zij in dezelfde compensatieregeling. U kent dat. En daarover hopen we dan in januari meer duidelijkheid te hebben. Maar nogmaals. Alles is erop gericht dat het niet leidt tot vertraging.

GEERTS (NOS)

Meneer Rutte over de belastingdienst. Is die dienst nog te redden?

RUTTE

Ja natuurlijk. En er wordt hard aan gewerkt. Door Menno Snel en dat pakt uiteraard nu Wopke Hoekstra verder op. Om daar de zaken in goede banen te leiden. En de Belastingdienst is een hele grote dienst. Waar heel veel mensen werken. En er is op een onderdeel iets heel erg fout gegaan. En dat is het onderdeel natuurlijk waar we de laatste tijd zo mee bezig zijn geweest in de toeslagen. En er wordt vreselijk hard aan gewerkt. Het zijn ambtenaren die daar werken. En dat betekent ook dat ik niet al te veel daar verder over ga zeggen. Ambtenaren kunnen zich niet verdedigen in het openbaar en voor de politiek geldt dat de Kamer te maken heeft met mij en Wopke Hoekstra. En u met mij en Wopke Hoekstra te maken hebben. En als er problemen zijn in de ambtelijke organisatie in de structuur of in de bemensing dan moeten we die aanpakken. En dat doen we dan ook, maar daar praten we verder niet over. Dat zijn mensen en die kunnen zich niet verdedigen.

GEERTS

Ja, maar de vraag is of die mensen überhaupt in staat zijn om bijvoorbeeld te leren. Want vandaag horen we van de minister van Financiën dat zij uiteindelijk bereid zijn om mensen die heel zwaar getroffen zijn – de eerste groep van 300 mensen – dan eindelijk te compenseren. Tenminste, dat besluit is genomen. Maar nu kunnen ze een deel van die mensen weer niet vinden om hun het geld te geven waar ze recht op hebben. Dat zegt toch iets over een organisatie...

RUTTE

Ja, maar daar zou ik even, daar heeft Hoekstra ons over bijgepraat. Dat ligt echt een stuk ingewikkelder. Dat is ook nog wel weer voor een deel zelfs weer op een gekke manier ook weer verklaarbaar dat dat soms niet lukt. Maar daar zou ik echt even voor de details, want dat heb ik hier niet paraat aan Hoekstra vragen. Maar u vroeg mij naar de Belastingdienst. Er werken – nou ik geloof nu al 25.000 mensen, oh 30.000 mensen – het over, over, overgrote deel van die mensen doet fantastisch werk. Er zijn dan ook van die toeslagen, daar werken ook fantastische mensen maar er zijn wel hele serieuze fouten gemaakt. Maar nogmaals, u moet mij en Hoekstra er op aanspreken dat die diensten goed werken. Maar hoe wij dat dan vervolgens doen. En wat dat betekent in de structuur en bemensing et cetera. Daar praten wij niet over.

GEERTS

Nee, maar dan spreken....

RUTTE

Nou structuur misschien nog wel. Maar zeker niet over de mensen.

GEERTS

Maar dan spreek ik u daar toch op aan dat er nog steeds blijkbaar fouten worden gemaakt, of in ieder geval niet met die menselijke maat gemeten wordt want we hoorden ook weer het verhaal deze week dat één van de getroffene nu te horen krijgt dat een deel van het geld dat ze al hebben terugbetaald niet zal worden terugbetaald want het is verjaart volgens de Belastingdienst.

RUTTE

Nogmaals, (onverstaanbaar, red.)

GEERTS

Moeten ze het via de rechter..... (onverstaanbaar, red.) Moeten ze het via de rechter weer gaan terughalen. Maar snapt u mijn punt?

RUTTE

Nee.

GEERTS

Ook wel...

RUTTE

Ja, ik snap Snel....

GEERTS

Omdat Menno Snel aangaf in het debat van jongens er komt nog een heleboel aan.

RUTTE

Ja.

GEERTS

Er zullen nog een heleboel fouten gemaakt worden. Maar die fouten die kosten mensen een hele hoop ellende.

RUTTE

Absoluut. En dat is de kern. Dus het allerbelangrijkste is dat we ons realiseren dat dit om normale mensen gaat. Dat kan u, het kan iedereen had het overkomen kunnen zijn. Die op een verschrikkelijke manier zijn getroffen. Die de macht van de staat tegenover het individu hebben gevoeld. Niet hebben gevoeld dat zij werden beschermd door een democratische rechtsorde. Dus dit is zeer ernstig. Alles is erop gericht dat in goede banen te leiden. Alles. Menno Snel en Wopke Hoekstra zet dat nu voort. Dat er in die uitvoering ook nog fouten gemaakt kunnen worden, het antwoord is ja. Dat zeg ik u hier maar meteen. U noemt er een paar waarvan ik niet weet of het fouten zijn. Dus ik ga daar niet op in, op die voorbeelden. Want dan wil ik daar eerst meer van weten. Ik zeg niet dat u ongelijk heeft, maar dan wil ik er eerst meer van weten voor ik daar commentaar op ga leveren op informatie die u mij geeft die ik nu niet verder paraat heb vanuit het ministerie van Financiën zelf. En daarom zeg ik: als u op die gevallen door wil gaan waarvan u zegt: die vind ik ernstig en mogelijk ook ernstig zijn. Dat kan ik niet, dat weet ik niet zeker. Check dat bij Hoekstra en het Ministerie van Financiën. Maar alles en iedereen daar is erop gericht om deze fout te herstellen. Dat normale mensen in een democratische rechtsorde het gevoel hebben gehad dat *the might and power* van de staat zich tegen hen keerde. Waar ze zich niet tegen konden verweren.

GEERTS

Ja, maar snapt u dat dit gedupeerden waarvan wij er een aantal hebben gesproken denken: ja, politiek verantwoordelijkheid. Dank je de koekoek? Ik word gepakt door mensen daar. Die moedwillig fouten hebben gemaakt. Die moedwillig hele vervelende

dingen hebben gedaan. Die mensen wil ik graag ter verantwoording hebben geroepen. Niet een staatssecretaris...

RUTTE
Ik snap die mensen. Maar ik leg dan ook hier in Nederland uit hoe het werkt. We hebben hier een democratie. Een democratie waarbij ministers verantwoordelijk zijn in de Tweede Kamer en dat is gebaseerd op de vertrouwensregel voor het beleid wat zij voeren. Dat doen ze in collectiviteit in de ministerraad, maar iedereen is verantwoordelijk voor de eigen – de goede gang van zaken op het eigen werkterrein. Dat is de relatie. Menno Snel heeft aanleiding gezien deze week om te besluiten, gegeven alle ontwikkelingen, ik stap op. Ik vind zei hij dat ik moet opstappen. Vervolgens is er een vraagstuk dat het natuurlijk achter Menno Snel het niet leeg is. Achter Menno Snel staan 25 tot 30.000 mensen. De Belastingdienst. Als mensen zeggen: maar daar moet dan toch ook naar gekeken worden, is het antwoord vanzelfsprekend ja. Je moet kijken naar structuur. Je moet altijd kijken naar bemensing et cetera, et cetera. Maar vervolgens is er ook de integriteitsvraag. Dat waar dat indringend moet gebeuren. En als dat nodig is ook zo gebeuren dat je niet vanuit de politiek daar in het openbaar over kan praten. Ik noem dat de Henk Kamp doctrine. Als er dingen misgingen op Defensie. Dan zei Henk Kamp in de Tweede Kamer ik neem daar verantwoordelijkheid voor. Ik vertel u verder niet hoe ik dat intern ga oplossen. U moet dat aan mij laten. En als u er geen vertrouwen in heeft dat ik dat goed doe, moet u mij wegsturen. Vervolgens ging hij terug naar het departement. Ging de deur dicht en ik kan u verzekeren dat daar met een zekere regelmaat in blokletters is gesproken. Maar altijd daar intern. Want ambtenaren kunnen zich niet in het openbaar verdedigen.

GEERTS

Denkt u dat u nog..... Dat u nog iemand bereid vindt, denkt u dat u nog iemand bereid vindt om deze klus te aanvaarden.

RUTTE

Dat denk ik wel.

GEERTS

Nu u weet dat er nog zoveel lijken uit kasten zullen vallen.

RUTTE

Dat denk ik wel.

FRESEN (NOS)

Ja, één aanvullende vraag meneer Rutte. Klopt het dat u eigenlijk vond dat Menno Snel niet weg had gehoeven?

RUTTE

Daar zeg ik niets over omdat Menno Snel besloten heeft weg te gaan. En ik ga daar, en het heeft dus ook geen zin meer dat ik ga terug kaarten of blikken. Doe ik niet.

LAMBIE (RTL)
Meneer Rutte, heeft u het allemaal wel onder controle. Want zojuist blijkt dat een tiental gedupeerde het geld niet eens voor kerst kan krijgen terwijl dat wel aan de Kamer beloofd was. En ook aan de gedupeerden.

RUTTE

Ja, uw vraag is natuurlijk het verlengde denk ik van de vraag van Radio 1. En ik kan alleen op casuïstiek als ik die ken. Ik ga niet in een persconferentie reageren op zo'n mededeling want dan wil ik eerst weten wat er achter weg zit. Dus mijn advies is dan aan u om dat even precies na te vragen bij het Ministerie van Financiën.

13-01-2020	**Interview NOS** • Twee staatssecretarissen op Fin. MP: Een tweede staatssecretaris kan naast het werk wat allemaal nu dient te gebeuren, nadenken tbv de formatie over de toekomst van het toeslagenstelsel.

(...)

HOEKSTRA

Het bedenken van een nieuw toeslagensysteem, dat is natuurlijk echt een hele grote klus. Dat is een klus die ook op het bord van die staatssecretaris zal komen. Maar we hebben het wel over een oplossing waar je vele jaren voor nodig zal hebben om dat hele systeem te veranderen en dat dan vervolgens te implementeren. Dus die staatssecretaris zal aan de gang gaan met het richting geven van de oplossing. Heeft daar veel en belangrijk werk te doen, maar die echte transformatie naar een nieuw stelsel zoals ik die graag wil, en zoals volgens mij inmiddels de volledige meerderheid in de Tweede Kamer graag wil, dat is echt een proces van jaren. Juist om te zorgen dat er geen nieuwe brokken ontstaan.

STAX

(...) Waarom zo lang? (...)

ANDRINGA

Nou, het is een fundamentele discussie geweest. Wat de staatssecretaris nu moet gaan bedenken (...) is dat hij eerst maar eens met een nieuw plan moet komen. Daar heeft hij dan nog ruim een jaar de tijd voor als dit kabinet tot de volgende verkiezingen blijft zitten. Zodat als hij gaat praten over een nieuw kabinet, dat bij de formatie dan al echt een plan op tafel ligt van: dit gaan we de komende jaren doen. Premier Rutte die heeft daar zijn gedachten al over laten gaan.

RUTTE

Het probleem met de vorige formatie was dat er geen voorstel lag voor de aanpak van het toeslagensysteem. Daar hadden we in 2015 naar gekeken bij de grote belastingteruggave, die 5 miljard. Kun je die gebruiken omdat je heel veel geld nodig hebt om het toeslagensysteem te hervormen. Nou uiteindelijk is daar toen niet voor gekozen en er lag niet bij de formatie een voorstel. En wat je nu kunt doen is de nieuwe staatssecretaris vragen om naast al het werk wat er moet gebeuren, ook na te denken voor de volgende formatie dat er een goed stuk ligt ook voor de toeslagen.

ANDRINGA

Nou, dat stuk dat zal er dan hopelijk liggen. We zitten nu met twee staatssecretarissen. Daarmee is premier Rutte toch een beetje van zijn geloof gevallen want hij zegt: je moet niet teveel ministers en staatssecretarissen hebben, ze moeten het allemaal lekker druk hebben zodat ze snel besluiten kunnen nemen en niet te lang en niet teveel in de details gaan zitten. Nou, dat is niet overal even goed uitgepakt. (...) Jetten gaat vandaag al aan de slag om twee nieuwe mensen te vinden. En dan is het maar de vraag wie het lef heeft om zijn huidige baan op te zeggen en dan tot de komende verkiezingen op Financiën bij de Belastingdienst aan de slag te gaan.

13-01-2020	**Interview** • Opstappen DG Belastingdienst. Nieuwe baan als gemeente secretaris Den Haag. MP: Ambtenaren kunnen zich niet in het openbaar verdedigen.

FERWERDA

Ja het journaille wacht hier op de afloop van het coalitieoverleg om te kijken hoe die post van Menno Snel ingevuld gaat worden. De Belastingdienst leuker kan je het niet maken, wel makkelijker.

(...)

FERWERDA

De hoogste baas van de Belasting stapt ook op en die wordt hier genoemd dan zou hij de nieuwe topambtenaar in Den Haag worden, de heer Uijlenbroek. Is dat niet een beetje raar dan?

RUTTE

Een ambtenaar kan zich niet verdedigen en al die verhalen die daar nu over gaan dat is heel beschadigend voor mensen die niet, zoals ik hier nu met jou kan praten, dan kunnen zij niet.

17-01-2020	**Persconferentie na afloop van de MR** • Vooruitblik gesprek met gedupeerde ouders. Vraag of het chefsache is geworden. MP: betekent niet dat ik zelf die portefeuille op dat moment beheer. Als minister-president is mijn taak bij grote onderwerpen te helpen, om ervoor te zorgen dat de besluitvorming plaatsvindt. Dat ik probeer te helpen de knopen eruit te trekken. Dat betekent niet dat al die portefeuilles ineens naar Algemene Zaken gaan. We hebben geen presidentieel stelsel.

VAN LEEUWEN (BNR)

Ja, even vooruitlopend op aanstaande maandag. Dan bent u, begrijp ik, in Rijswijk met collega Hoekstra om 250 mensen toe te spreken in de toeslagenaffaire. En ik vroeg me even af voor het beeld: is dit nu *Chefsache* geworden, dat u er ook bij staat? Waarom is dat zo belangrijk?

RUTTE

Het hele begrip *Chefsache* kan ik niet zo veel mee. Kijk, alle grote onderwerpen ben ik op een of andere manier ook bij betrokken. Zeker als het om grote thema's gaat, zoals de discussie over stikstof toen heel Nederland schreeuwde: Rutte moet de regie pakken. Toen zei ik: het goede nieuws is, dat is ook altijd wel het geval, maar dat betekent niet dat ik zelf die portefeuille op dat moment beheer. Als minister-president is mijn taak bij grote onderwerpen te helpen, om ervoor te zorgen dat de besluitvorming plaatsvindt. Dat als er zaken zouden spelen op het terrein van stikstof toen in het kabinet, dat ik probeer te helpen de knopen eruit te trekken. Dat betekent niet dat al die portefeuilles ineens naar Algemene Zaken gaan. We hebben geen presidentieel stelsel. Gelukkig niet.

VAN LEEUWEN

Voor het beeld is het belangrijk dat u er bent. U pakt de regie?

RUTTE

Dat is een verzoek van de Kamer, wat ik ook heel goed begreep. Waarvan ik ook meteen zei: ik snap dat verzoek op dat soort hele grote thema's, maar ik wil daar niet te veel op vooruitlopen. Ik wil maandag eerst eens luisteren naar de mensen. Na afloop is er, dacht ik, is er ook gelegenheid de media te spreken. Ik wil daar niet te veel over zeggen. Er is al veel over gezegd. Dus ik wil eigenlijk ook die maandag zelf even... Nou 'even', daar gaan we ruim de tijd voor nemen. Ik wil die maandag ook wel echt de gelegenheid hebben om met mensen in gesprek te gaan. Samen overigens met Wopke Hoekstra, die is er ook bij. We doen het met z'n tweeën. Hij heeft natuurlijk zelf al heel veel gesprekken gevoerd met mensen. Er is ook heel veel emotie, heel veel mensen die zeer geraakt zijn. Dus ik vind het echt van belang om dat maandag te doen.

VAN LEEUWEN In de Kamer hoor je ook geluiden 'de rechtstaat is in gevaar'. Want je bent eigenlijk eerst schuldig en dan moet je het tegendeel bewijzen.

RUTTE

Daar zijn in de Kamer heel veel debatten over geweest. Ik wil nu eerst maandag dat gesprek voeren met een grote groep mensen die heel veel pijn ervaart en op deze uitnodiging is ingegaan en hier naar toe komt. Ik stel dat ongelofelijk op prijs en ik denk dat het ook echt luisteren wordt. We kunnen daar niet individuele... Je kunt niet in een zaal met zoveel mensen individuele problemen oplossen. Je kunt wel luisteren, je kunt kijken naar: wat voor lessen kunnen we hier gezamenlijk uit trekken?

VAN LEEUWEN Heeft de minister van Financiën het onder controle, dat u er ook bij moet zijn?

RUTTE Dat heeft er niets mee te maken. Het is een verzoek van de Kamer. Wat ik heel logisch vind. Ik vind het altijd zo grappig dat het altijd over regie en *Chefsache* gaat. We hebben een kabinet met een primus inter pares, dat ben ik. Ik ben voorzitter. Ik beschouw het als mijn taak de eenheid van het regeringsbeleid te bevorderen, conform de Grondwet. En daar hoort dus bij, bij grote thema's, om zelf in beeld te zijn. Maar het is dus niet zo dat het ministerie van Algemene Zaken, dat wij dan zo'n dossier naar ons toetrekken. Dat is in goede handen van Wopke Hoekstra en te zijner tijd bij de opvolger daar op het staatssecretariaat.

VAN LEEUWEN

Sowieso in een volgend kabinet. Zijn daar mogelijk ook veel meer zaken dan we nu al weten? Toch?

RUTTE Ik ga eerst maandag een met mensen in gesprek. Ik wil niet over die zaak hier heel veel zeggen. Er is in de Kamer al heel veel over gezegd. Het is nu, denk ik, van belang dat... Ik geloof niet dat iemand ermee is geholpen daar nog heel veel aan toe te voegen. Wat wel helpt, denk ik, maandag is in gesprek gaan. Luisteren naar mensen. De pijn die ervaren wordt met elkaar delen en ook zien wat ons dat leert voor het vervolg.

20-01-2020	**NOS-journaal, RTL-Nieuws, Nieuwsuur** • Gesprek met gedupeerde ouders. MP heeft daarin zijn excuses aangeboden.

Radio 1 Journaal / NOS Journaal / Nieuwsuur

RUTTE

Het was heel indrukwekkend omdat natuurlijk heel veel mensen met heel veel persoonlijke verhalen hier zijn gekomen. En om dat zo te horen, ook hoe de overheid, waar wij de burger moeten beschermen hè, de rechtsstaat, de burger beschermen tegen de overheid en tegen de almacht van de staat, hier in gevallen echt dingen heel erg zijn misgegaan. En het was heel goed om daar naar te luisteren. Als je deze baan wat langer doet, dat er onderwerpen voorbij komen, grote onderwerpen, die extra impact hebben. Ik heb ook gezegd: er waren er tot nu toe twee die heel groot zijn: MH17 en Groningen. Maar dit begint wel in die buurt te komen.

VRAAG

Maar heeft u echt een traan gelaten?

RUTTE

Ja, maar dat laat ik even verder voor het gesprek. Er waren een paar momenten ja. Dat mensen zulke heftige persoonlijke verhalen hadden en wat het met hun persoonlijk leven deed, dan denk ik dat geen normaal mens het droog zou houden. Maar ook hoe belangrijk het is om te kijken of we, waar we weten dat het misschien nog wel het hele jaar kan duren voor we echt een eind verder zijn, dat het van belang is om dat toch ook zo snel mogelijk te doen.

VRAAG

Sommige mensen zeggen: een jaar duurt nog wel heel erg lang.

RUTTE

En dat is waar, dat is gewoon waar. Maar we moeten ook eerlijk zijn. Het heeft geen zin om hier de indruk te wekken dat dat zoveel sneller kan. Mensen hebben al zoveel ellende. Laten we dan maar in ieder geval ook zeggen: jongens, het is zo complex nog...

VRAAG

Zijn uw excuses aanvaard?

RUTTE

Dat weet ik niet. Ik heb ook gezegd aan het begin, een paar dingen: het vertrouwen in de overheid heeft grote schade opgelopen en deze bijeenkomst gaat dat niet herstellen. Het vertrouwen misschien ook in mij persoonlijk of op Hoekstra persoonlijk of het kabinet persoonlijk schade opgelopen, ga je ook niet in een bijeenkomst herstellen. Dat is ook niet het doel. Het doel is een begin te maken en te luisteren en te laten zien hoe wij proberen vanaf hier de zaak verder te helpen.

VRAAG

Gaat u over een half jaar deze mensen nog een keer spreken?

RUTTE

Nou wat we hebben afgesproken is dat we over een half jaar kijken in welke vorm we een bijeenkomst doen, wat dan de beste vorm is. Dus daar gaan we dan met mensen over in gesprek, wat dan de beste manier is.

20-01-2020, RTL Nieuws, RTL 4, 23.46 uur

RUTTE

Er waren een paar momenten ja. Dat mensen zulke heftige persoonlijke verhalen hadden en wat het met hun persoonlijk leven deed, dan denk ik dat geen normaal mens het droog zou houden. Als je deze baan wat langer doet, dat er onderwerpen voorbij komen, grote onderwerpen, die extra impact hebben. Ik heb ook gezegd: er waren er tot nu toe twee die heel groot zijn: MH17 en Groningen. Maar dit begint wel in die buurt te komen.

SCHREINEMACHERS

Namens het kabinet zegt Rutte nog een keer sorry dat ouders jarenlang onterecht als fraudeur zijn aangemerkt. (...) Het kan nog wel tot het eind van dit jaar duren voordat er echt voor iedereen een oplossing is.

VRAAG

Kan het echt niet sneller?

RUTTE

We doen er alles aan, maar het heeft nu geen zin om hier onzin te vertellen en knollen voor citroenen te verkopen. Mensen hebben al zoveel ellende.

SCHREINEMACHERS

Geen concrete toezeggingen of beloften vandaag. Het gesprek was vooral bedoeld om een begin te maken met het herstel van het vertrouwen. Maar veel mensen die onterecht hun toeslagen kwijtraakten zitten als jarenlang in de financiële ellende en dan is dat vertrouwen met één gesprek natuurlijk niet meteen terug.

20-01-2020, Nieuwsuur, N2, 21.41 uur

VRAAG

Heeft u echt een traan gelaten?

RUTTE

Ja, maar dat laat ik even verder voor het gesprek, er waren een paar momenten ja. Dat mensen zulke heftige persoonlijke verhalen hadden en wat het met hun persoonlijk leven deed, dan denk ik dat geen normaal mens het droog zou houden. Als je deze baan wat langer doet, dat er onderwerpen voorbij komen, grote onderwerpen, die extra impact hebben. Ik heb ook gezegd: er waren er tot nu toe twee die heel groot zijn: MH17 en Groningen. Maar dit begint wel in die buurt te komen.

20-01-2020, NOS Journaal, N1, 20.04 uur

PRESENTATOR

Excuses van de premier en van de minister van Financien. Zo'n 300 ouders, allemaal slachtoffer van de toeslagenaffaire kregen ze in Rijswijk. Excuses voor de manier waarop ze zijn behandeld door de Belastingdienst. Maar het is een kwestie – kregen ze daar ook te horen – die nog lang niet de wereld uit is.

VOICE-OVER

Voor de meeste ouders is het de eerste keer dat de overheid naar ze luistert. Ze werden jarenlang door een blunderende Belastingdienst als fraudeur bestempeld en gedwongen om kindertoeslag terug te betalen.

RUTTE

Ik begrijp het. Dat zeker alle mensen die hier onterecht getroffen zijn, dat die boos zijn. Dat snap ik. Als je je er in verdiept, dan is dat volstrekt begrijpelijk.

VRAAG

Emotionele bijeenkomst zo?

RUTTE

Dat denk ik wel. Ja.

HOEKSTRA

We moeten ook realistisch zijn. Dit zal echt een lange adem vergen. Daar zal veel tijd nodig zijn, juist ook om het heel erg zorgvuldig te doen.

VRAAG

Veel mensen kunnen niet meer?

HOEKSTRA

Nee, en dat is natuurlijk precies wat het zo ingewikkeld maakt. Dus dit is wat we nu kunnen doen. Maar het is niet meer dan een begin.

VRAAG

En excuus aanbieden?

HOEKSTRA

Absoluut.

VOICE-OVER

De bijeenkomst zou tot 18.00 uur duren, maar de gedupeerde ouders hadden veel te vragen en te vertellen.

Reportage met daarin diverse aanwezige gedupeerde ouders

(...)

OUDER

Er is eigenlijk ook wel een aardig traantje gelaten. Ook bij mij helaas. Maar ook bij meneer Rutte zelf. Dus dat is ook wel dat je zoiets hebt van: hij heeft wel aan mij aangehoord en het ook gevoeld wat we allemaal hebben gevoeld.

PRESENTATOR

Ja, de meeste ouders zijn inmiddels naar huis. Maar premier Rutte en minister Hoekstra praten achter gesloten deuren nog na met enkele tientallen gedupeerden.